

MAT -
Mateo

Ti tan chrónka ch'in Mateo

1

Ti sin k'uaxrjeníxin Jesucristo

(Lc. 3:23-38)

¹ Tíhi mé chrónka nkexro k'uaxrjeníxin Jesucristo. Jesucristo mé k'uaxrjeníxin David la ko Abraham.

² Abraham mé it'é Isaac la ko Isaac mé it'é Jacob la Jacob mé it'é Judá la ko kaín ti kicho Judá. ³ Judá mé it'é Fares la ko Zara la ti ñné sin mé it'in Tamar. Fares mé it'é ti Esrom la Esrom mé it'é Aram. ⁴ Aram mé it'é Aminadab la jehe mé it'é Naasón la jehe mé Salmón. ⁵ Salmón mé it'é Booz la ñné mé tjan Rahab. Booz mé it'é ti Obed la ñné ti Obed mé tjan Rut. Obed mé it'é Isaí. ⁶ Isaí mé it'é ti rey David la jehe la ko ti tjan kuéchjién Urías mé táha it'é la ko ñné Salomón.

⁷ Salomón mé it'é Roboam la jehe mé it'é Abías la Abías mé it'é Asa. ⁸ Asa mé it'é Josafat la Josafat mé it'é Joram la Joram mé it'é Uzías. ⁹ Uzías mé it'é Jotam la Jotam mé it'é Acaz la Acaz mé it'é Ezequías. ¹⁰ Ezequías mé it'é ti Manasés la Manasés mé it'é Amón la Amón mé it'é Josías.

¹¹ Josías mé it'é Jeconías la ko ti sin kicho. Ti ñño ikui ti sin Babilonia sákjuiko ti sin israelita kixin ts'ejóchjina sin ti chjasin Babilonia.

¹² Ndá kjuixin sákjui sin mé Jeconías mé it'é Salatiel mé it'é ti Zorobabel. ¹³ Zorobabel mé it'é Abiud la Abiud mé it'é Eliaquim la ko Eliaquim mé it'é Azor. ¹⁴ Azor mé it'é

Sadoc la ko Sadoc mé it'é Aquim la ko Aquim mé it'é Eliud. ¹⁵ Eliud mé it'é Eleazar la Eleazar mé it'é Matán la Matán mé it'é Jacob. ¹⁶ Jacob mé it'é José la José mé k'óna xii tjan María la jehe tjan María mé ñé Jesús nchek'in sin Cristo.

¹⁷ Mé xikaha catorce t'áchrij k'uaxrjenixin ch'in Abraham ndá kjuák'e ch'in David la íjnko catorce t'áchrij k'uaxrjenixin ch'in David, landá ti sin Babilonia sákjuiko ti sin israelita chjasén sin, landá íjnko catorce t'áchrij k'uejó landá kokjíhi Cristo.

Ti kokjíhi Jesucristo

(Lc. 2:1-7)

¹⁸ Ti kokjíhi Jesucristo mé xikihi kóhen. Ti tjan María, ñé Jesús, mé tsotehe tjan ch'in José. Ndá naxa kuakjahya kicho sin, ndá kónoxín kixin jehe tjan la ó tjejá tjan kixin kjuachaxien Nchakuen Díos. ¹⁹ Ch'in José, ti nkexro ts'óna xii tjan María, mé ijnko chojni jina, la kjuenkayáxin ch'an imó chrókjuákehe ch'an tjan kixin tjinkakonhña ch'an kixin ninkexró tsonoehña. ²⁰ Ti naxa tjenkayáxin ch'in José nkexrín chrókóhen, ndá kotáchrien ch'an chrónkaxín titàya k'uikuén ch'an ikui ijnko ángel kuènte Ìnchéni nixja, ndáchro ch'an:

—José, jaha k'uaxrjenixian David. Tóxakuanhña la ko chrakonhña chrókuakjá tjan María ts'óna ichjián kixin ti xjan tsochónta tjan la kjuachaxien Nchakuen Díos mé k'óna ti xjan. ²¹ Ti tjan María mé sinchekokjíhi ijnko xjan ndoa la its'in xjan Jesús; mé xikaha its'in xjan kixin jehe xjan tsjakjiiin ijiée chojni —mé xikaha ichro ti ángel.

²² Kaín tíhi kóhen kixin tsoxiteyá ti nkehe chrónka Díos kuénixja ti sin kuéchrónka itén Díos ósé. Mé ndáchro xikihi:

²³ Ijnko tjan naxa chóntahya chojni ndoa mé tsjak'eyá
tjan la tsochónta tjan ijnko xjan,
la its'in xjan Emanuel,
mé tíha la t'axrjexín Díos tjejokoni.

²⁴ Ndá ti ó k'uáya ch'in José la kjuínchexiteyáni ch'an ti
nkehe k'ueṭoan ti ángel kuènte Ìnchéni, la kuakja ch'an ti
tjan María, k'óna ichjién ch'an. ²⁵ Andá kjónté xikaha, la
naxa kónkojiéhya sin ti naxa kókjiéhya ti xjan saó, landá
jehe sin mé kjuínchek'in sin xjan Jesús.

2

Ti sin mago kjuitsjehe sin ti ixjan

¹ Ti kókjiéxín ch'in Jesús ti chjasin Belén estado Judea ti
k'ueṭoan ti rey Herodes, mé ikjui iso chojni ndoa, kjuixin
nó tjiṭoxin ñao, la kjuiji sin Jerusalén. Jehe sin mé ti
chojni mago tónoexín sin konotsé. ² La kjuanchankí sin
ndáchro sin:

—¿Nketí itjen ti xjan nantá tsíkokjíhi ts'óna rey kuènte
ti sin judío? Kixín k'uíkoni ti konotsé kuènte ch'an nó
tjiṭoxin ñao landá ikjuini kixin tsjikosáyeheni ch'an
—ichro sin.

³ Andá ti ó kuínhin ti rey Herodes xikaha ichro sin, la
imá kóxakonhen ch'an la ko kaín ti sin tjejó Jerusalén.

⁴ Ndá k'ueṭoan ti rey kixin tsíxrakoa kaín ti sin nchaṭ'á
t'etoan la ko kaín ti sin tjako ley, ndá kjuanchankíhi ch'an
sin kixin nketí chrókokjiéxín ti nkexro it'in Cristo. ⁵ Ndá
jehe sin ndáchro sin:

—Ti ixjan la tsokjiéxín ti chjasin Belén estado Judea,
kixin xikaha ichro ti xroon itén Díos tsíkjin sin ósé:

⁶ Jaha chjasin Belén estado kuènte Judá,
jaha la jehya ijnko chjasin imá intsí;

kixin jaha ts'axrjenixían ti nkexro a_{ntsí} ts'eto_{an},
la jehe ch'an ts'ayakonhen ch'an ti chjasin kuènta_{na}
Israel.

⁷ Andá ómó k'uéye_{he} ti rey Herodes ti sin mago la
kjuanchankí ch'an ndesi nkesá k'uikon sin ti konotsé.

⁸ Ndá k'ue_{toan} ch'an kixin sátsji sin ti chjasin Belén la
ndáchro ch'an:

—Sátjira ntiha tikjéyára ti ixjan la ti ó ts'itjara la
ikjanra ntihi tsochronkara kixin kjaxin janhan itsjia
ntiha tsjikosáyaha_{xjan} —ichro ch'an.

⁹ Ndá ti ó kuíhin ti sin mago nkehe ichro ti rey la sákjui
sin la xík'ikon sin ti konotsé a ínaá kjuitaón ntia la
chré_{he} sin hasta kjuák'e chrítaón ti nchia itjen ti ixjan.

¹⁰ Ndá ti ó k'uikon sin nketí kjuák'e ti konotsé la imá
kóché_{he} sin. ¹¹ Ndá k'uíxenhen sin ti nchia la k'uikon sin
ti ixjan tjeko ti tjan María, ti ñé xjan. La k'uejóxin sin
toch'in sin la kjuikoséyehe sin ti ixjan, la kuakitje_{he} sin ti
nkehe kjuikao sin la kjuajon sin oro, ihnti tsochéxin
chínko_{la} ko xro_{an} xraxé náxrjón. ¹² Ndá kotáchrién sin
k'ue_{tuaxín} Díos kixin tsokjanhña sin ti itjen ti rey
Herodes. Méxra_ókjé ntia kjanxin sin, sákjui sin chjasén
sin.

Ch'in José la ko tjan María sákjui sin Egipto

¹³ Ndá ti ó kjuixin sákjui ti sin mago, la kotáchrién ch'in
José k'uíkonxín kixin titàya_{ikui} ijnko ángel kuènte
Ìnchéni la ndáchro:

—T'àyá, la sátjiko_a ti ixjan la ko ti ñé xjan, Egipto. La
ntahó t'ejora hasta tsoxrjankajia, kixin ti rey Herodes la
tsjeyá ti ixjan kixin ts'óñá —mé xika_{ha} ichro ti ángel.

¹⁴ Andá ch'in José k'uáya la kuakja ti ixjan la ko ti ñé
xjan la sákjui sin Egipto kjónté tie, ¹⁵ la ntahó k'uejó sin

hasta ik'uen ti rey Herodes. Ndá xikaha kóhen kixin xiteyá ti nkehe chrónka Díos, kuénixja ti sin tsíchronka itén Díos ósé. Tsíndáchro: “Chjasin Egipto kjuák'e ti xjana ndá k'uéyaha.”

Ti rey Herodes k'uetōan kixin its'en kaín ixjan

¹⁶ Ndá kónohe ti rey Herodes kixin ti sin mago la kjuích'ia sin, ndá imá kónínkaon ch'an la k'uetōan ch'an kixin its'en kaín ti xjan ndoa naxa chóntahya yaá nánó tjejó Belén éxi ti nánó chóna ti ixjan tsíchronka ti sin magos. ¹⁷ Ndá xikaha xiteyá ti nkehe tsíkjin ch'in Jeremías ndáchro:

¹⁸ Kuíhin sin itén ijnko chojni, chjasin Ramá tsjánka kixin siín nchónhña kjuaxikaon, ti tjan Raquel tsjánkàma ti xjeen.

La kohya nkexro tsjacha tsonixjehe tjan kixin kaín ixjan la ik'uen xjan.

¹⁹ Ndá chr'éxin ti ó ik'uen ti rey Herodes, la kotáchrién ch'in José k'uíkonxín ijnko ángel kuènte Ìnchéni ti naxa kjuák'e ch'an Egipto, la ndáchro:

²⁰ —T'àyá, la ikjan Israel, sájtikoá ti ixjan la ko ti ìñé xjan kixin ó kjuixin ik'uen ti nkexro chrók'óñá ti jehe xjan —ichro ti ángel.

²¹ Ndá ch'in José k'uáya la sákjuiko ti ixjan la ko ti ìñé xjan chjasin Israel. ²² Kjánchó ti kuíhin ch'an kixin Arquelao mé t'etōan Judea, ti kuék'etōanxín ti it'é ch'an, ti rey Herodes, ndá ch'in José la chrakon ch'an la sákjuihya sin ntiha. La kotáchrién ch'an chrónkaxín Díos kixin sátsji sin Galilea. ²³ Ndá kjuiji sin ntiha la sákjui sin ijnko chjasin it'in Nazaret la ntiha k'uejó sin. Mé xikaha xiteyá ti nkehe tsíchronka ti sin kuénixja itén Díos ósé kixin Jesús mé its'in nazareno.

3

Juan Bautista mé kjuák'e nteje

(Mr. 1:1-8; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

¹ Andá ti ñao a, ch'in Juan, ti nkexro tikite chojni, mé kjuák'e nteje Judea kjuako, ² ndáchro:

—Titohera ijiára la tjínkíra ti nkehe tjenkayáxinra la titekáonra Díos kixin ti kjuachaxin kuènte Díos la í séhya itsi.

³ Ti tsikjin ch'in Isaías kuènte ch'in Juan, ndáchro: Tsinhin sin itén ijnko nkexro tsjak'e nteje ts'éya tsondáchro:

“Tóxakohanra ncheyóxinra ntia kuènte Ìnchéni. Takítjehéra ijnko ntia ndoí.”

⁴ Ti ch'in Juan mé kuék'inkáya ch'an ika tsík'onaxín kaxree camello la ko kuék'inkatóxin ch'an ijnko tjoa tsík'onaxín tjoé iko. La ti nkehe kuékjinie ch'an mé kochjoá la ko itsjen kotsjenta siín nteje. ⁵ Itsjé chojni tsíkjin Jerusalén, la ko Judea la ko ti chojni tjejó chjínaxón ti ndarío Jordán mé kjuiji sin kixin tsin hin sin ti nkehe tjako ch'in Juan. ⁶ La chrónka sin ti ijiée sin ndá ch'in Juan kuikítexín ch'an sin ti ndarío Jordán.

⁷ Ndá ti k'uikon ch'an kixin ikui ti sin fariseo la ko ti sin saduceo kixin tjinkaon sin chrókuikite sin la ndáchro ch'an:

—Jahara tsík'axrjeníxinra konche. ¿Xá nkexro kjuit'ayahara kixin jína tsinkéhéra ti kjuanínkaon kuènte Díos itsi chr'éxin? ⁸ Ticháxin tsjákoxinra kixin chaxín kjuitóxinra ti nkehe tjenkayáxinra. ⁹ La chrókjuínchehnkehyara chróndáchrora kixin Abraham k'uaxrjeníxinra. Kixin janhan ndáxrjan kjónté ti ixro i, la

Díos tsjacha sich'éna chojni k'uaxrjeníxin Abraham. ¹⁰ Ti hacha la ó tjechónhen kixin tsochrínjinxín ti inta la kaín ti inta t'ónahña ito la tsochrínjin kixin tsoche. ¹¹ Janhan la chaxín ìnta ó tíkítexián chojni kixin tjakoxin sin kixin chaxín ó kuitohe sin ti ijiée sin. Andá ti nkexro itsi chr'éxin mé tsikítexínra ti Nchakuen Díos la ko xrohi. Jehe ch'an la antsí t'etoan ch'an. La tósuàna chrókjuikian ti tokaté ch'an. ¹² Jehe ch'an la ó tjexraá ch'an ti pala sinchetjuáxin ch'an ti noatrigo, la ti noatrigo la tsjenájín ch'an ts'enkachjina ch'an. Andá ti chjinino la tsjakaxín ch'an ti xrohi nkochrínxin ts'ankahya —mé xikaha ichro ch'in Juan.

Kuikite ch'in Jesús

¹³ Ndá ch'in Jesús kjuixin Galilea la ikui ch'an ti ndarío Jordán ti itjen ch'in Juan kixin ch'in Juan tsikite ti jehe ch'an. ¹⁴ Kjánchó ch'in Juan la chróhya ch'an tsikite ch'an ti ch'in Jesús, la ndáchro ch'an:

—Nahi. Jaha chrókuíkítēna, landá, ¿jaha k'uinkachrehé ti janhan ní?

¹⁵ Ndá kjuátehe ch'in Jesús ndáchro:

—Ijie la titohé, xikahya tjenkayáxian kixin ticháxin tsikítēna kixin tsoxiteyá ti nkehe k'uetōan Díos.

Ndá ch'in Juan kuitekaon. ¹⁶ Ndá ti ó kjuixin kuikite ch'in Jesús ndá k'uaxrjenkíxin ch'an ti ìnta la xitjehe ti nkajní la k'uikon ch'an ti Nchakuen Díos kuixin nkaya nkajní, éxi ijnko kontóá xikaha, la kjuák'e chrítaón ti jehe ch'an.

¹⁷ Ndá kuíhin sin ijnko itan kuixin nkajní, ndáchro:

—Tíhi mé xjana imá tjuaha la imá chana kixin nchexiteyá ch'an.

Ti Jinahña chrókjuachroe ch'in Jesús

(Mr. 1:12-13; Lc. 4:1-13)

¹ Ti Nchakuen Díos mé sákjuiko ch'in Jesús nteje kixin á tsjacha ti Jinahña a, tsjachroe ti jehe ch'an o nahi. ² Ndá ó k'uatsínka cuarenta ñao la ko cuarenta tie kjóniehña ch'an landá ik'uen ch'an kjinta. ³ Ndá kóchjína ti Jinahña la ndáchro:

—Ti chaxín Xjeen Díos ti jaha la ndáche ti ixro i kixin ts'óna niotja sinte.

⁴ Ndá ch'in Jesús kjuátehe, ndáchro:

—Nahi. Ndáchro xroon itén Díos: “Jehya jehó niotja ó tjejóchónxin chojni. Nahi. Kaín ti itan nixja Díos mé t'ejochónxin chojni.”

⁵ Ndá ti Jinahña mé sákjuiko ti ch'in Jesús ti chjasin tjóá, ti chjasin Jerusalén, la sákjuiko chrítaón ikja ti nínko imá noi, ⁶ la ndáchro:

—Ti chaxín Xjeen Díos ti jaha, la t'anótjenxian ntihi kixin ti xroon itén Díos la ndáchro kixin "Díos mé tsochr'an ti ángel kuènte kixin ts'ayakohan.

La tsotsé sin itjá

kixin tsjotéhya totá ts'itja ixro.

⁷ Ndá kjuátehe ch'in Jesús, ndáchro:

—Nahi. Ndáchro xroon itén Díos, kixin "Chjiniéhña chrókjuásixián ijnko kjuaxroan kixin ts'ikon iso chojni á chaxín tjinkitsa Díos o nahi”

⁸ Ndá ti ó kjuixin, la sákjuiko ti Jinahña ti ch'in Jesús ijnko ijna imá noi la kjuako ti Jinahña kaín ti nación siín chjasintajni la ko ti nkehe tjete chóna. ⁹ La ndáchro:

—Kaín tíhi tsotjaha ti tsjak'exian tóch'ian la tsjikosáyehé ti janhan.

¹⁰ Ndá kjuátehe ch'in Jesús ndáchro:

—Sátjia Satanás, kixin ti xroon itén Díos ndáchro: “Jehó

Ìnchéni Díos chrókjuíkósáyehé la ko jehó ch'an chrókjuich'ehé ch'an ixra.”

¹¹ Ndá ti Jinahña la kuitohe ti ch'in Jesús la ikui sin ángel kjuinkitsa ti jehe ch'an.

Ch'in Jesús kjuankíxin ti ixra kuènte

(Mr. 1:14-15; Lc. 4:14-15)

¹² Ti ó kuíhin ch'in Jesús kixin ti ch'in Juan la tjechjína ndá sákjui ch'an nó Galilea. ¹³ Kjánchó kuítóehya ch'an Nazaret; sákjui ch'an Capernaum la ntiha kjuák'e ch'an. Ti chjasin itjen chrínta ndañao chjino Zabolón la ko Neftalí. ¹⁴ Mé xikaha xiteyá ti nkehe tsíkjin Isaías, ti nkexro kuéchrónka itén Díos ósé, ndáchro:

¹⁵ Tihínra jahara tjejora Zabolón la ko Neftalí, itjen ti ntia chrínta ndañao la ko ti ndarío Jordán, Tihínra jahara tjejora Galilea ti tjejó ti sin jehya judío:

¹⁶ Ti sin kuék'ejó sítie, mé k'uikon sin ijnko xrohi ijié, la ko ti sin kuék'ejó éxi tsík'en mé ti xrohi a k'uinkaséñexín sin.

¹⁷ Ndá kjuankíxin kjuako ch'in Jesús, ndáchro: —Titohera ijiára. La tákjára ti ntia nixin kixin ti kjuachaxin kuènte Díos itjen nkaya nkajní la í séhya itsi.

Ch'in Jesús k'uéyehe noó chojni kuétsé koche

(Mr. 1:16-20; Lc. 5:1-11)

¹⁸ Ndá ti k'uatsínka ch'in Jesús chrínta ti ndañao Galilea, la k'uikon ch'an yaá sin nkokoá kícho sin, ijnko ch'an mé it'in Simón, mé kjaxin it'in ch'an Pedro, la ko ti kícho ch'an it'in Andrés. Jehe sin mé it'é sin ti nchísén chrínkí ìnta kixin xritsé sin koche. ¹⁹ Ndá ch'in Jesús ndáchro: —Chrehéra ti janhan ndá tsoťjahara ixra tsjeyára chojni.

²⁰ Ndá tuénxín kuitohe sin ti nchísén ku'étséya sin koche, la chréhe sin.

²¹ Andá kjínhña kjuiji ch'in Jesús la k'uikon ch'an í yaá sin, nkoqoa kícho sin, mé Jacobo la ko Juan, xjeen ch'in Zebedeo. Tjejóko sin ti it'é sin nkaxenhen ijnko ntabarco la tjejtjonte sin ti nchísén tséya sin koche. La ch'in Jesús k'uéyehe ti sin a kjaxin. ²² Ndá jehe sin tuénxín kuitohe sin ti ntabarco la ko ti it'é sin, ndá chréhe sin ch'in Jesús.

Ch'in Jesús kjuakohe nchónhña chojni

(Lc. 6:17-19)

²³ Ndá sákjui ch'in Jesús nkuixín Galilea la kjuakoxin ch'an ti nchia xrákuexín ti sin judío nkojnko chjasin la kjuako ch'an ti itan jína chrónka nkexrín ti kjuachaxin kuènte Díos la ko kjuínchekitohe ch'an jína itsjé chojni, kuatsiin ch'an kaín ichin la ko kaín kjuatjote. ²⁴ Ndá kaín ti sin tjejó Siria kuíhin sin nkexrín ti kjuaxroan kjuasin ch'in Jesús landá kjuikao sin kaín ti chojni níhi, kaín ti chojni chóna kjuatjote la ko ti chojni chóna nchaquen jínahña, ti chojni t'aniáte la ko ti sin tsixénká toté, landá ch'in Jesús kjuínchekitohe ch'an sin jína. ²⁵ La itsjé chojni chréhe ti ch'in Jesús, ti sin kjuixin Galilea la ko ti sin Decápolis, ti sin Jerusalén, kaín chojni siín Judea la ko ti sin tjejó chjínaxón ti ndarío Jordán.

5

Ch'in Jesús kjuakoxin chrítaón ijnko ijna

¹ Ndá k'uikon ch'in Jesús kixin k'uejó itsjé chojni la chrìn ch'an ijnko ijna la ntiha kjuák'etjaxin ch'an. Ndá ti sin k'uajiko ch'an la kóchjína sin ti itjen ch'an. ² Ndá ch'in

Jesús kjuankíxin kjuako ch'an, ndáchro:

Díos ncheñao ti sin titekaon

(Lc. 6:20-23)

³ —Díos ncheñao ti sin nóa kixin tichánxihin sin Díos kixin jehe sin mé ts'áyéhe sin ti nonte nkaya nkajní.

⁴ Díos ncheñao ti sin t'ává kixin jehe ch'an tsjantsen ti kjuat'ává chóna sin.

⁵ Díos ncheñao ti sin nchejiéhya asén kixin jehe sin ts'ayéhe sin ti nonte tsjajon Díos ⁶ Díos ncheñao ti sin éxi ti it'en sin kjinta la ko it'en sin ìnta kixin tjinkaon sin sinchexiteyéhe sin Díos, kixin Díos mé tsjinkitsa kixin tsochóxin sin ti jehe ch'an.

⁷ Díos ncheñao ti sin tikonóehe kícho, kixin jehe ch'an kjaxin tsikonóehe ti jehe sin.

⁸ Díos ncheñao ti sin tjóá asén kixin jehe sin ts'ikon sin Díos.

⁹ Díos ncheñao ti sin tóxakonhen kixin tjinkaon sin ti kjuaxróxin kixin Díos mé sich'éna xjeen ti jehe sin.

¹⁰ Díos ncheñao ti sin, kjónté tjejtjasóte sin, kixin nchexiteyéhe sin Díos, kixin jehe sin mé ts'ixenhen sin ti itjen Díos t'etoan nkaya nkajní.

¹¹ Díos ncheñao ti jahara, kjónté ts'ántaxínhanra chojni la ko sintachrakonra sin la ko kaín nkehe náxrjónhña tsondáchro sin kixin tinkachónkira ti janhan. ¹² La antsí chrókócháhara la ko kjuaxróxin chrók'uejora kixin jahara ts'ayéhéra ti nkehe imá jína nkaya nkajní. Kixin xikaha kjuasóte ti sin kuéchrónka itén Díos k'uejó ósé.

**Jahara la éxi ti xijnta la ko éxi ti xrohi t'inkaséñaxín
chjasintajni**

(Mr. 9:50; Lc. 14:34-35)

¹³ 'Jahara mé éxi ti xíjnta siín chjasintajni. Andá ti chrókuankehe ti ijní chóna ti xíjnta la xrokjuahya chrókójní inaá. Ninkehó chrókjuich'ehya ixra la jehó chrók'uitjí ndója la chrónkátja chojni.

¹⁴ 'Jahara mé ti xrohi t'inkaséñaxín chjasintajni. Ijnko chjasin itjen chrítaón ijna la xitjahya tsjak'emá. ¹⁵ La ko jehya t'ákjen ijnko xrohi ndá tjak'e chrínkí ijnko ntacajón. Nahi. Ti xrohi la tjak'e noi kixin ts'inkaséñexín kaín ti nkexro siín ti nchia a. ¹⁶ Mé xikaha ti jahara chrók'ónara éxi ti xrohi chrók'uinkaséñaxín kixin ts'ikon kaín chojni ti ixra jína tjejoch'era, la chrókjuikosáyehe sin ti It'éni itjen nkaya nkajní.

Ch'in Jesús la ko ti ley

¹⁷ 'Chrokjuenkayáxinhñara kixin k'uinka kixin sintak'itjáña ti ley tsík'eñoan ch'in Moisés la ko ti nkehe kjuako ti sin kuéchronka itén Díos. Nahi. K'uinka kixin tsjákoxian nkehe ti chaxín t'axrjexín tíha. ¹⁸ Chaxín ndáxrjan kixin ti naxa itjen ti nkajní la ko chjasintajni la ninkehó ley ts'itjáñahña, nijnko punto la nijnko letra kuènte ti ley ts'itjáñahña tsjixinjian tsoxiteyá kaín ti nkehe ticháxin tsoxiteyá. ¹⁹ Mé xikaha, ti nkexro tsitekakohña ti nkehe chóna ti ley, kjónté ijnko nkehe imá intsí, la ko chrókjuako kixin xikaha chrókuitekakohña chojni, la ti nkexro a, la imá tsoñtsí ti ó itsi ti kjuachaxin kuènte Díos. Andá ti nkexro tsitekaon la ko tsjakohe íso chojni kixin tsitekaon, mé ti nkexro a la antsí ts'eñoan ti ó itsi ti kjuachaxin kuènte Díos.

²⁰ Méxra tjonkara kixin ticháxin antsí jína ts'ejora, la tsoyóahyara éxi ti sin tjako ti ley la ko ti sin fariseo, kixin ti tsoyóhara ti jehe sin la xrokjuahya ts'ayéhéra ti kjuachaxin kuènte Díos itjen nkaya nkajní.

Kjuako ch'in Jesús kuènte ti kjuanínkaon

(Lc. 12:57-59)

²¹ 'Jahara ó kuihínra kixin ti sin k'uéjo ósé la k'uítoan kixin: “T'oñáhyara kíchuára, kixin ti nkexro ts'óñá kícho mé tsjasóte.” ²² Andá janhan ndáxrjañ kixin ti nkexro tsonínkakonhen kícho mé tsichánxin tsjasóte. La ti nkexro ts'ántaxínhin kícho mé ti sin t'etoan sinchekitoexín ti ijiée sin a. Andá ti nkexro tsontáche kícho kixin lontí mé sátsji tsjasóte ti siín xrohi t'ankahya. ²³ Méxra ti tsjikoara ijnko nkehe ti altar nkaxenhen nínko tsochjehéra Díos, ndá tsoxráxinkáonra kixin ti kjuájonkoara kíchuára, ²⁴ la tiñohéra ti nkehe a ti altar, la sátsjira níxjehéra ti nkexro a kixin í ts'ixinhña kjuanínkaon. Ndá ti ó tsjixin la tsjihára tsjánjonra ti nkehe tjinkáonra tsochjehéra Díos.

²⁵ 'Ti siín nkojín chojni tjanchia ije la tjinkaon sin chrókjuikoara sin ti tsitoexin ijiée sin, la ícha jína saó chrókjora ti nkexro a, ti naxa ntia ó, kixin sáchrokjuihyara ti itjen ti ch'in juez. Kixin ti sáchrokjuira ntiha la ts'etuenhen ch'an ti sin policia kixin sátsjiko ndoechjiso ti jahara. ²⁶ Chaxín ndáxrjañ kixin ti ts'ikjaha ndoechjiso la ts'axrjéxinhña ntiha tsjixinjian tsjènka kaín ti chichaon chonta.

Ch'in Jesús kjuako kixin chrókjuasikohya sin ije ókjé chojnichjin

²⁷ 'Jahara ó kuihínra ti nkehe tsik'ituenhen sin ósé ndáchro: “Chrokjuásikuanhñara ije íjnko chojnichjin jehya ichjiánra.” ²⁸ Andá janhan ndáxrjañ kixin ti nkexro tsokomá ijnko chojnichjin ndá tjak'é asén tsochóna, la ó kjuixin kjuasin ije kixin asén ndáchro tíha.

²⁹ 'Andá ti ikuan chjína chrókjuásixián ije, la

chrókuakitsjen_kia chrók'ué ikjín, kixin ícha jína chrók'uitjáña it'o_ ti cuerpo kuènta la jehya kuenté tíha sáchrókjui chróche ti siín xrohi. ³⁰ Andá ti itja chjína chrókjuásixián ijie_ la chrókóchríjian la chrók'ué ikjín kixin ícha jína chrók'uitjáña it'o_ ti cuerpo kuènta la jehya kuenté ti cuerpo sáchrókjui chróche ti siín xrohi.

Chrókuakeehya kícho sin

(Mt. 19:9; Mr. 10:11-12; Lc. 16:18)

³¹ 'Kjaxin k'uituenhen ti sin ósé kixin ti nkexro tjinkaon chrókjákehe_ ti ichjién la ticháxin ts'óna ijnko xroon tsakja tjan kixin ndá tsítóhe kícho sin. ³² Andá janhan ndáxrjan kixin ti ijnko chojni ndoa tsjákehe_ ti ichjién, ti chóntahya tjan ókjé chojni ndoa, la jehe ch'an kuitohe ch'an tjan kixin tsjasin tjan ijie_. Andá ti nkexro tsotehe ijnko ti tjan a la kjaxin tsjasin ijie_.

Ch'in Jesús kjuako kixin chjiniééhña chrók'uákjenxin_i ihnié Díos

³³ 'Kjaxin kuihínra kixin ósé mé k'uituenhen sin: Kixin “Chjiniééhña chrók'uákjenxinra ihnié Ìnchéni ti tsondáchrora ijnko nkehe ndá chaxínhña sinchexiteyára.” ³⁴ Andá janhan ndáxrjan kixin chrók'uakjenxinhñara ihnié Díos la ko chrók'uakjenxinhñara nkajní ti nkojín nkehe tsondáchrora ndá chaxínhña sinchexiteyára, kixin ntiha itjen Díos t'etoan. ³⁵ Chrók'uakjenxinhñara chjasintajni kixin ntiha tekjen toté ch'an, chrók'uakjenxinhñara Jerusalén kixin ntiha itjen ti Rey t'etoan. ³⁶ Chrók'uákjenxinhñara ikjára kixin jahara la xitjahya tsjakéra ijnko kaxihi tjóá o_ ijnko kaxihi tié. ³⁷ Ti nkehe tsondáchrora kixin chaxín la chaxín, andá ti nahi la nahi, la chrókjuak'étoxinhñara nkehe chróchronkara. Kixin ti nkehe tsjak'étoxinra tsochronkara la ijie_ tíha.

Kuènte ti sin t'itjáñehña ijnko kjuanínkaon

(Lc. 6:29-30)

³⁸ 'Jahara ó kuihínra kixin tsík'ituenhen ti sin ósé, kixin ti ijnko chojni tsakitsjenkí ijnko ikonra la kjaxinra tsakitsjenkíra ikon ti nkexro a. Andá ti chrókuakitsjenkí chojni ijnko ñènora la kjaxinra chrókuakitsjenkíra ñeno ti nkexro a. ³⁹ Andá janhan ndáxrjan kixin ti nkojín nkexro sit'ahara nkojín nkehe jínahña, la ch'ehyara xikaha jahara. Ti chjéhe ijnko nkexro ti tuaan la tjóka ti íjnko nánko. ⁴⁰ Andá ti nkojín nkexro tjanchia ijie la tjinkaon sin chrókuakítsjaha sin camisá la chjehé sin ti ika t'ínkayate kjaxin. ⁴¹ Ti nkojín nkexro sintakamára nkehe iye la ts'etuanhanra kixin tsjikoara ijnko kilómetro la tjikoara yaá kilómetro. ⁴² Ti nkojín nkexro tsjanchia ichrén nkehe la chjehéra, la ti ijnko chojni tjinkaon sinchekjenra nkojín nkehe la chróndachrohyara “nahi”, chrókjuincheckjenra ti nkehe tjanchia sin.

Tsotjuehéni ti sin nínkakohen ti jeheni

(Lc. 6:27-28, 32-36)

⁴³ 'Kjaxin ó kuihínra ti nkehe tsík'ituenhen sin ósé ndáchro: “Tjuehéra ti nkexro choxinra la ninkákohénra ti chojni nínkakohen ti jahara.” ⁴⁴ Andá janhan ndáxrjan kixin tjuehéra ti sin nínkakohanra, la chrókjuincheñaora ti chojni tjanchajinhara, la jína chrókjuinkítsara ti chojni tjinkakohnña ti jahara, la chróníxjehéra Díos kixin chrókjuinkítsa ch'an ti sin t'ántaxínhanra la ko ti sin t'ahara nkehe jínahña. ⁴⁵ Ndá ti xikaha tsjákoxinra la chaxín ts'ónara xjeen It'éni itjen nkaya nkajní. Jehe ch'an mé nchekjiton ch'an ñao kixin ts'inkaséñenhen ti chojni jínahña la ko ti chojni jína la ko kjaxin nchek'aniá ch'an ichrin ti siín ti sin jína la ko ti sin jínahña. ⁴⁶ Ti jehó

tjuehéra ti nkexro tjuahara la, ¿nkehe chrókjuáchara? ¿Á jehya xikaha ich'e kjaxin ti chojni nchekjènkì, a ní?

⁴⁷ Andá ti jehó kichuára níxjehéra la, ¿á imá jína tíha ní? kixin kjaxin ti chojni chónhña Díos la xikaha ich'e.

⁴⁸ Méxra jahara la ndoá chrók'uejora éxi It'éni itjen nkaya nkajní la ndoá itjen ch'an.

6

Kjuako ch'in Jesús nkexrín chrók'uejó chojni

¹ 'Chrókjuakoxinhñara ijnko nkehe jína kixin tjinkáonra ts'ikon chojni ó. Ti xikaha tsjákoxinra, la It'éni itjen nkaya nkajní la ninkehó tsotjáhyara ch'an. ² Ti kjuínkìtsara nkojín nkexro nóa la ninkexró chróchenkahyara. Ch'ehyara éxi ich'e ti chojni nkojinxonhña tjenkayáxin, xrichronka sin ti nkehe kjuích'e sin nkaxenhen nínko la ko nkátja ntia kixin chrókuihin kaín chojni ndá chrókjuikosáyehe chojni ti jehe sin. Janhan ndáxrjan kixin ti chojni xikaha la ó kjuixin k'uáyéhe sin ti nkehe tsjacha sin. ³ Méxra jahara ti tsjínkìtsara nkojín nkexro nóa la ninkexró chenkahyara, kjónté nkojín nkexro imá t'itora. ⁴ Ti tsjánjonra ichrén nkehe la ninkexró tsonoehña, andá It'éni itjen nkaya nkajní ts'ikon xikaha la tsotjahára ch'an ti nkehe jína tsjachara.

Ch'in Jesús kjuako nkexrín tsonixjeheni Díos

(Lc. 11:2-4)

⁵ 'Ti ó tsoníxjehéra Díos la chrókjuích'ehyara éxi ich'e ti chojni nkojinxónhña tjenkayáxin, kixin jehe sin la tóxrjìhìn sin ts'ejóxin toté sin nkaxenhen nínko la ko ts'ejó sin ndasin kixin ts'ikon kaín chojni kixin

tjejonixjehe sin Díos. Chaxín ndáxrjan kixin jehe sin la ó kjuixin k'uáyéhe sin ti nkehe tsjacha sin. ⁶ Méxra jahara ti ó tsoníxjehéra Díos la t'ixenhenra ndoara la tekjehéra ti puerta la níxjehéra It'eni Díos, andá jehe ch'an, ti nkexro t'ikonhñani, la tihin ch'an ti nkehe noxínhña tjanchiara, la mé tsjajon ch'an tíha.

⁷ 'Ti ó tsoníxjehéra Díos, la jehya itsjé nkehe chrókjatee chrónixjara, éxi ich'e ti chojni chónhña Díos kixin jehe sin la tjenkayáxin sin kixin ti nchónhña tsonixja la tsihin Díos. ⁸ Chrók'ónahñara éxi ti jehe sin, kixin It'eni Díos la ó nohe ch'an nkehe tsichánxihanra kjónté naxa tjáncháhyara. ⁹ Méxra ti ó tsoníxjehéra It'eni Díos itjen nkaya nkajní, la xikihi ndáchrora: It'eni Díos, itjen nkaya nkajní, jaha ijnko nkexro imá tjóá.

¹⁰ Chrókui ti kjuachaxin kuènta.

La chrókjuinchexiteyá ti nkehe tóxrjíhan ntihi chjasintajni éxi tjech'e nkaya nkajní.

¹¹ Tjájvan ti niotja ticháxihini nkojnko ñao.

¹² T'oxíka ti ijie chóntani kixin jeheni kjaxin ts'itjáñeheni ti nkehe jínahña kjuích'ehe chojni ti jeheni .

¹³ La titoéhyani kixin chrókjuasini ijie. Nchekaáni kixin ninkehó nkehe jínahña chrókónheni, kixin jaha mé chonta kaín kjuachaxin la tétoan nkochrín. Amén.

¹⁴ 'Ti jahara ts'itjáñahanra ti ijie kjuásihanra nkojín nkexro, la kjaxin It'eni itjen nkaya nkajní ts'oxíka ch'an ti ijie kjuásinra. ¹⁵ Andá ti ts'itjáñahyara ti ijie kjuásihanra nkojín nkexro, la kjaxin It'eni itjen nkaya nkajní ts'oxíkahya ch'an ti ijie chontara.

Chrók'óxroanhña chojni kuènte ti siniehña chojni

¹⁶ 'Andá ti ñao sintehñara kixin tjinkáonra tsoníxjehéra Díos, la jehya chrók'uejora éxi t'avára éxi ich'e ti chojni nkojinxónhña tjenkayáxin. Kixin jehe sin la xikaha tjakoxin sin kixin tjinkaon sin ts'ikon chojni kixin kjóniehña sin. Andá janhan ndáxrjan kixin jehe sin la ó kjuixin k'uáyéhe sin ti nkehe tsjacha sin. ¹⁷ Andá jahara, ti ó sintehñara kixin tjinkáonra tsoníxjehéra Díos, la t'ontira ikonra la tjéntoára ikjára, ¹⁸ kixin tsonoehña chojni kixin kjóntehyara. Andá It'éni Díos, ti nkexro nohe kaín nkehe, mé ts'ikon ch'an xikaha ndá tsjajon ch'an ti nkehe jína ts'ayéhéra.

Ti nkehe tjete siín nkaya nkajní

(Lc. 12:33-34)

¹⁹ 'Chrokjuásitonhñara nkehe tjete ntihi chjasintajni, kixin ntihi la its'ín ikué la tsochjisén la ko ts'itjáña kaín o ts'ixenhen xíchee ndoara la tsee. ²⁰ Ícha jína tjásitonra kaín ti nkehe tjete nkaya nkajní kixin ntiha la kohya iko sinchek'itjáña la ko tsochjisenhña ti nkehe, la kohya xíchee ts'ixenhen tsee. ²¹ Kixin ti nkaya nkajní tsochontara kaín ti nkehe tjete la kjaxin ntiha tsjak'e asánra.

Ti xrohi t'inkaséñaxín ti cuerpo

(Lc. 11:34-36)

²² 'Ti xrohi t'inkaséñaxín ti cuerpo kuéntara mé ti ikonra. Méxra ti jína ti ikonra la kuenté ti cuerpo kuéntara la tsochónta xrohi. ²³ Andá ti jehya jína ti ikonra la kuenté ti cuerpo kuéntara la sítie itjen. Andá ti kohya ti xrohi la antsí sítie ts'ejora.

Ti chichaon

(Lc. 16:13)

²⁴ 'Ninkexró xrokjuahya sich'ehe ixra yaá lamo. Ti nahi la tsonínkakohen ti ijnko lamo landá tsotjuehe ti íjnko, o antsí tsitekakohen ti ijnko lamo, landá kánhño tsitekakohen ti íjnko. Méxra xrokjuahya sich'eheni ixra Díos ti tjinkaoni tsochóntani itsjé chichaon.

Díos mé t'áyakohen ti xjeen

(Lc. 12:22-31)

²⁵ 'Méxra ndáxrjan kixin chrókóxakuanhñara nkehe chrókjóntera o nkehe chrók'uira o ti ika chrók'uítsara. ¿Á jehya antsí sínkí ti kjuachón chróchontara, ke ti nkehe sintera, la á jehya antsí sínkí ti cuerpo kuèntara, ke ti ika ts'itsara ní? ²⁶ Tsjehéra ti koxroxé xritjaka. Jehe va la t'enkahya va la ko tjáhya va la chóntahya va nketí ts'inkachjinayá va noa, kjánchó It'eni itjen nkaya nkajní la tjanjon ch'an nkehe sinie va. Andá jahara, ¿á jehya antsí sínkíra ke ti koxroxé ní? ²⁷ ¿Xá nkojinra tjenkayáxinra kixin ti antsí chrókóxakohanra ndá chrókjuáchara chrók'uankíra it'o metro ní?

²⁸ 'Andá, ¿nkekuènté imá tóxakohanra ti ika ts'itsará? Tsjehéra nkexrín t'ánkí ti katsjo síin nteje. Ti itsjo la ch'ehya ixra la ko tjonhña. ²⁹ La tjonkara kixin kjónté ti rey Salomón kuéchónta itsjé ika imá náxrjón la kjuíncheyóehya éxi tsjehe ti itsjo. ³⁰ Andá ti xikaha nchek'itsá Díos ti ika yoa síin nteje, kjónté ijie ó síin la ndóye tsoche nkaxenhen itja la, ¿á jehya antsí jína chrókjuintak'itsara ch'an ní? ¿Ndá nkekuènté titekákonhñara? ³¹ Méxra chrókóxakuanhñara chróndáchrora: nkehe chrókjónieni o nkehe chrók'uini o nkehe chrók'uítsani. ³² Kixin ti chojni chónhña Díos la xikaha tóxakohen sin. Andá It'eni Díos itjen nkaya nkajní la ó nohe ch'an kaín ti nkehe tsichánxinhanra.

³³ Méxra saō chrókjuéyára ti kjuachaxin kuènte Díos la chrókjuinchehiteyára ti nkehe tjinkaon ch'an, ndá jehe ch'an tsjajon ch'an kaín ti nkehe tsichánxinhanra.

³⁴ Méxra chrókóxakuanhñara ti nkehe tsohen ndóye kixin ndóye la íjnko ñao tíha, la nkojnko ñao tikao ti kjuaxikaon kuènte.

7

Chrók'uántaxíenhñara kichuára

(Lc. 6:37-38, 41-42)

¹ 'Chrokjuéyéhyara ijie ókjé chojni kixin Díos la kjaxin chrókjuanchehya ijie ti jahara. ² Díos la tsjanchia ijie ti tsékara ijie ókjé chojni. Méxra, ti xikaha tsotsjehéra ijiée ókjé chojni la xikaha tsohanra kjaxin. ³ ¿Xá nkexrín chrókuakitsjenkira ti chjiniéno intsí tjenkánkí ikon ti kichuára ti naxa takítsjenkíhyara ti inta tjenkánkí ti ikonra? ⁴ ¿Xá nkexrín, chróndáchera ti kichuára: "Titohéni tsakitsjenkíni ti chjiniéno intsí tjenkánkí ikuan," ti naxa takítsjenkíhyara ti chjiniéno ijié tjenkánkí ikonra? ⁵ Ti xikaha, la nduáhya tjenkayáxira. Seno chrókuakitsjenkira ti inta tjenkánkí ti ikonra, ndá chrók'uíkonra jína chrókuakitsjenkira ti chjiniéno intsí tjenkánkí ikon ti kichuára.

⁶ 'Chrochjeéhyara ti nkehe kótjóá ti konia, ti nahi, la tsokjan va siniehe va la ko sinchekuen va ti jahara. La ko kjaxin chróchjeéhyara kochíno ti ixro tjete kixin tsinkátja va tsokuen.

Tjanchiara, tjéyára la ko t'éyara

(Lc. 11:9-13; 6:31)

⁷ 'Tjanchehéra Díos nkehe la tsotjahára ch'an. Tjéyára la

ts'itjara. T'inkara puerta la tsoxitjehe. ⁸ Kixin kaín ti nkexro tjanchia la t'ayéhe, ti nkexro tjejá la t'itja, ti nkexro t'ínka puerta la xitjehe.

⁹ '¿Xá nkojinra ti chrókjuanchia xjaanra ijnko niotja la chróchjehéra ijnko ixro ní? Kja nahi. ¹⁰ O ti chrókjuanchia xjan ijnko koche la, ¿chróchjehéra ijnko konche ní? Nahi.

¹¹ Jahara, kjónté chojni tjenkayáxihña jína, la nohara chjehéra nkehe jína ti xjaanra. Andá It'éni Díos itjen nkaya nkajní la antsí nkehe jína tsochjéhe ch'an ti nkexro tsjanchia.

¹² 'Méxra ti tjinkáonra kixin tsjikosáyehe chojni ti jahara, la saó jahara tjákoxinra ti nkehe jína, kixin xikaha k'uetóan Moisés la ko xikaha ndáchro ti xroon tsíkjin ti sin kuéchrónka itén Díos ósé.

Ti puerta tjekahya

(Lc. 13:24)

¹³ 'T'ixeexínra ti puerta tékahya. Kixin ti puerta la ko ti ntia ts'itjáñaxín chojni la imá iton la ko téka la nchónhña chojni sátji ntiha. ¹⁴ Kjánchó tekahya ti puerta la ko ijnó ti ntia sátsjixini ti kjuachón la tsjéhya chojni t'itja ti ntia a.

Ti ito t'óna mé tjátsoanxíni ti inta

(Lc. 6:43-44)

¹⁵ 'Tóxakohanra jína t'ejora kixin ti sin xrich'ia ndáchro kixin chaxín nixja itén Díos, la chrítaón ó t'ikoni tjoé kolélo, andá nkaya la kolobo jiehe. ¹⁶ Jahara la ti ixra ich'e sin chrókjuatsoanxínra sin ¿Xá á jína, kixin ti ntach'i la chrók'óna to uva o ti ntachje la chrók'óna to higo ní? ¹⁷ Mé xikaha kaín ti inta jína la t'óna ito jína, andá ti inta jehya jína la jehya ito jína t'óna. ¹⁸ Ijnko nta

jína la xrokjuahya ts'óna ito jehya jína, la ko ijnko inta jehya jína la xrokjuahya ts'óna ito jína. ¹⁹ Kaín ti inta t'ónahña ito jína la chríjin la chéxin xrohi. ²⁰ Méxra jahara la ti ixra ich'e sin, chrókjuatsoanxínra á jína sin o nahi.

Jehya kaín chojni ts'ixenhen ti itjen Díos

(Lc. 13:25-27)

²¹ 'Jehya kaín ti chojni ndáchro: "Ìnchéni, Ìnchéni", ts'ixenhen ti itjen kjuachaxin kuènte Díos itjen nkaya nkajní. Nahi. Jehó ti nkexro nchexiteyá ti nkehe tóxrjihin T'aná. ²² Itsjé chojni tsondáchro ti ó tsixraká ti ñao a: "Ìnchéni, Ìnchéni, jeheni kuénixjaxíni ihniá la ko ihniá kuakitsjexíni nchakuen ti jínahña la ko ihniá kjuasixíni nchónhña kjuaxroan." ²³ Andá janhan tsondátjan sin: "Janhan la chonhña ti jahara. Sátjixinra ntihi kixin jahara la jehya jína ti ixra kjuich'era."

Ch'in Jesús kjuíncheyóexin ch'an yaá nchia

(Lc. 6:47-49; Mr. 1:22)

²⁴ 'Ndá ti nkexro tihin ti nkehe ndáxrjan la ko titekaon, la jehe sin mé yóhe éxi ijnko nkexro chóna kjuaxrexinkaon jína la kjuích'éna nchia chrítaón itjo.

²⁵ Andá xrakoa ichrin, la ikui ndaninche, la imá chjéhe xrinto, la kjónté xikaha la xikahya ti nchia kixin ti nchia la itjo tjekjen. ²⁶ Andá kaín ti nkexro tihin ti nkehe ndáxrjan la titekakonhña, mé jehe sin la yóhe éxi ijnko nkexro lontí kjuích'éna ijnko nchia ti siín nchesen. ²⁷ La xrakoa ichrin la ikui yeé ndaninche, la ko chjéhe xrinto la k'oya ti nchia la ijnko kjuachrakon ijié kóhen tíha.

²⁸ Ti ó kjuixin nixja ch'in Jesús tíhi, la imá chrakon ti chojni tjejó tihin nkexrín kjuako ch'an ²⁹ kixin kjuako

ch'an éxi ijnko nkexro imá chóna kjuachaxin la tóyóehya éxi tjako ti maestro kuènte ley.

8

Ch'in Jesús kjuínchekitohe jína ijnko chojni chóna chin lepra

(Mr. 1:40-45; Lc. 5:12-16)

¹ Andá ti ó k'uínkajinxin ch'in Jesús ti ijna la itsjé chojni chréhe. ² La kóchjína ijnko nkexro níhi chóna chin lepra la kjuák'exín toch'in nkayakon ch'in Jesús la ndáchro:

—Inchéni, ti tjinkávan la chrókjuínchekitohéni jína.

³ Ndá ch'in Jesús kjuák'etja itja ti nkexro a, la ndáchro ch'an:

—Jeén tjinkávan, titoḥa jína.

Ndá tuénxín kuitohe jína ti ch'in níhi la ó kjuìn ti chin.

⁴ Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Chenkahya ninkexró. Jehó itjia ti itjen ti ncha'tá kixin ts'ikon kixin kuitoḥa jína la tjíkoa ti nkehe k'ueṭoan Moisés kixin xikaha tsonoexín kaín chojni kixin kuitoḥa jína —ichro ch'an.

Ch'in Jesús kjuínchekitohe jína ijnko nkexro ch'ehe ixra ijnko capitán romano

(Lc. 7:1-10)

⁵ Ti ó k'uíxenhén ch'in Jesús Capernaum, la kóchjína ijnko capitán romano la chrónóa, ⁶ ndáchro:

—Inchéni ndoeni itjen ijnko nkexro ch'exín xra la níhi tjetsínka, tsík'en toté la imá tjasóte.

⁷ Ndá ch'in Jesús kjuátehe ndáchro:

—Itsjia sintakitoḥa jína ti nkexro a.

⁸ Ndá ti capitán kjuátehe ndáchro:

—Nahi, Ìnchéni, tósuèheni kixin ts'ixehén ti ndoeni kixin jehya chojni jínani. Jehó chrókjuájvan ti kjuachaxin kuènta, ndá ti ndasoá ch'exín ixra_ ndoeni la tsitohe jína. ⁹ Janhan la kjaxin chonta chojni t'etuenhen ti janhan la ko kjaxin janhan tétuanhan ti sin soldado. Ti ó tétuanhan ijnko sin sátsji sin la sátsji sin, ti tétuanhan ijnko sin tsoxrakoa sin la xrakoa sin. La ko ti ó tétuanhan ijnko nkexro ch'ena xra, la ich'e xra.

¹⁰ Ndá ti ó kuíhin ch'in Jesús xikaha la chrakon ch'an kixin xikaha ichro ti nkexro a, ndá chenka ch'an ti sin chréhe, ndáchro ch'an:

—Chaxín ndáxrjan kixin kuenté Israel la k'uitjahya ninkexró titekaon xikaha éxi titekaon ti nkexro i.

¹¹ Janhan ndáxrjan kixin nchónhña chojni tsjixin sin nó tjitoxin ñao la ko ti tjiátóxin ñao la ts'ejotjaxin sin sinieko sin Abraham, Isaac la ko Jacob ti itjen ti kjuachaxin kuènte Díos itjen nkaya nkajní. ¹² Andá ti sin chrók'uejó ti itjen Díos t'etoan, la ts'axrjexín sin ntiha, sátsji sin ti sítie la ntiha tsotsjánka sin la sinietaón ñeno sin.

¹³ Ndá kjuixin la níxjehe ch'in Jesús ti capitán ndáchro ch'an:

—Sátjia ndoa. Exi kuitekávan la xikaha tsoxiteyá. Andá ti ch'in ch'exín xra la tuénxín ti hora a tsíkitohe ch'an jína.

Ch'in Jesús kjuínchekitohe jína ich'ee ch'in Pedro

(Mr. 1:29-31; Lc. 4:38-39)

¹⁴ Ndá sákjui ch'in Jesús ndoe ch'in Pedro la ntiha k'uikon ch'an kixin ti ich'ee ch'an la níhi tjan tjetsinka tjan, chóna tjan sóa. ¹⁵ Ndá ch'in Jesús la itsé ch'an itja tjan la tuénxín kjuíihin tjan ti sóa, la k'uinkátjen tjan la

kóyaxíhin tjan la kjuajon tjan nkehe kjónie sin.

Ch'in Jesús kjuínchekitohe jína itsjé siníhi

(Mr. 1:32-34; Lc. 4:40-41)

¹⁶ Andá ti ó kóntanonte, la kjuikohe sin ch'in Jesús nchónhña chojni chóna nchakuen jínahña. La jehó nixja ch'in Jesús la k'uaxrje nchakuen ti jínahña, la kjaxin kjuínchekitohe ch'an jína kaín ti siníhi. ¹⁷ Mé xikaha kjuích'e ch'an kixin xiteyá ti nkehe tsíchronka Isaías ósé, ndáchro: “Jehe ch'an kuakja ch'an ti ichin chóntani la ko kuamá ch'an ti kjuatjote kuénténi.”

Ti sin tjinkaon chróchréhe ti ch'in Jesús

(Lc. 9:57-62)

¹⁸ Ndá ti ó k'uikon ch'in Jesús kixin itsjé chojni k'uántatjen ti jehe ch'an la k'ue_{to}an ch'an kixin sátsji sin ti íjnko chrínta ndaño. ¹⁹ Ndá ijnko maestro tjako ley mé kóchjinehe ti ch'in Jesús la ndáchro:

—Maestro, tjinkaoni tsochréhe_{ni} ti jaha kjónté nketí sátsjia —ichro ch'an.

²⁰ Ndá ch'in Jesús, ndáchro:

—Ti koxróntá la chóna itjue_e la ko ti koxroxé la chóna kaké. Andá ti Xjeen Díos k'óna Chojni la chóntahya nketí ts'ok'èxin.

²¹ Andá ijnko ti chojni k'uajiko ch'in Jesús, mé ndáchro:

—Ínchéni, tito_héni sa_o tsikjaváni ti it'éni.

²² Ndá kjuátehe ch'in Jesús, ndáchro ch'an:

—Chréhé ti janhan. La tito_hé ti chojni tsík'en tsjavá kicho.

Ch'in Jesús kjuasítan ti xrinto la ko ti ìnta

(Mr. 4:35-41; Lc. 8:22-25)

²³ Ndá kjuixin la ch'in Jesús la ko ti sin k'uajiko ch'an

k'uixenhen sin ti ntabarco la sákjui sin. ²⁴ La xrínaḥña imá chjéhe xrínto la ti ìnta la chrika la ó chjína ts'aniaki ìnta ti ntabarco. Kjánchó ch'in Jesús la tjejua ch'an. ²⁵ Ndá ti sin k'uajiko ch'in Jesús la kjuínchek'ayehe sin ch'an, ndáchro sin:

—Ìnchéni, nchekaáni kixin ó tjejot'aniánkíni ìnta —ichro sin.

²⁶ Ndá ch'in Jesús kjuátehe, ndáchro:

—¿Nkekuènté imá chrakonra? ¿Xá ntsíkoa titekáonra Díos ní?

Ndá k'uáya ch'an la k'uetuehen ch'an ti xrínto la ko ti ndañao kixin ts'ixitán, landá tuénxín k'uixratá. ²⁷ La ti sin k'uajiko ch'an la imá chrakon sin la ndáchro sin:

—¿Xá nkexro tíhi?, kixin kjónté ti xrínto la ko ti ndañao la titekakonhen —ichro sin.

Ti sin chónḡta nchakuen jínahña tjejó Gadara

(Mr. 5:1-20; Lc. 8:26-39)

²⁸ Ndá k'uátóye ch'in Jesús ti ndañao, la kjuiji sin chjasin Gadara. La yaá chojni chónḡta nchakuen jínahña k'uaxrjexín ti tòyé tsixravá ti sin tsik'en, la kóchjinehe sin ch'an. Jehé sin mé imá jiehe sin la kohya nkexro tjacha t'atsínka ntiha. ²⁹ Ndá kjuankíxin k'óyako sin ndáchro sin:

—Tjiaḡtéhya ti jeheni, jaha Jesús Xjeen Díos. ¿Á k'uinka ntihi kixin sinchekjasóteni kjónté naḡa kjuixrakáhya ti ñao tsjasóteni a, ní? —ichro sin.

³⁰ Kjaḡxin chjínaxón ntiha xrinie itsjé kochíno. ³¹ Landá ti nchakuen jínahña mé chrónóehe ch'in Jesús ndáchro:

—Ti tsétoan sátsjixini ntihi la tjájuan kjuachaxin ts'ixenheni aḡén ti kochíno.

³² Ndá ch'in Jesús ndáchro:

—Ti xikaha la sátjira.

La kaín ti nchakuen jínahña k'uaxrjexín ti chojni la k'uixenhen ti kochíno. Ndá kaín ti kochíno la kuinká va, sákjui va nó tsaka, la kjuitsinkankí va ìnta, la kjuihin va la ik'uen va.

³³ Landá ti chojni t'áyakonhen ti kochíno mé chrakon sin, la kuinká sin, sákjui sin chjasin la chrónka sin kaín ti nkehe tsikóhen la ko nkexrín kóhen ti sin kuéchónta nchakuen ti jínahña. ³⁴ Ndá kaín ti sin chjasin sákjuitsjehe sin, la kjuiji sin ti itjen ch'in Jesús ndá k'uikon sin kixin xikaha kóhen la chrónòda sin kixin sáchrokjuixin ch'in Jesús ntiha.

9

Ch'in Jesús kjuínchekitohe jína ijnko chojni tsík'en toté

(Mr. 2:1-12; Lc. 5:17-26)

¹ Ndá ch'in Jesús k'uixenhen ntabarco la k'uatsínka ti ijnko tóhe ndaño la kjuiji ti chjasin tsík'ankíxin. ² Andá ntiha kuikao sin ijnko nkexro tsík'en toté tjetsinkaták'á ijnko kania. Ndá k'uikon ch'in Jesús kixin chaxín titekaon sin ti jehe ch'an ndá níxjehe ch'an ti siníhi, ndáchro ch'an:

—Xjeeni nchechéhé asán. Ti ijie chonta la ó kjuixin kjuin.

³ Andá iso ti sin maestro tjako ley tjejó ntiha mé ikjo asén sin, ndáchro sin:

—Ti nkexro i la t'ántaxínhin Díos kixin xikaha nixja—ichro sin.

⁴ Ndá ch'in Jesús mé kónohe ch'an nkehe ikjo sin asén sin, la ndáchro ch'an:

—¿Nkekuènté xikaha tjenkayáxinra ti nkehe nduáhya?
⁵ ¿Xá nkehe antsí xrahya chróndátjan ti nkexro i: “Ti ijiá la ó kjuixin kjuin”, o á antsí xrahya chróndátjan ch'an: “T'inkatjen itjia?” ⁶ Andá ijie tsjáko_xian kixin janhan ti Xjeen Díos k'óna Chojni mé chonta kjuachaxin ntihi chjasintajni tsjakjìn ijiée chojni.

Ndá ndáche ch'an ti siníhi:

—T'inkatjen, tjatsíña ti kaniaa la sátjia ndoa —ichro ch'an.

⁷ Ndá ti nkexro tsík'en toté la tuénxín k'uíngatjen la sákjui ndoe. ⁸ Ndá ti ó k'uikon kaín ti sin tjejó ntiha kixin xikaha kóhen la imá chrakon sin, la chjéhe sin Díos kjuasáya kixin kjuakoxin ch'an ti kjuachaxin kuènte Díos.

Ch'in Jesús k'uéyehe ch'in Mateo

(Mr. 2:13-17; Lc. 5:27-32)

⁹ Andá ti ó sákjuixin ch'in Jesús ntiha la k'uikon ch'an ijnko nkexro it'in Mateo tjetjaxin nchekjènki la ndáchro ch'an:

—Chrehé ti janhan.

Ndá ch'in Mateo tuénxín k'uíngatjen la chréhe ti ch'in Jesús.

¹⁰ Andá chr'éxin kjuák'e ch'in Jesús ndoe ch'in Mateo, tjenie ch'an, la itsjé ti sin nchekjènki la ko ti chojni chóna ijie kjuiji ntiha la kjaxin kjónieko ch'in Jesús la ko ti sin k'uajiko ch'an. ¹¹ Andá ti k'uikon ti sin fariseo xikaha, la kjuanchankíhi sin ti sin k'uajiko ch'in Jesús, ndáchro sin:

—¿Nkekuènté ti maestro kuèntara la nieko ti sin nchekjènki la ko ti chojni chóna ijie? —ichro sin.

¹² Ndá ti ó kuíhin ch'in Jesús nkehe ichro sin, la ndáchro ch'an:

—Ti sin jína tjejó la tichánxiēnhña sin nkexro tsjajon xroān. Jehó ti sin níhi mé ticháxihin sin nkexro tsjajon xroān. ¹³ Méxra sátjira la t'ítjara nkehe t'axrjexín ti nkehe ndáchro xroon itén Díos. Ndáchro: “Ti nkehe tjínkayan la chrókuikonoéhéra chojni la tjínkakhñña kixin chrók'oñára iko chrókjuánjonra.”*Kixin janhan la k'uinkakjéyáhya chojni jína. Nahi. Janhan la k'uinkakjéyá ti chojni chóna ije kixin chrókjuinkí sin ti nkehe tjenkayáxin sin —ichro ch'an.

Kuènte ti niehña chojni

(Mr. 2:18-22; Lc. 5:33-39)

¹⁴ Ndá iso ti sin kuék'ajiko ch'in Juan Bautista mé kóchjinehe sin ch'in Jesús la kjuanchankí sin, ndáchro sin:

— Nkexrín kixin jeheni la ko ti sin fariseo la nkoyaxón niehñani kixin chjéheni Díos kjuasáya, andá ti sin xrikoā la, ¿nkekuènté xikahya ich'e sin? —ichro sin.

¹⁵ Ndá kjuátehe ch'in Jesús, ndáchro:

—¿Xá chrók'uává kaín ti sin tsík'éyehe sin tsochjína ijnko kia ti naxa tjejóko sin ti nkexro tsotehe a, ní? Andá tsixraká ti ñao tsotsé sin ti ch'in tsotehe sátsjiko sin, ndá kaín ti sin tsíkóchjína la ts'ává sin la siniehña sin.

¹⁶ 'Ninkexró tjak'eñehya ijnko ika ntaxin it'o ka nixin kixin ti ika nixin la chrókjuixéhe ndá antsí chrók'uichje ti ika ndaxin. ¹⁷ La kjaxin xrokjuahya chrókuikia ixran nixin ijnko tjuaxran ó ndaxin kixin ti ixran nixin la chrókótséchje ti tjuaxran ndaxin ndá chrók'uitjáña ti ixran la ko ti tjuaxran kjaxin. Méxra ti ixran nixin la chrókuikia ijnko tjuaxran nixin, landá xikaha yóí ti nkehe la chrók'uitjáñahña.

Xjeen Jairo tsík'en la ko ijnko tjan níhi

(Mr. 5:21-43; Lc. 8:40-56)

¹⁸ Ndá naxa tjenixja ch'in Jesús la ikui ijnko ch'in t'etoan kuènte ti sin judío la kjuák'exín toch'in ch'an nkayakon ch'in Jesús la chrónóa ndáchro ch'an:

—Xjana chjin la nandá ik'uen tjan. Kjánchó xrjanóaha kixin sáchrokjuini chrókjuakétja itjá ndá chróxechón tjan —ichro ch'an.

¹⁹ Ndá k'uínkatjen ch'in Jesús la sákjuiko ti nkexro a la ko ti sin k'uajiko ch'an kjaxin. ²⁰ Andá ijnko chojnichjin níhi, ó chóna teyó nánó sítji tjan ijni, mé kóchjína tjan nóton ch'in Jesús la kuákóxin tjan iké ch'an ²¹ kixin kjuenkayáxin tjan kixin, kjónté chrínta ti iké ch'in Jesús tsákóxin tjan, la tsitohe tjan jína. ²² Ndá ch'in Jesús nkátjía la k'uikon ti tjan a, la ndáchro ch'an:

—Xjeeni, nchechéhé asán, kixin ó kuitoḥa jína kixin kuitekávan ti janhan.

Landá tuénxín kuitohe tjan jína.

²³ Ndá ti ó kjuiji ch'in Jesús ndoe ti ch'in judío t'etoan la k'uikon ch'an kixin ó yaxíhin ti sin it'in ison kixin ó sátsjixravá xjan la ko kaín ti chojni tsjánkàma sin xjan.

²⁴ La ndáchro ch'an:

—T'axrjexínra ntihi kixin ti xjan i la tsík'enhña; jehó tjejua xjan.

Andá kaín ti chojni tjejó ntiha la kjuanoá sin ti ch'in Jesús. ²⁵ Ndá ti ó k'uaxrje kaín ti chojni tjejó ntiha, ndá ch'in Jesús k'uixenhen la itsé itja ti xjan chjin la tuénxín k'uínkatjen tjan. ²⁶ La kuenté chjasin kuíhin sin kixin xikaha kónhen.

Ch'in Jesús kjuínchekitohe jína yaá sin t'ikonhña

²⁷ Ndá ti ó sákjuixin ch'in Jesús ntiha la yaá chojni t'ikonhña chréhe sin ti jehe ch'an, la k'uéyehe sin ch'an,

ndáchro sin:

—Tikonoéhéni jaha tsík'axrjeníxian David.

²⁸ Ndá ti ó k'uíxenhén ch'in Jesús ijnko nchia ndá kóchjína yaá ti sin t'ikonhña la ch'in Jesús kjuanchankí, ndáchro ch'an:

—¿Á titekáonra kixin tsjácha sintakitoḥara jína ní?

Ndá kjuátehe sin, ndáchro sin:

—Jeén, Ìnchéni, titekaoni.

²⁹ Ndá ch'in Jesús kjuák'etja itja ti ikon sin la ndáchro:

—Ti xikaha kuitekáonra la tsoxiteyá.

³⁰ Ndá tuénxín kuítóhe jína ti ikon sin. Ndá ch'in Jesús k'ueṭoan, ndáchro:

—Ninkexró chenkahyara tíhi.

³¹ Kjánchó jehe sin la tuénxín sákjui sin la chrónka sin nkuíxín ti kjuaxroan kjuasin ch'in Jesús.

Ch'in Jesús kjuínchekitohe jína ijnko ch'in nósin

³² Ndá nandá sákjui ti sin kuék'ikonhña, la iso chojni kjuikao ijnko chojni nósin chóna nchakuen jínahña.

³³ Ndá ch'in Jesús kuakitsje nchakuen ti jínahña la ti ch'in nósin la kjuankíxin nixja. Ndá kaín ti chojni tjejó ntiha la chrakon sin ti k'uikon sin xikaha la ndáchro sin:

—T'ikonhyéni ijnko kjuaxroan xikaha kuenté ti nación Israel —ichro sin.

³⁴ Andá ti sin fariseo la ndáchro:

—Ti Jinahña t'etuenhen kaín nchakuen jínahña mé tsíkjanjon kjuachaxin kixin xikaha takitsje ti ch'in i, nchakuen jínahña —ichro sin.

Ch'in Jesús kuikonóehe chojni

³⁵ Ndá ch'in Jesús k'uaji itsjé chjasin ijié la ko chjasin ntsíntsí la kjuakoxin ch'an nkojnko ti nchia xrakuexin ti sin judío. La chrónka ch'an ti itan jína nkexrín itjen ti

kjuachaxin kuènte Díos la ko kjuínchekitohe ch'an jína chojni níhi chóna kaín ichin la ko chojni chóna kjuatjote. ³⁶ Ndá ti ó k'uikon ch'an kixin itsjé chojni siín, la kuikonóehe ch'an sin la imá tóxakonhen ch'an kixin k'uejó sin éxi kolélo chónahya nkexro ts'áyakonhen. ³⁷ Ndá ndáche ch'an ti sin k'uajiko ch'an:

—Chaxín ndáxrjan kixin imá tsík'ona, kjánchó tsjéhya chojni sich'e ixra siín. ³⁸ Tjanchehéra ìnché ti nonte kixin tsochr'án ch'an itsjé chojni sich'e ixra —ichro ch'in Jesús.

10

Ch'in Jesús kjueyá teyó sin ts'ajiko

(Mr. 3:13-19; Lc. 6:12-16)

¹ Ndá ch'in Jesús k'uéyehe ti teyó sin k'uajiko, la kjuajon kjuachaxin kixin jína tsakitsje sin nchaquen jínahña la ko sinchekitohe jína chojni chóna kaín ichin la ko kaín kjuatjote.

² Tíhi ti teyó sin k'uajiko ch'an mé xikihi it'in sin: saó la Simón, mé kjuínchek'in sin Pedro, la ko ti kícho ch'an Andrés, Jacobo la ko ti kícho ch'an Juan xjeen ch'in Zebedeo, ³ Felipe la ko Bartolomé, Tomás, Mateo ti ch'in nchekjènkì, Jacobo xjeen Alfeo, Tadeo, ⁴ Simón, kuènte ti sin Cananista, la ko Judas Iscariote, ti nkexro kjuínchekji ti ch'in Jesús.

Ch'in Jesús k'uetuehen ti teyó sin kixin sátsjikjako

(Mr. 6:7-13; Lc. 9:1-6)

⁵ Ndá ch'in Jesús k'uetuehen ti teyó sin kixin sátsjikjako sin la ndáchro ch'an:

—Tjíhyara ti tjejó ti sin jehya judío la ko t'ixeenhñara ti chjasin Samaria. ⁶ Ícha jína sátsjira ti tjejó ti sin Israel

kixin jehe sin tjejó sin éxi kolélo tsikjichroe. ⁷ Kjónté nketí sátsjira la chen_kara sin kixin ti kjuachaxin kuènte Díos itjen nkaya nkajní la o kuichjina. ⁸ Nchekito_héra jína ti chojni níhi la ko ti chojni chón_ta chin lepra, Nchexechonra ti chojni tsík'en la ko takítsjera ncha_kuen jínahña. Jahara la kui_tonhanra ti kjuachaxin kuènte Díos; méxra_tjachahyara ninkehó kixin ti ixra_sich'era.

⁹ 'Tjiko_ahyara ninkehó chichaon oro, plata la o_chichaon cobre, ¹⁰ la ko ti sátsjira ntia la tákjáhyara ika bolsa la nkoko_a ika chrókjuiko_ara la chrókjuankahyara toka_te la ko tjiko_ahyara inta tsjixinra kixin ti nkexro ich'e ixra_la chón_ta kjuachaxin kixin ntiha tsoxrajon ti nkehe tsichá_xihin.

¹¹ 'Ndá ti ó tsjasára ijnko chjasin ijié o_ijnko chjasin intsí la tjéyára ijnko nkexro jína, la ndoe sin ó tito_hara hasta tsjixijia ti ixra_ndá sátsjira. ¹² Ti ó ts'ixen_hénra ndoe sin la níxje_héra sin nkojína la tjájonra ti kjuaxróxin ¹³ Landá ti sin ndoe ntiha, la ti chaxín jína asén sin, la ts'áyéhe_ sin ti kjuaxróxin, andá ti nahi, la tsochón_dahya sin ti kjuaxróxin. ¹⁴ Andá ti tsochrohya sin tsjajon sin kjuachaxin tsito_hara la ko tjinkakon_hña sin tsinhin sin ti nkehe tsochro_nkara la t'axrjé_xinra ti ndoe sin o_ti chjasén sin la t'oxèn_jinra ti inche chón_ta to_ára. ¹⁵ Chaxín ndá_xrjan kixin ti ó tsjixraká ti ñao tsjixixín, la ti sin Sodoma la ko Gomorra, kjónté imá kuéchón_ta sin ijie, la kánhño tsjasóte sin, andá ti sin chjasin a, la antsí tsjasóte sin kixin kuitekakon_hña sin.

Tsonínkakonhen chojni ti sin kuènte Cristo

¹⁶ 'Janhan tsochr'an ti jahara éxi kolélo chríkjan ti siín kolobo. Listo chrók'uejora éxi konche la chrókójia_hyara éxi kontóá. ¹⁷ Chrókó_xakohanra kixin tsotsé sin ti jahara

la tsjikoara sin ti tjejó ti sin t'etoan la nkaxenhen nin_kue sin tsjatiaxínra sin. ¹⁸ La tsjikaánra sin ti tjejó ti sin t'etoan la ko ti siín ti sin rey kixin tinkachónkira ti janhan. Ndá ntiha tsochronkara kixin tinkachónkira ti janhan nkayakon sin la ko nkayakon ti sin chónhña Díos. ¹⁹ Andá ti ó sátsjiko sin ti jahara ti tjejó ti sin t'etoan la chrókóxakuanhñara nkehe tsondáchrora o nkexrín tsonixjara kixin ti ó tsjixraká ti hora la Díos tsjajon ti nkehe tsoníxjara ²⁰ kixin jehya jahóra ti tsoníxjara. Nahi. Ti ncha_kuen It'éni mé tsonixj_xin ti jahara.

²¹ 'Ndá iso chojni mé tsjikaán sin ti kícho sin kixin its'en, ti it'é sin la tsjikaán sin ti xjeen sin la ti ixjan mé tsokjan tsonínkakohenen ti it'é la tsikaán kixin its'en. ²² Itsjé chojni tsonínkakohanra kixin tinkachónkira ti janhan. Kjánchó ti nkexro tsítóehya tsinkachónki ti janhan hasta tsjéje_chjasintajni la tsaá. ²³ Ti imá tsonínkakohara chojni la tsochónkihara sin ijnko chjasin, la sájtira íjnko chjasin. Chaxín ndáxrjan kixin ti Xjeen Díos k'óna Chojni la ó tsokjan ch'an ti naxa tsjixinhña ts'axrjentára kaín ti chjasin kuènte Israel.

²⁴ 'Ti nkexro xrákohe la kánhñó tjetoan ke ti maestro, la ko ti nkexro ich'e ixra la kánhñó tjetoan ke ti lamo imá tjetoan. ²⁵ Méxra ti nkexro xrákohe la chrókjuakoxin éxi ti nkexro kjuakohe, la ko ti nkexro ch'exón ixra la chrókjuakoxin éxi ti làmoé. Ti nchek'in sin ti ìnché nchia Beelzebú la ti sin kjéhya ch'an, la kjá antsí xikaha tsixro sin.

Nkexro ti chróchrakohenra

(Lc. 12:2-9)

²⁶ 'Méxra chróchrakuenhyara ninkexro kixin kohya nkehe imó ich'e chojni chrókónoxinhña la ko kohya nkehe

imó siín chrókónoxínhña chr'éxín. ²⁷ Ti nkehe tsotjonkara sítie la ticháxín chronkara ti ó ts'inkaséña. La ko ti nkehe tjonkara ijie ninkexró noehña la ticháxín itsen tsochronkara chrítaón nchia kixin chrókuíhin kaín chojni. ²⁸ Chróchrakuenhyara ti chojni t'óñá ti cuerpo ó andá ti aséni la xrokjuahya ts'óñá sin. Ícha jína chróchrakohenra ti nkexro tsjacha sinchek'itjáñaxín ti cuerpoéni la ko ti aséni ti siín xrohi nkochrixin ts'ankahya.

²⁹ '¿Á tjetehya chrókóxixín yaá koxroxé ntsíntsí? Andá kjónté xikaha, la nijnko va t'enhña va ti tjajonhña It'éni kjuachaxin. ³⁰ Kaín ti kaxihi chóna ikjára la nohe It'éni nkekjaín. ³¹ Méxra chróchrakonhñara kixin antsí tjete sínkíra, andá ti koxroxé, la kjónté nchónhña va, la kánhño sínkí va.

Chrókósuèhyani chróchronkani kixin tinkáchónkini Cristo

(Lc. 12:8-9)

³² 'Kain ti nkexro tsochronka kixin tinkáchónki ti janhan nkayakon chojni la janhan kjaxin tsoxrjanca kixin choxian ti jehe sin nkayakon T'aná itjen nkaya nkajní.

³³ Andá ti nkexro sinchemá tsondáchro kixin chónhña sin ti janhan nkayakon chojni, la kjaxin janhan tsondáxrjan kixin chonhña ti jehe sin nkayakon T'ana itjen nkaya nkajní.

Nkokoahya tjenkayáxin chojni kixin ó ikui Ìnchéni Jesús

(Lc. 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ 'Tjenkayáxinhñara kixin k'uinkakiañ kjuaxróxin ti chjasintajni. Nahi. K'uinkakiañhña kjuaxróxin, jehó

kjuanínkaon. ³⁵ Janhan k'uinka kixin ti ixjan la tsonínkakonhen it'é, la ti xjan ichjin la tsonínkakonhen ti ìñé, la ko ti tikìnta tsonínkakonhen ich'ee. ³⁶ Mé xikaha ti nkexro antsí tsonínkakonhara la ti sin naxa kjéhyara.

³⁷ 'Ti nkexro antsí tjehe it'é o ìñé, la kánhñó tjehe ti janhan la xitjahya ts'óna sin kuéntana la ko ti nkexro antsí tjehe ti xjeen ndoa o xjeen ichjin la kánhñó tjehe sin ti janhan, la xitjahya ts'óna sin kuéntana. ³⁸ Ti nkexro tamáhña ti ntacruz, la chréhya ti janhan la xrokjuahya ts'óna kuéntana. ³⁹ Ti nkexro tjinkaon kixin kohya nkehe chrókóhen mé ts'itjáña, andá ti nkexro chrókjuinchek'itjáñaxín asén kixin tinkáchónki ti janhan mé tsaá.

Ti nkehe ts'ayéheni

(Mr. 9:41)

⁴⁰ 'Ti nkexro tjajon kjuachaxin tsitoḥara ntoe la kjaxin tjajon kjuachaxin tsitona janhan la ko ti nkexro tjajon kjuachaxin tsitona ntoe la kjaxin tsajon sin kjuachaxin tsitoḥe ti nkexro ichr'ána k'uinka. ⁴¹ Ti nkexro tjajon kjuachaxin tsitoḥe ntoe sin ijnko nkexro nixja itén Díos kixin tíha la Díos ichr'án, mé kjaxin ts'áyéhe sin ti nkehe jína éxi ts'áyéhe ti nkexro kjuako. La ko ti nkexro tsajon kjuachaxin tsitoḥe ijnko chojni jína ti ntoe kixin jína, mé xikaha ts'áyéhe sin ti nkehe jína éxi ts'áyéhe ti nkexro jína. ⁴² La ko ti nkexro sinchekitoḥen kjónté ijnko vaso ìnta ikin, ti nkexro kánhñó tjetotan chréhe ti janhan, la chaxín ndáxrjan kixin ti nkexro a la ts'áyéhe ti nkehe jína.

11

Ch'in Juan Bautista ichr'án iso sin tsjitsjehe ch'in

Jesús

(Lc. 7:18-35)

¹ Ndá ti ó kjuixin kjuakohe ch'in Jesús ti teyó sin k'uajiko ch'an, ndá sákjui ch'an iso chjasin siín chjínaxón ntiha, sákjuikjako ch'an sin.

² Andá ch'in Juan mé tjechjína ch'an ndoechjiso, la kuíhin ch'an nke xra tjech'e Cristo. La ichr'án ch'an iyó ti sin k'uajiko ch'an kixin sátsjitsjehe sin ti ch'in Jesús.

³ Ndá kjuiji sin ntiha la kjuanchankí sin, ndáchro sin:
—¿Á jaha ti nkexro tjejóchonheni itsi ní o á naxa tsochónheni íjnko nkexro? —ichro sin.

⁴ Ndá kjuátehe ch'in Jesús, ndáchro:
—Sátjira la chen kara ch'in Juan ti nkehe k'uíkonra la ko ti nkehe kuihínra. ⁵ Kixin ti sin kuék'ikonhña la ó t'ikon sin, ti sin xitjahya kuékji la ó itji sin, ti sin kuéchóna chin lepra la ó kuitohe sin jína la ko ti sin kuékienhña la ó tihin sin ijie. Kjaxin ti sin tsík'en la xechón sin la ko ti sin nóa la ó tihin sin ti itan jína tsaáxin sin. ⁶ Méxra náxrjón kjuaxróxin tjejó ti nkexro kohya nkehe t'inkákonhen kixin tinkáchónki ti janhan.

⁷ Ndá ti ó sákjui ti sin k'uajiko ch'in Juan, la ch'in Jesús kjuankíxin níxjehe ch'an ti sin k'uejó ntiha, kuènte ch'in Juan, ndáchro ch'an:

—Ti ó sákjuira nteje la, ¿nkehe k'uíkonra ntiha? ¿Á k'uíkonra ijnko nkexro itjen éxi ijnko itji nchexráyehe xrínto ní? ⁸ Ti nahi, la ¿nkehe k'uíkonra? ¿Á k'uíkonra ijnko nkexro tsík'itsa jína ní? Kjá nahi, kixin ti chojni t'itsa jína la tjejó sin ijnko palacio náxrjón kuènte rey. ⁹ ¿Ndá nkehe k'uíkonra? ¿Á ijnko nkexro chrónka itén Díos ní? Jeén, chaxín tíha, la ko antsí t'etoan ch'an ke ti sin kuéchrónka itén Díos ósé. ¹⁰ Ti ch'in Juan, mé ti nkexro chrónka xroon itén Díos ósé. Ndáchro:

Janhan tsochr'an ijnko nkexro tsjasíyóxin ti ntia kuèntana tsochronka ti itan jína.

¹¹ Chaxín tjonkara kixin kaín ti nkexro k'uejó seno la kánhño tjetóan ke ch'in Juan Bautista. Kjánchó ijnko nkexro, kjónté tjetuanhña ijie, la ti ó ts'áyéhe sin ti kjuachaxin kuènte Díos itjen nkaya nkajní, la antsí tsochónta sin kjuachaxin ke ti chóna ch'in Juan.

¹² 'Ndesi ikui ch'in Juan Bautista hasta ijie la síin chojni nínkakonhen ti kjuachaxin kuènte nkaya nkajní la jehó ti chojni tsjacha ts'átsínka xin kaín ti nkehe náxrjónhña mé tsjacha tsjichréhe Díos. ¹³ Kaín ti sin profeta la ko ti ley kuènte Moisés la jehó chrónkaxin nkexrín tjen ti kjuachaxin kuènte Díos hasta ikui ch'in Juan. ¹⁴ Ti tsitekáonra tíhi la ch'in Juan la mé Elías kixin ti ch'in Elías la ticháxin chrókui inaá. ¹⁵ Ti nkexro tjinkaon tsinhin la chrókuíhin jína.

¹⁶ '¿Nkexrín chrókjuíntayóaxian ti chojni tjejó ijie? Jehe sin mé yóhe ti chájan tjejtjaxin ndasin tsítán la t'eyehe sin kícho sin ndáchró sin: ¹⁷ “K'uánoani flauta, kjánchó jahara la tehyara. Itsjeni ison kuènte chojni tsík'en la tsjan kahyara.” ¹⁸ Kixin ikui ch'in Juan la kjóniehña la ko k'uihya ninkehó, la ndáchrora kixin chóna ch'an ijnko nchakuen jínahña. ¹⁹ Andá ti ó ikui ti Xjeen Díos k'óna Chojni, la kjónie ch'an la ko ik'ui ch'an, ndá ndáchrora kixin imá itsjé kjónie ch'an la imá ik'ui ch'an la t'ito ch'an ti chojni chóna ijie la ko ti sin nchekjènkí. Kjánchó ti ixra jína ich'eni mé tjakoxin ti kjuaxrexinkaon kuènte Díos.

Ti chjasin titekakónhña

(Lc. 10:13-15)

²⁰ Ndá ch'in Jesús níxjehe ti chojni síin iso ti chjasin

ntiha kixin nchónhña kjuaxroan kjuasixín ch'an ntiha, la kjónté xikaha, la naxa chaxínhña tinkáchónki sin Díos. Ndá ndáchro ch'an: ²¹ —;Nóoira jahara tjejora Corazín la ko jahara tjejora Betsaida! Ti chrók'uixixín kjuaxroan Tiro la ko Sidón éxi k'uíkonra jahara, la tjoka chrókuitohe sin ti ijiée sin, la chrókjuakoxin sin chrók'uinkáya sin ika tié la ko chrókjuinchek'ia sin nteso cuerpoé sin. ²² Méxra ndáxrjan kixin ti ñao tsitoexín ijiée chojni, la jahara antsí tsjasótiara ke ti sin chjasin Tiro la ko Sidón. ²³ Ndá jahara chjasin Capernaum tjenkayáxinra kixin imá nohara la sátsjira nkaya nkajní, kjánchó nahi. Jahara la ts'inkajinra sátsjira tsjasótera ti sín ti chojni tsík'en. Ti chrókjuásian ti kjuaxroan k'uíkonra Sodoma éxi kjuásian chjasánra la ti chjasin la naxa chrók'uitjáñahña sin, chrók'uejó sin ijie, kixin tjoka chrókuitekaon sin. ²⁴ Méxra ndáxrjan kixin ti ó sinchekitoexín Díos ijiée chojni la antsí tsjasótiara ke ti chjasin Sodoma.

Xrákira ti itjén janhan la tsok'áhara

(Lc. 10:21-22)

²⁵ Ndá ti ñao a ch'in Jesús níxjehe Díos ndáchro: —Tjaha kjuasáya It'éni Díos, jaha tétoan nkajní la ko chjasintajni, kixin jaha kjuájonhña kjuachaxin chrók'uitja ti sin imá nohe ti itan, la kjuájuan kjuachaxin kixin ts'itja ti sin noehña. ²⁶ Mé xikaha kjuenkayáxian, It'éni, kixin kóxrjíhan kixin xikaha tsohen —ichro ch'an.

²⁷ La kjaxin ndáchro ch'an:

—T'aná mé kjuajon kaín nkehe la kohya ninkexró chaxín chóxin ti Xjeen Díos, jehó ti It'é ch'an, la kohya nkexro chóxin ti It'é ch'an, jehó ti Xjeen ch'an la ko ti sin tsíkjeyá ch'an kixin tsochóxin sin ti It'é ch'an. ²⁸ Xrákira ti itjén

janhan kaínra imá tsík'óxrjéra tjejoch'era ixra kixin yamára nkehe iye, andá janhan tsakjijinhanra ti nkehe iye yamara ndá kjuaxróxin tsok'áhara. ²⁹ Tákjára ti ixra tjahara la t'itjara ti nkehe kuéntana kixin janhan la jína asená la ntañkehya, la xikaha ts'itjara nketí tsok'èxin asánra. ³⁰ Kixin ti ixra tjahara la xrahya la ko ti nkehe tsamára la yehya.

12

Ti sin k'uajiko ch'in Jesús ik'uin iso noatrigo ti ñao tok'éhe chojni

(Mr. 2:23-28; Lc. 6:1-5)

¹ Andá ijnko ñao k'uatsínka ch'in Jesús ijnko nonte tsík'inka noatrigo ti ñao tok'éhe chojni. La ti sin k'uajiko ch'an mé ik'uen sin kjinta, la kjuankíxin ik'uin sin noatrigo inie sin. ² Andá ti ó k'uikon ti sin fariseo kixin xikaha ich'e ti sin k'uajiko ch'in Jesús la ndáchro sin:

—Tsjehé, ti sin xrikoá la tjejoch'e sin ijnko nkehe kohya kjuachaxin tsohen ti ñao tok'éheni; —ichro sin.

³ Ndá ch'in Jesús ndáchro:

—¿Á kjuinchekuáxinhñara ti xroon itén Díos chrónka nkehe kjuích'e ch'in David la ko ti sin k'uajiko ch'an ti ó ik'uen sin kjinta ní? ⁴ Jehé sin mé k'uíxenhén sin ti nchia kuènte Díos la kjónie sin kaín ti niotja tsíkóñao kuènte Díos, kjónté kohya kjuachaxin sinie sin, jehó ti sin nchať'á mé chóna sin kjuachaxin sinie sin tíha. ⁵ O_¿á nchekuáxinhñara ti xroon tsíkjin ch'in Moisés ndáchro kixin ti sin nchať'á kuènte nínko la ich'e sin ixra ti ñao tok'éhe chojni, la kjónté xikaha, la ninkexró ndáchrohya ninkehó? ⁶ Kjánchó ndáxrjan kixin ntihi itjen ijnko nkexro antsí chóna kjuachaxin ke ti nínko.

⁷ Chrókiénxinra nkehe t'axrjexin ti nkehe ndáchro xroon itén Díos: "Janhan tjinkavan kixin chrókuikonoéhéra chojni, la tjínka_{konhña} kixin chrókjuájonra nkojín iko tsík'en". Ti chrókuiénxinra tíha, landá chrók'uekahyara ijie ti chojni chóntahya ninkehó ijie. ⁸ Andá ti Xjeen Díos k'óna Chojni, mé chón_{ta} kjuachaxin tséto_{an} nkehe tsohen ti ñao tok'éheni —ichro ch'in Jesús.

Ch'in Jesús kjuínchekitohe jína ijnko chojni tsíxámá itja

(Mr. 3:1-6; Lc. 6:6-11)

⁹ Ndá ch'in Jesús sákjuixin ch'an ntiha la k'uíxenhén ch'an ijnko nchia xrákuexin ti sin judío. ¹⁰ Ndá ntiha itjen ijnko nkexro tsíxámá ijnko tja. La ti sin fariseo tjinkaon ts'eka ijie ti ch'in Jesús la kjuanchankí ndáchro:

—¿Siín kjuachaxin tsitohe jína ijnko chojni níhi ti ñao tok'éheni ní? —ichro sin.

¹¹ Ndá kjuátehe ch'in Jesús, ndáchro:

— Ti nkojinra, ti chrók'uánótjenyá ijnko kolélo kuéntara ijnko tòye_{ninka} ti ñao tok'éheni la, ¿á chrókjuihyara chrókuakítsjetaónra va ní? ¹² Andá ijnko chojni la antsí tjete ke ijnko kolélo. Méxra_{nchoxon} tsjinkítsani ijnko chojni kjónté ti ñao tok'éheni.

¹³ Ndá ndáche ch'an ti nkexro níhi:

—Tjéntoá ti itjá —ichro ch'an.

Andá ti nkexro níhi la kjuentoá ti itja la tuéxin kuitohe jína, la tsjehe éxi ti ijnko itja ch'an. ¹⁴ Kjánchó ti sin fariseo la imá kónínkaon sin, la k'uaxrje sin ndója la kjuenkayáxin sin nkexrín ts'óñá sin ti ch'in Jesús.

Ti nkexro kjueyá Díos sich'e ixra

¹⁵ Andá ch'in Jesús kónohe ch'an nkexrín tjenkayáxin sin la sákjuixin ch'an ntiha, la nchónhña chojni chréhe ti

jehe ch'an la kjuínchekitohe ch'an jína kaín ti sin níhi ¹⁶ la k'ue_{to}an ch'an kixin tsochronkahya sin nkexro ti jehe ch'an. ¹⁷ Mé xikaha kóhen kixin xiteyá ti nkehe chrónka Isaías, ijnko nkexro chrónka itén Díos ósé, ndáchro:

¹⁸ Ntihi itjen ti nkexro t'ana ixra, janhan kjuéyá ch'an, la imá tjuaha ch'an la chàna kixin itjen ch'an.

Janhan tso_tja_ha ch'an ti ncha_kuená

la jehe ch'an tsochronka ch'an ti itan tsaáxin chojni kuenté chjasintajni. ¹⁹ Jehe ch'an la tsonínkakhonhña ch'an la ko ts'oyakhonhña ch'an,

la ninkexró tsienhña ti itén ch'an ti ntia

²⁰ Ts'óchjenjinhña ch'an ti itji tsíxréya, la tsók'ankahya ch'an ti nkehe t'axrje ihnchi hasta tsixrakájña ti ñao ts'e_{to}an ch'an.

²¹ La kaín chojni siín chjasintajni la tsitekaon sin ti jehe ch'an.

Ti Jinahña t'etuenhen ti ch'in Jesús, ichro ti sin fariseo

(Mr. 3:19-30; Lc. 11:14-23; 12:10)

²² Ndá iso chojni kjuikohe sin ch'in Jesús ijnko nkexro t'ikhonhña la ko nixjahya kixin chón_ta ncha_kuen jínahña. Ndá ch'in Jesús kjuínchekitohe ch'an jína, la tuénxín nixja la ko t'ikon ti nkexro a. ²³ Ndá kaín chojni la kjuanchankíhi kícho sin ndáchro sin:

—¿Á jehya tíhi ti nkexro ts'axrjeníxin David tjejochónheni itsi ní? —ichro sin.

²⁴ Ndá ti ó kuíhin ti sin fariseo la ndáchro:

—Ti nkexro í, la takitsje ti ncha_kuen jínahña kixin chón_ta ti kjuachaxin kuènte Satanás, ti Jinahña t'etuenhen kaín ti jínahña.

²⁵ Ndá ti ó kónohe ch'in Jesús ti nkehe tjenkayáxin sin, la

ndáchro ch'an:

—Ti nkokoahya tjenkayáxin ti gobierno ndá tjanjonko kicho la ts'itjáña ti chjasén. La kjaxin ti ijnko chjasin nkokoahya tjenkayáxin o ti sin nkokoā nchia nkokónhña tjenkayáxin sin, la kjaxin xikaha séhya ts'ejó sin, ts'itjáña sin. ²⁶ Andá ti Satanás chrókuakitsje ti jínahña la kja í chróchóntahya kjuachaxin naxa chrók'uetōan. ²⁷ Andá ndáchrora kixin janhan takítsjexían ti nchakuen jínahña kjuachaxién Satanás. Andá ti xikaha la, ¿nkexro chjéhe kjuachaxin ti sin chréhe ti jahara kixin tjacha sin tsakitsje sin ti nchakuen jínahña? Jehe sin mé tjakoxin sin kixin nduáhya ti nkehe tjenkayáxinra. ²⁸ Andá janhan takítsjexían ti nchakuen jínahña kjuachaxién Nchakuen Díos, la tíha tjakoxin kixin ti kjuachaxin kuènte Díos la ó tjen ntihi.

²⁹ '¿Xá nkexrín chrók'uixenhen ijnko chojni ndoe ijnko nkexro imá tsehe la ko jiehe, la chrókuakitsje ti nkehe chóna? ¿Á jehya sao chrókjuinchenteto ti nkexro a, ndá jína chrókueé ti nkehe ní?

³⁰ 'Ti nkexro titekakónhña ti janhan la mé nínkakona la ko ti nkexro tjinkakónhña ti janhan mé tjinkákónhña ti ixra it'a.

³¹ 'Méxra tjonkara kixin Díos tsjakjìn ti ijie tjasin chojni la ko kaín nkehe jínahña nixja chojni, kjánchó ti nkexro ts'ántaxínhín ti Nchakuen Díos la xrokjuahya tsjìn ti ijíe sin. ³² La ko ti nkojín nkexro ts'ántaxínhín ti Xjeen Díos k'óna Chojni la tsjìn ti ijíe sin. Andá ti nkexro ts'ántaxínhín ti Nchakuen Díos, la í tsikonóehña Díos ti jehe sin, la tsakjìinhña ch'an ti ijíe sin ntihi chjasintajni la ko ti ó tsokjan Ìnchéni.

Ti inta chrókjuatsoanxíni ti ito t'óna

(Lc. 6:43-45)

³³ 'Ti inta jína la t'óna ito jína, andá ti jehya inta jína la t'ónahña ito jína. Méxra ti inta la chrókjuatsoanxíni ti ito t'óna. ³⁴ Jahara tsík'axrjeníxinra konche. ¿Nkexrín chrón.ixjara ijnko nkehe jína ti jehya chojni jínara? Ti nkehe ndáchro asén chojni mé xikaha nixja. ³⁵ Ijnko chojni jína mé nixja ijnko nkehe jína kixin jína ti asén sin. Andá ijnko chojni tjenkayaxin nkehe jínahña la nixja ti nkehe jínahña tjenkayaxin kixin ti asén sin la jínahña. ³⁶ Kjánchó janhan ndáxrjan kixin ti ñao tsjixixín ti ó sinchekitoexín Díos ijiée chojni, la ntiha ticháxin tsochronkani káin ti nkehe nixjani ³⁷ kixin ti nkehe nixjani mé tsjakoxin á kjuasini ijie o nahi.

Tjinkaon sin tsjakoxin ch'in Jesús ijnko kjuaxroan

(Mr. 8:12; Lc. 11:29-32)

³⁸ Ndá iso ti sin fariseo la ko ti sin maestro tjako ley mé ndáchro:

—Maestro, tjinkaoni ts'ikoni tsjakoxian ijnko kjuaxroan kixin tsonoexini nkexro ti jaha —ichro sin.

³⁹ Ndá kjuátehe ch'in Jesús ndáchro:

—Ti chojni tjenkayáxin nkehe jínahña la ko titekakhña Díos mé tjanchia kixin chrókjuákoxian ijnko kjuaxroan ijié. Kjánchó tsjakoxinhña ninkehó kjuaxroan, jehó ti kjuaxroan kóhen Jonás, ti nkexro kuéchronka itén Díos ósé. ⁴⁰ Kixin éxi Jonás kjuák'e nkaya tsee ijnko koche ijié iní ñao la ko iní tie, mé xikaha tsjak'e nkaxenhen tòye ti Xjeen Díos k'óna Chojni, iní ñao ko iní tie. ⁴¹ Méxra ti ñao tsitoexín ijiée chojni la ti sin chjasin Nínive la ts'aya sin, tsjanchia sin ijie kixin tsjasóte ti chojni siín ijie, kixin jehe sin la toéxin kuitohe sin ti ijiée sin ti ó kuíhin sin ti itén Díos chrónka Jonás.

Andá ijie itjen ijnko nkexro antsí chóna kjuachaxin ke ch'in Jonás. ⁴² Kjaxin ti reina tsíkjin nó Sur mé ts'aya tjan ti ñao a, la tsjanchia tjan ijie kixin tsjasóte sin, kixin jehe tjan ikjín kjuixin tjan kuíhin tjan ti kjuaxrexinkaon jína kjuako ch'in Salomón. Andá ijie itjén ijnko nkexro antsí nohe ke ch'in Salomón.

Ti ó ikjan ti nchakuen jínahña

(Lc. 11:24-26)

⁴³ 'Ti ó ijnko nchakuen jínahña t'axrjexín ijnko chojni, la sátji nteje ti nonte xamá xritjeyá nketí tsok'éxín. Andá ti t'itjahya nketí tsok'éexin, la ndáchro: ⁴⁴ “Ícha jína tsokjan ti nchia k'uaxrjéxian”. Andá ti ó ikjan la t'ikon éxi ijnko nchia tsíxéhe, tsíkótjóa la ko náxrjón tsjehe, ⁴⁵ andá ikjan sátjikakjín í yato nchakuen jínahña antsí jínahña ke ti jehe, la t'ixenhen ti chojni a, la ntiha ó titohe. Andá ti chojni la ikjan antsí náxrjónhña ich'e, tjasin ijie. Mé xikaha tsohen káin ti chojni tjejó ijie, kixin titekakonhña sin la tjasin sin ijie.

Ti ñé la ko kicho ch'in Jesús

(Mr. 3:31-35; Lc. 8:19-21)

⁴⁶ Andá naxa tjenixjehe ch'in Jesús ti chojni k'uejó ntiha, la kjuiji ti ñé ch'an la ko ti sin kicho ch'an. La ndója ó kuitohe sin la tjinkaon sin chrónixjehe sin ch'an. ⁴⁷ Ndá ijnko nkexro itjen ntiha chenka ti ch'in Jesús, ndáchro: —Íná la ko kichuá tjejó sin ndója la tjinkaon sin tsonixjaha sin.

⁴⁸ Andá ch'in Jesús kjuátehe, ndáchro:

—¿Xá nkexro ti naná la ko ti kichina?

⁴⁹ Ndá kjuakoxin itja ch'an ti sin xriko ch'an la ndáchro ch'an:

—Ti sin i mé naná la ko kichina. ⁵⁰ Kaín ti chojni nchexiteyá ti nkehe tjinkaon T'aná itjen nkaya nkajní mé tíha ti naná la ko kichina —ichro ch'an.

13

Kjuincheyóexin ch'in Jesús ijnko chojni t'enka nontee

(Mr. 4:1-9; Lc. 8:4-8)

¹ Andá ti ñao a ch'in Jesús k'uaxrjexín ti nchia la sákjui kjuák'etjaxin chrínta ndañao. ² Ndá nchónhña chojni kóchjína ti itjen ch'an, la k'uit'ótjen ch'an ijnko ntabarco kjuák'etjaxin ch'an, la kaín ti chojni la chrínta ti ìnta ó k'uejó sin. ³ La itsjé nkehe kjuako ch'an kjuíncheyóexin ch'an, ndáchro ch'an:

—Ijnko chojni sákjui ts'enka nontee, ⁴ andá naxa itjen ch'an ntia la iso ti noatje la xejin chrínta ntia ndá ikui koxroxé la kjónie va ti noa. ⁵ La iso ti noa mé k'uitji chrik'a ixro, ndá tjoka k'uaña kixin ntiha la tsjéhya inche chóna, ⁶ la ti ó kjuiton ñao la chjánxin sóa la xamá kixin ninkahya chóna nuée. ⁷ Andá íso ti noatje la k'uitji chrik'a ntach'i la chrik'a ti ntach'i k'uaña ti ino, kjánchó k'uánkí kjaxin ti ntach'i, la k'ónahña ti noa kixin tsíkjate ti ntach'i. ⁸ Andá íso ti noa la k'uitji ti inche jína, la k'óna jína. Iso ti ino la k'óna ciento íso la sesenta la ko treinta ñeno noa. ⁹ Ti nkexro tihin la chrókuíhin jína —ichro ch'in Jesús.

Nkekuènté ncheyóexin ch'in Jesús

(Mr. 4:10-12; Lc. 8:9-10)

¹⁰ Ndá ti sin k'uajiko ch'in Jesús mé kóchjína kjuanchankí, ndáchro:

—¿Nkekuènté kixin ti ó níxjehé ti chojni la ncheyóexián

ijnko nkehe? —ichro sin.

¹¹ Andá ch'in Jesús ndáchro:

—Jahara la Díos kjuajon kjuachaxin kixin tsoṇohara ti nkehe ninkexró noehña kuènte ti t'etoṇanxin Díos itjen nkaya nkajní. Andá jehe sin la nahi. ¹² Ti nkexro chónṭa, la aṇtsí ts'áyéhe kixin aṇtsí tsochónṭa. Andá ti nkexro chónṭahya, la kjónté ti ntsíkoá chónṭa, la ts'axrjehe.

¹³ Méxra ti ó nixjaḥa sin la ntayóaxían kixin jehe sin la kjónté tjejotsjehe sin la t'ikonhña sin, kjónté tjejotihin sin, la tienhña sin la ko tienxínhña sin. ¹⁴ Mé xikḥa xiteyá ti nkehe chrónka Isaías, ti nkexro kuéchrónka itén Díos ósé, ndáchro:

Kjónté tjejotihinra la tsienxinhñara,
kjónté tjejotsjehera, la ts'ikonhñara.

¹⁵ Kixin imá icha aṣén ti chojni chjasin i.
Chónṭa sin ndatsjon sin, kjánchó t'ekjehe sin,
chónṭa sin ikon sin, kjánchó t'ikonhña sin,
Ti chrók'uíkon sin
la ko chrókuienxin sin
la chrókjan sin ti itjén janhan, ndá janhan
chrókjuṇtakitoḥa sin jína.

¹⁶ "Jahara la imá náxrjón kjuaxróxin tjejora kixin tjejotsjehera la t'ikonra la ko tihínra. ¹⁷ Chaxín ndáxrjan kixin itsjé ti sin kuéchrónka itén Díos la ko ti sin jína mé kuétjinkaon sin chrók'uíkon sin ti nkehe t'ikonra, la k'uíkonhña sin, la ko kuétjinkaon sin chrókuíhin sin ti nkehe tjejotinhínra, kjánchó kuienhña sin.

**Ch'in Jesús chrónkaxín nkehe t'axrjexin ti itje
kjuitsínka**

(Mr. 4:13-20; Lc. 8:11-15)

¹⁸ 'Tihínra nkehe t'axrjexín ti nkexro sákjuik'eṇka

nontee. ¹⁹ Ti nkexro tihin ti kjuachaxin t'etoaxín Díos itjen nkaya nkajní ndá tienxínhña, la itsi ti jínahña la sinchek'itjáña ti itan jína kuíhin sin, mé tíha la éxi ti noatje kuitsínka ntia. ²⁰ Andá ti noatje kuitsínkak'á chrik'a xro mé t'axrjexín ti nkexro tihin itén Díos la tjoka tóxrjínhiñ sin la imá chéhe sin, ²¹ kjánchó nínkahya chóna nuée, ndá ti ó itsi ijnko kjuaxikaon o kjuaxróxinhña kixin titekaon sin itén Díos, ndá toéxin tsítóhe sin, í tsinkachonkihya sin Díos. ²² Andá ti itje kuitsínkak'á ntach'i mé t'axrjexín ti nkexro tihin ti itan jína, kjánchó naxa imá tóxakonhen sin tsochóna sin kaín nkehe siín chjasintajni la ko tjinkaon sin tsochóna sin itsjé chichaon. Kaín tíha mé t'inkákonhen ti nkehe kuíhin sin, landá tjinkíhya sin ti nkehe tjenkayáxin sin, ndá xikaha xitjahya sich'ehe sin Díos ixra. ²³ Andá ti noatje k'uinka ti inche jína mé t'axrjexín ti nkexro tihin ti itén Díos la ko tienxín la jína ch'ehe ixra Díos. La ti chojni i, la éxi ti noatje, ijnko la k'óna ciento la ko íso la k'óna sesenta la ko treinta ñeno noa —mé xikaha ichro ch'in Jesús.

Ti kajnto ika jehya jína k'uaña chrik'a ti ino t'óna trigo

²⁴ Ndá ch'in Jesús kjuíncheyóexin ínaá ijnko nkehe, ndáchro:

—Ti kjuachaxin t'etoanxín Díos itjen nkaya nkajní mé yóhe ijnko nkexro k'uenka noatrigo ti nontee. ²⁵ Kjánchó ti ó k'uejójua sin la ikui ti nkexro nínkakonhen ti jehe sin la k'uenkakjan ti ika jehya jína chrik'a ti trigo landá sákjui. ²⁶ Andá ti ó k'uánkí ti ino trigo la kjuankíxin sítiá, la ntiha kjaxin k'uánkí ti ika jehya jína. ²⁷ Ndá ti sin ch'exín xra mé sákjuichenka sin ti ch'in nontee ndáchro

sin: “Á jehya noatje jína kuènka ti nontaa ní? Andá ti xikaha la ¿nketí kjuixín ti ka yoa, jehya jína, tsík'aña?”, ichro sin.²⁸ Ndá kjuátehe ìnché ti nonte a, ndáchro: “Kjá ijnko ti chojni nínkakona kjuích'e tíhi”, ichro ch'an. Ndá ti sin ch'exín xra kjuanchankí ndáchro: “¿Á tjinkávan kixin tsakitsjenkíni ti ika jehya jína a ní?”, ichro sin.²⁹ Ndá ti chojni nontee la ndáchro: “Nahi. Ti ts'axrjenkí ti ika jehya jína la kjá ts'axrjenkíkué kjaxin ti ino trigo.³⁰ Ícha jína titohéra ts'ánkíkué ti ino trigo hasta ti ó tsotjájiani. Ndá tsétuanhan iso ti sin ch'exín xra kixin tsakitsjenkí sin sao ti ika jehya jína la sinchenteto sin nkojnko manoyo kixin tsoche, andá chr'éxín tsoxrenájín ti noatrigo ndá ts'inkachjína jína.”

Ti tjee mostaza

(Mr. 4:30-32; Lc. 13:18-19)

³¹ Ndá ch'in Jesús kjuíncheyóexín ijnko nkehe, ndáchro: —Ti kjuachaxin t'etoanxín Díos mé yóhe éxi ijnko itje mostaza k'uenka ijnko chojni nontee.³² Andá ti itje la kjónté imá intsí la ti ó k'uaña ti inta mostaza la k'óna ijnko inta antsí ijié ke kaín ti íso nta la ti koxroxé xritjaká la ch'éna va kaké va chrik'a ti inta.

Kjuincheyóexín ch'in Jesús ti nkehe t'ánkixín niotja

(Lc. 13:20-21)

³³ Kjaxin kjuíncheyóexín ch'an ndáchro ch'an: —Ti kjuachaxin t'etoanxín Díos mé yóhe éxi ti nkehe t'ánkixín niotja kjuinkíjjanxín ijnko chojnichjin iní medida harina ndá k'uánkí ti ich'o.

Xiteyá ti nkehe chrónka itén Díos

(Mr. 4:33-34)

³⁴ Kaín tíhi nixja ch'in Jesús kjuíncheyóexín nkehe, andá

ti ncheyóexinhña ch'an nkehe la ninkehó chrónkahya ch'an. ³⁵ Mé xikaha xiteyá ti nkehe kuéchrónka ti nkexro kuéchrónka itén Díos ósé ndáchro:

Tsoníxja iso nkehe la sintayóaxian
la tsoxrjankaxan ti nkehe ómó itjen ninkexró noehña
ndesi kjuích'éna Díos ti chjasintajni.

**Chrónkaxín ch'in Jesús nkehe t'axrjexín ti nkehe
kjuíncheyóexin ch'an ti ika jehya jína la ko ti notrigo**

³⁶ Ndá ti ó kjuixin níxjehe ch'in Jesús kaín ti chojni k'uejó ntiha, ndá k'uíxenhén ch'an nchia. La kóchjína ti sin k'uajiko ch'an, ndáchro sin:

—Chronkaxian nkehe t'axrjexín ti ika jehya jína k'uánkíkué ti ino trigo ti nonte —ichro sin.

³⁷ Ndá kjuátehe ch'in Jesús ndáchro:

—Ti nkexro k'ueñka ti noa jína, mé ti Xjeen Díos k'óna Chojni. ³⁸ Ti nonte mé ti chjasintajni. Andá ti noa jína mé ti chojni chóna ti kjuachaxin kuènte Díos. Andá ti ika jehya jína mé yóhe ti chojni t'etueñhen ti Jinahña. ³⁹ Ti nkexro nínkakona k'ueñka ti ika jehya jína, mé ti Jinahña. Andá ti ó tsotjá sin ti noa ti tsjeje chjasintajni la ti sin tsotjá mé ti sin ángel. ⁴⁰ Mé xikaha éxi ti ika jehya jína xrenájín kixin tsoche mé xikaha tsohen ti ó tsjeje chjasintajni. ⁴¹ Andá ti Xjeen Díos k'óna Chojni mé tsochr'án ti ángel kuènte kixin tsakitsjexín ti tjet'etoaxín Díos kaín ti chojni tjachroe íso chojni tsjasin ijie la ko ti chojni ich'e nkehe jínahña. ⁴² La tsochr'án sátsji ti itja síin xrohi la ntiha tsotsjánka sin la ko sinietaón sin ñeno sin. ⁴³ Ndá kaín ti nkexro nchexiteyá ti nkehe tjinkaon Díos, mé ts'ejó sin éxi ti ñao, ts'inkaséñaxín sin ti t'etoanxín It'éni Díos. Ti nkexro tihin la chrókuíhin jína —ichro ch'in Jesús.

Ch'in Jesús kjuíncheyóexin éxi ijnko nkehe tjete tjemá

⁴⁴ 'Ti kjuachaxin t'etoanxín Díos mé yóhe_éxi ijnko nkehe tjete tjemá ijnko nonte. Ndá ijnko chojni k'uitja ti nkehe tjete la kjuak'ema_ínaá. Ndá imá chéhe_sákjui la kjuínchekji kaín ti nkehe chóna ndá ikjan la k'uena ti nonte a.

Ch'in Jesús kjuíncheyóexin éxi ijnko ixro_perla tjete

⁴⁵ Kjaxin ndáchro ch'an:

—Ti kjuachaxin t'etoanxín Díos mé kjaxin yóhe_éxi ijnko nkexro xritjeyá ijnko xro_perla tjete. ⁴⁶ Ndá ti ó k'uitja ijnko ti imá tjete la sákjui la kjuínchekji kaín ti nkehe chóna ndá k'uena ti xro_perla a.

Ch'in Jesús kjuíncheyóexin ijnko nchísén tséya sin koche

⁴⁷ La ínaá ndáchro ch'in Jesús:

—Ti kjuachaxin t'etoanxín Díos mé yóhe_éxi ijnko nchísén t'enkí sin ti ndaño tsotsé nchónhña koche.

⁴⁸ Ndá ti ó kaón va ti nchísén la takitsjenkí sin la tjak'e sin chrínta ti ìnta, la ntiha t'ejótjaxin sin t'íchéhe sin ti koche jína la t'enka sinntaxra. Andá ti koche jehya jína la it'é sin. ⁴⁹ Mé xikaha tsohen ti ñao tsjixixín. Mé itsi ti sin ángel la tsakitsjekjan sin ti chojni jína la ko ti chojni kjuích'e nkehe jínahña. ⁵⁰ La tsochr'án sin ti chojni kjuích'e nkehe jínahña ti itja_sín xrohi la ntiha tsotsjánka sin la ko sinietaón sin ñeno sin.

Ti nkehe nixin la ko ti nkehe ndaxin

⁵¹ Ndá ch'in Jesús kjuanchankíhi ti sin k'uajiko ch'an, ndáchro:

—¿Tiénxinra kaín ti nkehe kjuákua ní? —ichro ch'an. Ndá kjuátehe sin, ndáchro sin:

—Jeén, Ìnchéni —ichro sin.

⁵² Ndá ti kjuixín la ndáchro ch'an:

—Ijnko maestro nohe kuènte ti ley la tienxín ti kjuachaxin t'etoanxín Díos mé tóyóhe éxi injnko ìnché nchia chóna nkehe tjete tjechjína, la nohe tsakitsje ti nkehe nixin la ko ti nkehe ndaxin —ichro ch'in Jesús.

Ch'in Jesús kjuák'e Nazaret

(Mr. 6:1-6; Lc. 4:16-30)

⁵³ Ndá ti ó kjuixin nixja ch'in Jesús, kjuíncheyóexin itsjé nkehe, la sákjuixin ch'an ntiha. ⁵⁴ La sákjui ch'an ti chjasén ch'an, Nazaret. Ndá ntiha kjuankíxin kjuako ch'an kjuák'e ch'an ti nchia xrakuexin ti sin judío. Ndá itsjé sin kuíhin sin ti nkehe tjako ch'an la ndáchro sin:

— ¿Xá nketí tsíxrakohe ti nkexro i, kixin imá nohe la ko nkexrín kixin tjasin ch'an itsjé kjuaxroan ijié? ⁵⁵ ¿Xá jehya tíhi ti xjeen ti ch'in carpintero, la ti ìñé ch'an la xá jehya María it'in ní? La ko ¿xá jehya ti kícho ch'an a ti ch'in Santiago, José, Simón la ko Judas ní? —ichro sin.

⁵⁶ Kjaxin ti sin chjin, kícho ch'an la ntihi tjejokoni sin. Ndá, ¿nkexrín kixin nohe ch'an kaín ti nkehe í? —ichro sin.

⁵⁷ Ndá xikaha itsjé ti sin k'uejó ntiha la tjinkakonhña sin chrókuitekaon sin ti jehe ch'an. Ndá ndáchro ch'an:

—Ijnko nkexro chrónka itén Díos la nkuíxín tjikosáyehe sin, kjánchó ti sin chjasén ch'an la ko ti chojni ndoe ch'an la tjikosáyehya sin ti nkexro a —ichro ch'in Jesús.

⁵⁸ Ndá xikaha tsjéhya kjuaxroan ijié kjuakoxin ch'an ntiha kixin kuitekakonhña sin ti jehe ch'an.

14

Ik'uen ch'in Juan Bautista

(Mr. 6:14-29; Lc. 9:7-9)

¹ Andá ti ñao a, la ti ch'in Herodes, ti nkexro k'uetōan Galilea, mé kuíhin ch'an kuènte ti kjuaxroan kjuasin ch'in Jesús. ² Ndá níxjehe ch'an ti sin tjejoko ch'an, ndáchro ch'an:

—Tíha la kjá Juan Bautista tsíxechón kixin chóna kjuachaxin tjasin ti kjuaxroan a —ichro ch'in Herodes

³ Herodes mé ti nkexro tsík'etōan kixin tsotsé sin ti ch'in Juan la sinchentetoxín sin cadena tsjak'echjína. Mé xikaha kóhen kixin xikaha tsíkjanhia ti tjan Herodías, ichjién ti ch'in Felipe, sayé ti ch'in Herodes. ⁴ Kixin ch'in Juan tsintáchro: "Kohya kjuachaxin tsochonta ti tjan í, éxi ichjián".

⁵ Ndá ch'in Herodes tjinkaon chrók'óñá ti ch'in Juan, kjánchó chrakonhen ch'an ti chojni kixin kaín sin la kjuikosáyehe sin ti ch'in Juan kixin nixja ch'an itén Díos.

⁶ Andá ti ñao kié ch'in Herodes, la ti xjeen tjan Herodías mé ité tjan nkayakon ti sin kóchjína la imá kóxrjihin ti ch'in Herodes nkexrín ité tjan. ⁷ La ndáchro ch'an:

—Díos tetsjehe kixin tsotjaha kaín ti nkehe tsjanhia

—ichro ch'an. ⁸ Ndá saō kjuanchankíhi tjan ñné tjan, ndá ti ñné tjan ndáchro kixin tsoxranchia ikja ch'in Juan, ndá xikaha kjuanchia tjan, ndáchro tjan:

—Chjehéni ikja ti ch'in Juan Bautista tsjak'enkáya ijnko plato —ichro tjan.

⁹ Ndá ti rey Herodes la imá k'uává ch'an kixin ó saō kjuínchenohe ch'an Díos kixin xikaha tsjajon ch'an ti nkehe tsjanhia tjan, la kuíhin kaín ti sin tsíkóchjína. Ndá kjónté k'uetōan ch'an kixin xikaha tsohen, ¹⁰ la k'uetōan ch'an kixin tsochrínjin ikja ti ch'in Juan techjína ndoechjiso. ¹¹ Ndá ti ó kjuikao sin ti ikja ch'in Juan tjenkaya ijnko plato la kjuajon sin, kuakja ti tjan

tjarisoá, ndá jehe tjan sákjuikenhen tjan ti ìñé tjan.

¹² Ndá ikjui ti sin k'uajiko ch'an la kuakitsje sin ti cuerpo kuènte ch'an la kjuavá sin. Ndá ti ó kjuixin, la sákjuichenka sin ch'in Jesús ti nkehe kóhen.

Ch'in Jesús kjuínchekjinie in'ó mil chojni

(Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

¹³ Andá ti ó kuíhin ch'in Jesús kixin xikaha kóhen, la k'uit'ótjen ch'an jehó ch'an ijnko ntabarco la sákjui ch'an ijnko nonte ninkexró kohya. La ti ó kaín chojni kuíhin nketí itjen ch'an la k'uaxrjexín sin chjasén sin, la totó sin sákjuichréhe sin ch'an. ¹⁴ Ndá ti k'uinkajinxin ch'in Jesús ti ntabarco, ndá k'uikon ch'an kixin itsjé chojni k'uejó ntiha, la kuikonóehe ch'an ti jehe sin la kjuínchekitohe ch'an jína kaín ti sin níhi. ¹⁵ Ndá ti ó kóndanonte, la ti sin k'uajiko ch'an la kóchjína, ndáchro:

—Ó kóndanonte la kohya nkehe chjínaxón ntihi. Ícha jína chróníxjehé sin kixin sáchrokjui sin ijnko chjasin chjínaxón, chrók'ueña sin nkehe chrókjonie sin —ichro ti sin k'uajiko ch'an.

¹⁶ Ndá kjuátehe ch'in Jesús, ndáchro:

—Nahi. Ticháxinhña sátsji sin. Jahara chjehéra sin nkehe sinie sin —ichro ch'an.

¹⁷ Andá jehe sin kjuátehe sin, ndáchro sin:

—Ntihi la jehó chóntani in'ó niotja la ko yaá koche —ichro sin.

¹⁸ Ndá ch'in Jesús ndáchro:

—Xrakoara ntihi ti nkehe.

¹⁹ Ndá k'ueñoan ch'an kixin kaín sin ts'ejótjaxin sin ti siín kaxi. Ndá kuakja ch'an ti niotja la ko ti koche la tsjehe ch'an nkajní la chjéhe ch'an Díos kjuasáya. Ndá kóchrít'o ch'an ti niotja, la chjéhe ch'an ti sin k'uajiko ch'an, ndá

jehe sin k'óxíkayehē sin nkojnko ti chojni siín ntiha. ²⁰ La kaín sin kjónie sin jína la kókjehe sin, la ti ó kjuixin kjónie sin, ndá ti sin k'uajiko ch'in Jesús la kjuenájín sin kaín ti tot'o niotja tsíxèhe la kaón teyó ntaxra. ²¹ Mé xikaha kjónie in'ó mil chojni ndoa, la ti síchjin la ko chájan la kuakjahya sin kuentá nkekjaín.

Ch'in Jesús tjitaón ndaño

(Mr. 6:45-52; Jn. 6:16-21)

²² Ndá chr'éxin k'uetuehen ch'in Jesús ti sin k'uajiko ch'an kixin ts'it'ótjen sin ti ntabarco la ts'atoye ti íjnko tóhe ndaño. Andá jehe ch'an la ntahó kuítóhe ch'an, níxjehe ch'an ti sin k'uejó ntiha. ²³ Ndá ti ó kjuixin níxjehe ch'an kaín ti sin a, la chr'in ch'an íjnko ijna jehó ch'an, kixin tsonixjehe ch'an Díos. La kjónté ó k'uixin tie la jehó ch'in Jesús itjen ntiha. ²⁴ La ti ntabarco la ó kjuiji nkošiñe ndaño. La kjuankíxin chjéhe xrinto la síkjaminkí ìnta, t'itjaon ti ntabarco la xitjahya itji.

²⁵ Andá ti ó nandóye, la ch'in Jesús sákjuichréhe ch'an ti jehe sin. Totó ch'an tjitaon ch'an ti ndaño kóchjína ch'an ti tjejó sin. ²⁶ Landá ti k'uikon ti sin k'uajiko ch'an kixin tetjitaón ch'an ìnta, la imá chrakon sin la k'óyako sin, ndáchro sin:

—Kjuachani —ichro sin.

²⁷ La ch'in Jesús toéxin níxjehe ch'an sin, ndáchro ch'an:
—Toxakuanhñara. Janhan kjuihá, chrakonhñara —ichro ch'an.

²⁸ Ndá ch'in Pedro ndáchro:
—Ìnchéni, ti chaxín jaha la tétuana kixin tsjixian totená chrítaón ti ìnta hasta ti itjen jaha —ichro ch'an.

²⁹ Ndá ch'in Jesús ndáchro:

—Xrákiá.

Ndá ch'in Pedro toénxin k'uinkajinxin ti ntabarco, la kjuankíxin ikjuí ch'an chrítaón ti ndaño, sákjui ch'an ti itjen ch'in Jesús ³⁰ Ndá xrínañña kónohe ch'an kixin imá chjéhe xrinto_ la síchrika ti ìnta_, ndá imá chrakon ch'an la kjuankíxin k'uaniánkí ch'an ìnta_, la k'óyako ch'an, k'uéya ch'an, ndáchro ch'an:

—Ìnchéni, nchekaáni —ichro ch'an.

³¹ Ndá tuénxín itsé ch'in Jesús itja ti ch'in Pedro la ndáchro ch'an:

—¿Nkekuènté chaxínñña titekávan ti janhan?
¿Nkekuènté titekákonhña?

³² La ti ó yói sin k'uiṭ'ótjen sin ti ntabarco la tuénxín k'uixratá ti xrinto_. ³³ La kaín ti sin tjejóyá ti ntabarco la k'uejóxin sin toch'in sin nkayakon ch'in Jesús la ndáchro sin:

—Chaxín jaha ti Xjeen Díos —ichro sin.

Ch'in Jesús kjuínchekitohe jína ti chojni níhi siín Genesaret

(Mr. 6:53-56)

³⁴ Ndá ti ó k'uátóye_ sin ti ndaño la kjuiji sin Genesaret.
³⁵ Ndá ti chojni tjejó ntiha la kjuátsoan sin kixin tíha la ch'in Jesús, la toéxin sákjuichronka sin kuenté chjasin la ko ti chjínaxón ntiha, la kaín sin kuikao sin chojni níhi ti itjen ch'an. ³⁶ La chrónóehe_ sin ch'an kixin chrókjuajon ch'an kjuachaxin kixin, kjónté chrínta ti iké ch'an, chrókuákóxin_ sin, ndá kaín ti sin níhi kuákóxin_ ti iké ch'an la kuitohe sin jína.

15

Ti ijie_ tjasin chojni

(Mr. 7:1-23)

¹ Andá iso sin fariseo la ko ti maestro tjako ley tsíkjixin sin Jerusalén mé kóchjinehe sin ch'in Jesús la kjuanchankí sin, ndáchro sin:

² —¿Nkekuènté kixin ti sin xrikoa la nchexiteyáhya sin ti nkehe kjuako ti sin k'uaxrjeníxini kixin t'óntihya sin itja sin ti ó inie sin? —ichro ti sin fariseo.

³ Andá ch'in Jesús kjuanchankí, ndáchro:

—¿Nkekuènté kixin kjaxinra nchexiteyéhyara ti nkehe k'uetoan Díos, landá antsí nchexiteyára ti nkehe tsíchrónka ti sin tsík'axrjeníxinra. ⁴ Kixin Díos la ndáchro: “Tjikosayéhéra it'ára la ko ìnára”, “Ti nkexro t'ántaxínhin it'é la ko ìñé la its'en.” ⁵ Andá jahara ndáchrora kixin ti nkexro tsondáche it'é la ko ìñé: “Í

xrokjuahya tsjinkitsani ti jaha kixin kaín ti nkehe chóntani chrókjuajoni la ó chjéheni Díos”, ⁶ la í tsicháxinhña tsjinkitsa sin ti it'é sin la ko ti ìñé sin. Ndá ti xikaha ich'era la titohéra ti nkehe k'uetoan Díos kixin titekáonra ti nkehe tsík'etoan ti sin tsík'axrjeníxinra.

⁷ Jahara, chojni nkojinxónhña tjenkayáxin. Ndoá ndáchro Isaías, ijnko nkexro kuéchrónka itén Díos ósé.

⁸ Ti chojni chjasin i la ir'ua sin ó ndáchro kixin
xraxinkaon sin ti janhan

andá ti asén sin la ikjín kuitohe.

⁹ Méxra ó chónko tjikosáyehe sin ti janhan

kixin ti nkehe tjako sin la nkehe kuènte chjasintajni.

¹⁰ Ndá ch'in Jesús k'uéyehe ti chojni siín ntiha la ndáchro:

—Chrókuihínra la ko chrókienxinra. ¹¹ Ti nkehe inie chojni la jehya ijietíha. Ti ijiet la ti nkehe t'axrjexín asén chojni —ichro ch'an.

¹² Andá ti sin k'uajiko ch'in Jesús mé kóchjína la

ndáchro:

—¿Á noha kixin ti sin fariseo la kónínkaon sin ti kuíhin sin ti nkehe chronka ní?

¹³ Ndá kjuátehe ch'an ndáchro ch'an:

—Kaín ti ika yoa jehya T'ána itjen nkaya nkajní k'uenkaxin, la ts'axrjenkíxin nuèi. ¹⁴ Méxrandé titohéra sin. Jehé sin la ntakótán sin la t'etuenhen sin íso ti sin ntakótán. Andá ti ijnko ntakótán tjetaón ntia tjakohe ijnko ntakótán la yoí ts'ánotjenña ijnko tòye—ichro ch'in Jesús.

¹⁵ Ndá ch'in Pedro ndáche ti ch'in Jesús:

—Chronkaxian nkehe t'axrjexín tíhi.

¹⁶ Ndá ch'in Jesús ndáchro:

—¿Kjaxinra tiénxinhñara tíhi ní? ¹⁷ ¿Á tiénxinhñara kixin kaín ti nkehe inieni la sátji nkaya tseeni la chr'éxin ts'axrje ní? ¹⁸ Andá ti nkehe t'axrjexín ir'ua chojni la t'axrjeníxin ndesi asén sin, la tíha mé tjasinxín chojni ijie. ¹⁹ Kixin nkaya asén chojni mé t'axrjexín: ti nkehe jínahña tjenkayáxin chojni, ti t'óñá kícho, ti tjachehe kícho, ti chónta ijnko chojnichjin jehya ichjién, ti kjuachee, ti kjuach'ia, la ko ti t'ántaxínhin kícho chojni. ²⁰ Kaín tíha mé tjasixín chojni ijie. Andá ti sinie chojni, kjónté t'óntihya itja, la jehya ijietíha—mé xikaha ichro ch'in Jesús.

Ijnko tjan cananea kuitekaon ch'in Jesús

(Mr. 7:24-30)

²¹ Ndá ch'in Jesús k'uaxrjexín ntiha la sákjui ch'an nó chjasin Tiro la ko Sidón. ²² Ndá ijnko chojnichjin cananea kjuák'e chjínaxón ntiha, mé kóchjinehe tjan ti ch'in Jesús la itsen, ndáchro tjan:

—Ìnchéni, Xjeen David, tikonoéhéni kixin ti xjeeni la

níhi tjan, chón^{ta} tjan ijnko nchak^uen jínahña ncheníhi ti jehe tjan —ichro tjan.

²³ Andá ch'in Jesús la kjuáte^eehya ch'an. Andá ti sin k'ua^jiko ch'an la kóchjína, ndáchro sin kixin:

—Ndáche tjan sátsji tjan kixin tinkák'óyako tjan, chréhe tjan nótoni —ichro sin.

²⁴ Ndá ch'in Jesús ndáchro:

—Díos la ichr'án ti janhan kixin tsínkⁱtsa^u jehó ti kolélo tsík'itjáña kuènte ti chjasin Israel —ichro ch'an.

²⁵ Andá jehe tjan la kóchjína tjan, la kjuák'exín tjan toh'in tjan nkayakon ti ch'in Jesús, la ndáchro tjan:

—Ìnchéni, tjénkⁱtsani.

²⁶ Andá ch'in Jesús kjuáte^ehe, ndáchro:

—Jehya jína chrókuakitsjaha^u ti niotja^u ijnko xjan ndá chrótjaha^u ti konia^u chrókjonie —ichro ch'an.

²⁷ Andá jehe tjan ndáchro tjan:

—Chaxín tíha, Ìnchéni, kjánchó, ti konia^u la kjónté inie va ti nkehe to^t'o^u xènjinxin ti mesa kuènte ti ìnché va —ichro tjan.

²⁸ Ndá ch'in Jesús ndáchro:

—Jaha la chaxín titekávan ti janhan. Ti nkehe tjanchia la tsoxiteyá —ichro ch'an.

La tuénxín kuito^ehe jína ti xjeen tjan.

Ch'in Jesús kjuínchekito^ehe jína itsjé chojni níhi

²⁹ Ndá ch'in Jesús sákjuixin ntiha la kjuiji ch'an chrínta ti ndaño Galilea. La chrìn ch'an ijnko ijna^u la ntiha kjuák'etj^axin^u ch'an. ³⁰ Ndá nchónhña chojni kóchjína ti itjen ch'an kjuik^ao sin chojni xitjahya itji, chojni t'ikonhña, chojni nixjahya, chojni tsíxénk^a la ko kaín íso siníhi, la ch'in Jesús kjuínchekito^ehe ch'an jína. ³¹ La kaín chojni imá chrakon sin ti ó k'uikon sin kixin ti sin

kuénixjahya la ó nixja sin, ti sin tsíxénká la ó tsíkitohe sin jína, ti sin xitjahya itji la ó itji sin la ko ti sin kuék'ikonhña la ó t'ikon sin. Ndá kjuankíxin chjéhe sin kjuasáya ti Díos kuènte ti sin Israel.

Ch'in Jesús kjuínchekjinie noó mil chojni

(Mr. 8:1-10)

³² Ndá k'uéyehe ch'in Jesús ti sin k'uajiko ch'an la ndáche ch'an sin:

—Imá tikonóaha ti chojni i, kixin ó iní ñao tjejókoni sin la chóntahya sin nkehe sinie sin. Tjinkaakonhña tsétuanhan sin sátsji sin ti naxa kjóniehña sin; ti nahi la ntiá ó ts'añatiexin sin kjinta —ichro ch'an.

³³ Ndá ndáchro ti sin k'uajiko ch'an:

—Jaha la ó noha kixin nteje tjejoni, la kohya nkehe tsochjéheni kaín ti chojni i —ichro sin.

³⁴ Ndá ch'in Jesús kjuanchankí, ndáchro:

—¿Nkekjaín nioṭja chontara? —ichro ch'an.

Ndá ndáchro sin:

—Jehó yato nioṭja la ko iso koche ntsíntsí ó chóntani —ichro sin.

³⁵ Ndá ch'in Jesús k'uetōan kixin kaín chojni ts'ixitjaxin nonte. ³⁶ Ndá kuakja ch'an ti yato nioṭja la ko ti koche ntsíntsí la chjéhe ch'an Díos kjuasáya. La kóchrít'o ch'an ti nioṭja la k'uetuehen ch'an ti sin k'uajiko ch'an kixin ts'óxíkehe sin ti nioṭja la ko ti koche kaín ti chojni siín ntiha, kixin sinie sin. ³⁷ La kaín sin kjónie sin la kókjehe sin, ndá ti ó kjuixin la ti sin k'uajiko ch'in Jesús kjuenájín sin tot'o ti nkehe tsíxehe la kaón yato ntaxra. ³⁸ Ti chojni kjónie mé noó mil chojni ndoa. La kuakjahya sin kuentá nkekjaín ti chojnichjin la ko chájan. ³⁹ Ndá ti ó kjuixin la ch'in Jesús níxjehe sin la sákjui sin, ndá k'uiṭ'ótjen ch'an

ijnko ntabarco la sákjui ch'an nó Magdala.

16

Tjanchia sin ijnko kjuaxroan ts'ikon sin

(Mr. 8:11-13; Lc. 12:54-56)

¹ Andá iso sin fariseo la ko ti sin saduceo mé kuitsjehe sin ti ch'in Jesús, kixin tjinkaon sin chrókjuachaxin sin ch'an la kjuanchia sin kixin chrókjuakoxin ch'an ijnko kjuaxroan ijié kixin tsonohe sin á chaxin tsíkixin ch'an ti itjen Díos. ² Andá ch'in Jesús, ndáchro:

—Ti ó ndá kójin la kontara nkajní la ndáchrora kixin itsi ijnko ñao jína kixin ti nkajní la kjátse tsjehe. ³ La ti ó nchítjen la kontara nkajní la ndáchrora kixin ijie la ts'ania ichrin kixin kjátse tsjehe ti nkajní la ko tjenkáya itji. Ndá xikaha ti ó nohara nkehe tsohen kixin tjátsoanra ti nkajní, la nkekuènté tjátsoanhñara ti nkehe sítóhen ijie. ⁴ Ti chojni tjenkayáxin nkehe jínahña la ko ti chojni titekakonhña la tjanchia ijnko kjuaxroan ijié ts'ikon. Kjánchó jehó ti nkehe kóhen ch'in Jonás ó tsjákoḥa sin —ichro ch'in Jesús.

Ndá kuitoḥe ch'an sin la sákjui ch'an.

Ti nkehe tjako ti sin fariseo

(Mr. 8:14-21)

⁵ Ti sin k'uajiko ch'in Jesús mé k'uátóye sin tóhe ndañao la tsik'itjáñahen sin tsíkjikohya sin nioṭja. ⁶ Ndá ch'in Jesús ndáchro:

—Chrókóxakohanra chrókuakjáhyara ti nkehe t'ánkixin nioṭja kuènte ti sin fariseo la ko ti sin saduceo.

⁷ Ndá ti sin k'uajiko ch'an mé ikjo kícho sin, ndáchro sin:

—¿Á xikaha ichro ch'an kixin tsíkjikohyani nioṭja ní?

⁸ Ndá ch'in Jesús kónohe kixin xikaha ikjo kícho sin, la ndáchro ch'an:

—¿Nkekuènté itjóra kichuára ndáchrora kixin chontahyara niotja? Jahara la chojni intsíkoa titekaon ti janhan. ⁹ ¿Á naxa tiénxinhñara ní? ¿Á xráxinkákonhñara ti in'ó niotja kjónie in'ó mil chojni la ko nkekjaín ntaxra kjuénájinra ti nkehe xehe ní? ¹⁰ La ko, ¿xá xráxinkákonhñara ti yato niotja xikayehe kjónie noó mil chojni la ko xá xráxinkákonhñara nkekjaín ntaxra kjuénájinra ti nkehe xehe ní? ¹¹ Andá ¿nkekuènté kixin tiénxinhñara kixin janhan la jehya kuènte ti niotja a tjéníxja ti ó ndáxrjan kixin chrókóxakohanra chrókuakjáhyara ti nkehe t'ánkixin niotja kuènte ti sin fariseo la ko ti sin saduceo? —ichro ch'an.

¹² Ndá kienxín sin kixin nixjahya ch'an kuènte ti nkehe t'ánkixin niotja. Nahi. Nixja ch'an kixin chrókóxakonhen sin kixin chrókjuich'iyehya ti nkehe tjako ti sin fariseo la ko ti sin saduceo ti jehe sin.

Chrónka ch'in Pedro kixin Jesús mé ti Cristo

(Mr. 8:27-30; Lc. 9:18-21)

¹³ Ndá ti ó kjuiji ch'in Jesús chjína ti chjasin Cesarea Filipo ndá kjuanchankíhi ch'an ti sin k'uajiko ch'an, ndáchro ch'an:

—Nkehe itjo sin, ¿nkexro ti Xjeen Díos k'óna Chojni? —ichro ch'an.

¹⁴ Ndá jehe sin kjuátehe sin ndáchro sin:

—Iso sin la ndáchro kixin ch'in Juan Bautista. Íso sin la ndáchro kixin ch'in Elías. Andá íso sin la ndáchro kixin ch'in Jeremías o íjnko nkexro kuéchrónka itén Díos ósé —ichro sin.

¹⁵ Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Andá jahara, ¿nkehe chróra, nkexro ti janhan? —ichro ch'an.

¹⁶ Andá ch'in Simón Pedro kjuátehe ndáchro:

—Jaha mé ti Cristo ti Xjeen Díos tjechón —ichro ch'an.

¹⁷ Ndá kjuátehe ch'in Jesús, ndáchro:

—Náxrjón kjuaxróxin itjen, jaha Simón xjeen Jonás, kixin nijnko chojni kjuakoḥa tíha. Jehó T'ána itjen nkaya nkajní mé kjuakoḥa. ¹⁸ Méxra ndáxrjan kixin jaha mé Pedro mé t'axrjexín kixin tíha la ijnko "ixro", la chrítaón ti ixro mé siṭ'ána ti niṅko, la ti kjuachaxin kuènte ti kjuach'én la tsjachahya sinchek'itjáña tíha. ¹⁹ La tsoṭjaha ti llave kuènte ti kjuachaxin nkaya nkajní, la kaín ti nkehe tsjánjonhña kjuachaxin tsohen ntihi chjasintajni la kjaxin nkaya nkajní tsochóndahya kjuachaxin. Andá kaín ti nkehe tsjájuan kjuachaxin tsohen ntihi chjasintajni la kjaxin nkaya nkajní siín kjuachaxin.

²⁰ Ndá ti ó kjuixin la ch'in Jesús k'uetuehen ch'an ti sin k'uajiko ch'an kixin ninkexró tsochenkahya sin kixin jehe ch'an ti Cristo.

Ch'in Jesús chrónka kixin its'en

(Mr.8:31-9:1; Lc. 9:22-27)

²¹ Ndá ch'in Jesús kjuankíxin chenka ch'an ti sin k'uajiko ch'an kixin ticháxin sátsji ch'an Jerusalén la ntiha ti sin t'etoan kuènte ti niṅko la ko ti sin nchaṭ'á tjetóan la ko ti sin maestro tjako ley mé sinchekjasóte sin ti jehe ch'an. La chrónka ch'an kixin ts'óñá sin ch'an, kjánchó ti níxin ñao la tsoxechón ch'an. ²² Andá ch'in Pedro mé kuakitsjentá ti ch'in Jesús la níxjehe ch'an, ndáchro ch'an:
—Kjá Díos la tsjanjonhña kjuachaxin kixin xikaha tsonhan, Ìnchéni, kixin jaha la xitjahya tsjasóte —ichro ch'in Pedro.

²³ Andá ch'in Jesús kuinkátjía la ndáche ti ch'in Pedro:
—Sátjixian ntihi, Satanás. Tjiatéhya jaha ti nkehe tsona.
Jaha la tjinkávan chrók'uinkakohén ti nkehe tjinkaon
Díos. La tjenkayáxinhña éxi tjenkayáxin Díos; kixin
tjenkayáxian éxi tjenkayáxin chojni ó —ichro ch'in Jesús.

²⁴ Ndá c h'in Jesús níxjehe iso ti sin k'uajiko ch'an,
ndáchro:

—Ti nkojinra tjinkáonra tsochréhéra ti janhan la
ticháxin tsitohéra kaín ti nkehe tjaké asánra, la tsamára
ti ntacruz kuéntara, ndá tsochréhéra ti janhan. ²⁵ Kixin ti
nkexro tjinkaon sinchekaá asén la mé sinchek'itjáña.
Andá ti nkexro chrókjuinchek'itjáñaxín asén kixin
tinkáchónki ti janhan mé tsaá. ²⁶ ¿Nkehe tsohen
chrókjuáchara chróchontara kaín ti nkehe siín
chjasintajni, landá chrókjuinchek'itjáñara ti kjuachón? ¿O
nkehe chrókjuenkara kixin chróchontara ti kjuachón?

²⁷ Kixin ti Xjeen Díos k'óna Chojni mé tsikao ti kjuachaxin
ijié kuènte It'é ch'an itjen nkaya nkajní la tsikao ch'an
kaín ti sin ángel la tsjenkehe ch'an nkojnko chojni éxi ti
ixra kjuích'e sin. ²⁸ Chaxín ndáxrjan kixin nkojinra
tjejora ntihi la naxa ts'énhñara ts'ikonjiara ti kjuachaxin
chónta ti Xjeen Díos k'óna Chojni ti ó tsikao ch'an ti
kjuachaxin ijié kuènte ch'an—ichro ch'in Jesús.

17

K'uíxitoxin nkexrín tsjehe ch'in Jesús

(Mr. 9:2-13; Lc. 9:28-36)

¹ Ndá injon ñao chr'éxin, la ch'in Jesús sákjuiko ti ch'in
Pedro, ch'in Jacobo la ko ti kícho ch'an Juan, chrítaón
ijnko ijna imá noi. ² Andá ntiha la k'uikon sin kixin
k'uíxitoxin nkexrín tsjehe ch'in Jesús. Ti nkayakon ch'an

la imá tjákini éxi ti ñao la ti iké ch'an la kótjóá éxi ijnko xrohi t'inkaséña. ³ La xrínañña k'uikon sin kixin ntiha itjen Moisés la ko Elías tjejóto sin ti ch'in Jesús.

⁴ Ndá ch'in Pedro ndáche ti ch'in Jesús:

— Ìnchéni, jína kixin tjejoni ntihi. Ti tjinkávan la sich'éñani iy'a its'uan, ijnko kuènta la ijnko kuènte ch'in Moisés la íjnko kuènte ch'in Elías — ichro ch'an.

⁵ Andá naxa tenixja ch'in Pedro, la ikui ijnko itji imá tjákini chrítaón ti ijna tjejó sin. La chríkjan ti itji mé kuíhin sin itén ijnko nkexro nixja, ndáchro:

— Tíhi mé xjana. Imá tjuaha la ko chàna kixin itjen ch'an. Tihínra ti nkehe tjako ch'an — mé xikaha ichro ti itan.

⁶ Ndá ti ó kuíhin ti sin k'uajiko ch'in Jesús xikaha. La kjuitsínka sin nonte kixin imá chrakon sin. ⁷ Andá kóchjína ch'in Jesús ti tjejó sin la kuákóxin ch'an ti jehe sin la ndáchro ch'an:

— T'àyara, chrakonhñara.

⁸ La ti ó tsjehe sin la í kohya ninkexró. Jehó ch'in Jesús itjen.

⁹ Ndá ti ó k'uinkajinxin sin ti ijna la ch'in Jesús k'uetóan, ndáchro:

— Ninkexró chenkahyara ti nkehe k'uíkonra hasta tsoxechónjian ti Xjeen Díos k'óna Chojni — ichro ch'an.

¹⁰ Ndá ti sin k'uajiko ch'an mé kjuanchankí sin, ndáchro sin:

— ¿Nkekuènté ndáchro ti sin maestro tjako ley kixin saó itsi Elías ndá chr'éxin itsi ti nkexro tsaáxini? — ichro sin.

¹¹ Ndá kjuátehe ch'in Jesús, ndáchro:

— Chaxín tíha, saó itsi Elías kixin tsjasiyóxin ch'an kaín nkehe. ¹² Kjánchó ndáxrjan kixin Elías la chaxín ó ikui la kjuátsoanhña sin, la kjuínchekjasóte sin ch'an éxi

kóxrjìhìn sin. Mé xikaha sinchekjasóte sin ti Xjeen Díos k'óna Chojni kjaxin —ichro ch'in Jesús.

¹³ Ndá xikaha kienxín ti sin k'uajiko ch'an kixin nixja ch'an kuènte ti ch'in Juan Bautista.

Ch'in Jesús kjuínchekitohe jína ijnko xjan t'añáte

(Mr. 9:14-29; Lc. 9:37-43)

¹⁴ Ndá ti ó kjuiji sin ti síin itsjé chojni la kóchjína ijnko nkexro ti itjen ch'in Jesús la kjuák'exín toch'in ch'an la ndáchro ch'an:

¹⁵ —Ìnchéni, tikonoéhé ti xjeeni kixin níhi ch'an, t'añáte ch'an. Nchónhña veces la titsinkate ch'an xrohi la o titsinkankí ch'an ìnta. ¹⁶ Ndá k'uinkakian ch'an ntihi la ti sin xrikoá la kjuachahya sin kjuínchekitohe sin jína.

¹⁷ Ndá kjuátehe ch'in Jesús, ndáchro:

—Jahara la chaxínhña titekáonra ti janhan la ko nduáhya tjenkayáxinra. ¿Xá nkekjaín ñao tjinkáonra naxa ts'ejóni? ¿Hasta nkesátsjak'é tsjáko_hara? Xrákoana ti xjan a, ntihi —ichro ch'an.

¹⁸ Ndá k'uetuehen ch'an ti nchakuen jínahña la ti nchakuen jínahña la tuénxín k'uaxrjexín ti chájan la kuitohe ch'an jína.

¹⁹ Ndá ti ó kjuixin sákjui ti chojni a, la kóchjína ti sin k'uajiko ch'an, la kjuanchankí sin, ndáchro sin:

—¿Nkekuènté kixin jeheni la kjuachahyani kuakitsjeni ti nchakuen ti jínahña a? —ichro sin.

²⁰ Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Jahara la kjuáchahyara kuakítsjera ti nchakuen jínahña kixin kánhño titekáonra ti janhan. Chaxín ndáxrjan kixin ti chrókuitekáonra ti janhan, kjónté intsíkoá éxi ijnko itje mostaza, la chróndáchera ti ijna í: “Sátjixian ntihi la sáchrokjui”. Mé xikaha kaín nkehe

chrókjuáchara chrókjuich'era ti chaxín chrókuitekáonra ti janhan. ²¹ Méxra ti tsakítsjera ijnko nchakuen jínahña la ticháxin tsoníxjehera Díos la sintehñara.

Ch'in Jesús chrónka ínaá kixin its'en

(Mr. 9:30-32; Lc. 9:43-45)

²² Naxa nkokoá ixri sin Galilea la ndáchro ch'in Jesús: —Ti Xjeen Díos k'óna Chojni mé tsotsé sin la ko tsikaá sin ti siín ti chojni t'etoan, la sinchekjasóte sin ch'an ²³ la ko ts'óná sin ch'an. Kjánchó níxin ñao la tsoxechón ch'an ínaá —ichro ch'in Jesús.

Ndá ti ó kuíhin ti sin k'uajiko ch'an la imá k'uává sin.

Ch'in Jesús kjuenka ti nkehe kjuanchia sin kuènte ninko

²⁴ Ndá ti ó kjuiji ch'in Jesús la ko ti sin k'uajiko ch'an Capernaum la ti sin nchekjènkí kuènte ninko mé kóchjinehe sin ti ch'in Pedro la kjuanchankí sin:

—Ti maestro kuènta la, ¿á tjenkahya ti nkehe tjanchia ti sin nchekjènkí kuènte ninko ní? —ichro sin.

²⁵ Ndá kjuátehe ch'in Pedro, ndáchro:

—Jeén, tjenka ch'an —ichro ch'in Pedro.

Ndá k'uíxenhen ch'an ti nchia tjéjó ti íso sin la ch'in Jesús saõ kjuanchankí, ndáchro:

—¿Jaha Simón, nkechrua? ¿Nkexro tjenka ti nkehe tjanchia ti sin t'etoan ntihi chjasintajni, á ti chojni chjasin ní o á ti sin tixin ókjé nketí? —ichro ch'in Jesús.

²⁶ Ndá kjuátehe ch'in Pedro, ndáchro:

—Ti sin tixin ókjé — ichro ch'an.

Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Ti xikaha, la ti sin chjasén ntihi la ticháxinhña tjenka sin. ²⁷ Kjánchó janhan la tjínkakhña tsonínkaon chojni ntihi. Méxra sátjia ti ndaño sájtjikoá ti ichjon chóna

gancho tséxian koche la ntiha ité ti chjon chrínkí ti ndaña. Ndá ti koche saoxín tsotsé la tsakitjehe ti ir'ua va la ts'itja ijnko chichaon. Tíha la tsjacha tsjenka kaín ti tjásikáha sin la ko ti tjásíkehé sin —ichro ch'in Jesús.

18

¿Nkexro ti antsí tjetóan?

(Mr. 9:33-37; Lc. 9:46-48)

¹ Andá ti ñao a, ti sin k'uajiko ch'in Jesús mé kóchjinehe sin ch'an la kjuanchankí sin, ndáchro sin:

—¿Nkexro ti antsí tjetóan ti t'etoanxin Díos nkaya nkajní? —ichro sin.

² Ndá ch'in Jesús k'uéyehe ijnko chájan la kjuak'e nkosiñe ti tjejó sin, ³ la ndáchro:

—Chaxín ndáxrjan kixin ti ts'ónahyara éxi ijnko chájan la xitjahya ts'ixenhénra ti t'etoanxin Díos nkaya nkajní.

⁴ Méxra ti nkojinra tsonkehyara éxi ti chájan i, la antsí tsotjetoanra nkaya nkajní. ⁵ La ti nkexro t'ayéhe ijnko chájan kixin tinkáchónki ti janhan la éxi chrók'uáyéhe sin ti janhan —ichro ch'in Jesús.

Ti chojni tjasin ijie mé tsjasóte

(Mr. 9:42-48; Lc. 17:1-2)

⁶ 'Kjánchó ti nkexro chrókjuachroe ijnko ti chájan intsí tinkáchónki ti janhan la ícha jína chrókjuincheteyá sin ijnko xrochre iye ndá chrókjuakankí sin ndaña ninka.

⁷ Itsjé ti nkehe síin chjasintajni la tjachroe chojni kixin tsitekakuenhña sin Díos. Kjánchó nóa ti nkexro tjasin ti nkehe tsjasixín chojni ijie.

⁸ 'Méxra ti itjá o totá tjásixián ijie, la ícha jína chrókóchrínjian chrók'ué ikjín. Ícha jína chróchonta ti

kjuachón nkochrín, kjónté it'o_itjá o_it'o_totá chróchonta, ke ti yóí itjá o_yóí_totá ndá sátsjia ti síche xrohi nkochrín. ⁹ Andá ti ikuan tjásixian ijie_la ícha jína chrókuakitsjenkia chrók'ué ikjín. Ícha jína kjónté ijnko ikuan chróchonta la chróchonta ti kjuachón, ke ti yóí ikuan chróchonta ndá sáchrokjuia ti nkochrín siín xrohi.

Kjuincheyóexin ch'in Jesús ijnko kolélo tsík'itjáña

(Lc. 15:3-7)

¹⁰ 'Chrókuénkayáxinñara kixin ijnko xjantsí la kánhño tjetóan. Kixin chaxín ndáxrjan kixin nkaya nkajní la ti sin ángel kuènte ti xjan ntsíntsí la nkochrín tjejó sin ti itjen T'ána nkaya nkajní. ¹¹ Ti Xjeen Díos k'óna Chojni la ikui kixin sinchekaá ti nkexro xrichroe.

¹² '¿Jahara, nkechora? Ti ijnko chojni chóna ciento kolélo ndá chrókuinchek'itjáña ch'an ijnko va, la ¿á chrókuítóehya ch'an ti noventa y nueve va ti ijna ndá sáchrokjuikjeyá ti ijnko vá k'uitjáña, ní? ¹³ Andá ti chrókuacha ch'an chrók'uitja ch'an ti ijnko va la antsí chrókóchéhe ch'an kixin k'uitja ti kolélo, andá kánhño chrókóchéhe ch'an kixin tjejó ti noventa y nueve va kjuichroehya. ¹⁴ Mé xikaha kjaxin ti It'eni itjen nkaya nkajní la tjinkaon ch'an kixin chrók'uitjáñahña ninkexró, kjónté ijnko chojni kánhño tjetóan.

Chrók'uitjáñahanra ti ijie kjuasihanra ijnko nkexro

(Lc. 17:3)

¹⁵ 'Ti ijnko kichuára chrókjuit'ahara nkojín nkehe jínahña la jahóra chróníxjehéra la chrókuinhexraxinkáonra ch'an ti nkehe nduáhya kjuasin ch'an. Andá ti chrókuáchara chróníxjehéra ti

kíchuára la í kohya kjuanínkaon. ¹⁶ Andá ti tahya ch'an kuentá ti nkehe ichrora la ndáchera ijnko o_yaá sin tjikoara kixin tsinhin sin á chaxín titekakonhña ch'an.

¹⁷ Andá ti kjónté xikaha ndá naxa tsitekakonhña ch'an, la chenkara ti sin tónkotsékoara ninko nkehe ti ijie kjuasin ch'an, andá ti naxa tsitekakuenhña ch'an ti sin tónkotsé la chrók'uíkonra ch'an éxi ijnko chojni tinkáchónkihya Díos o_éxi ijnko chojni nchekjènkì.

¹⁸ 'Chaxín ndáxrjan kixin ti tsjánjonhñara kjuachaxin tsohen nkojín nkehe ntihi chjasintajni la kjaxin nkaya nkajní tsjanjonhña Díos kjuachaxin, la ko ti nkehe tsjánjonra kjuachaxin tsohen ntihi chjasintajni la kjaxin nkaya nkajní tsjajon Díos kjuachaxin tsohen.

¹⁹ 'Kjaxin ndáxrjan kixin ti yaára ntihi chjasintajni nkokoá tsjenkayáxinra kixin tjanchehéra Díos ijnko nkehe tjinkáonra la jehe ch'an tsjajon ch'an. ²⁰ Kixin ti tjejó yaá o_iy'á chojni nkokoá tsonkotséxin sin ti nina la janhan itjén ntiha kjaxin.

²¹ Ndá kóchjína ch'in Pedro la kjuanchankí, ndáchro: —Ínchéni, ¿nkekjaín vece chrók'uitjáñeheni ti ijie kjuasin ijnko kíchoni? ¿Á yato veces ó ní? —ichro ch'an.

²² Ndá kjuátehe ch'in Jesús, ndáchro:

—Nahi, jehya yato veces ó, hasta setenta veces ti yato.

Ijnko chojni k'uitjáñehña ijiée ti kícho

²³ 'Ti kjuachaxin kuènte Díos la yóhe éxi ijnko rey tjinkaon tsjentoá kuentá kuènte ti sin ch'ehe ixra. ²⁴ Ndá ti ó kjuankíxin ch'an kuakaxin ch'an kuentá, la kuikao sin ijnko nkexro síká nchónhña millones chichaon. ²⁵ Andá ti ch'in a mé chóntahya chichaon tsjenkehe ti ch'in rey landá ti rey la k'ueṭoan kixin tsoxi ti nkexro a la ko ti ichjién ch'an la ko ti xjeen ch'an la kjaxin kaín ti nkehe

kuènte ch'an ndá xikaha tsoxenkaxín kaín ti síká ch'an.

²⁶ Andá ti nkexro a, la kjuák'exín toch'in nkayakon ti rey la chrónóa, ndáchro: “Tikonoéhéni kjónté kjaxon la tsjenkahani kaín ti síkáhani”. ²⁷ Andá ti rey la kuikonóehē ti nkexro a, la kjónté itsjé síká, la kuitohe ch'an sákjui.

²⁸ Andá ti ó sákjui ch'an, la xéta ch'an ijnko ti nkexro ch'eko ch'an ixra, la kjaxin síkéhe ti jehe ch'an ciento denario. La tsénkíhi ch'an isin ti nkexro a, la ndáche ch'an: “Tsjénkana ti nkehe síká ní o nahi”, ichro ch'an.

²⁹ Andá ti ch'in la kjuák'exín toch'in nkayakon ti jehe ch'an la chrónóehē ch'an, ndáchro ch'an: “Tikonoéhéni kjónté kjaxon la tsjenkahani kaín ti chichaon síkáhani”, ichro ch'an. ³⁰ Andá ti nkexro a la kuikonóehña ti ch'in a. La k'uetōan ch'an kixin ts'echjína ti ch'in a hasta tsjixinjian tsjenka ch'an kaín ti nkehe síká. ³¹ Andá íso ti sin ch'exín ixra k'uikon sin, la imá kóxakonhen sin la sákjuichenka sin ti làmoé sin nkexrín kóhen ti ch'in síká.

³² Andá ti lamo mé k'uetōan tsjik'éyehe sin ti nkexro a ndá ndáche ch'an: “Imá jínahña tjenkayáxian jaha. Janhan la k'uitjáñana ti nkehe tjasíkàna kixin chrónóa.

³³ Andá jaha la ¿nkekuènte kuikonóehña ti nkexro choxian éxi janhan kuikonóaha ti jaha?, ichro ti lamo.

³⁴ Ndá imá kónínkaon ch'an la k'uetōan ch'an kixin tsjasóte ti ch'in a, hasta tsjixinjian tsjenka kaín ti chichaon nkehe síká.

³⁵ Andá ch'in Jesús naxa ndáchro:
 —Mé xikaha sit'ahara T'ána itjen nkaya nkajní ti kaínhña asánra ts'itjáñahanra ti ijie tjasinhara nkojín kichuára —ichro ch'in Jesús.

Ch'in Jesús kjuako kuènte ti t'itjíhi kícho chojni

(Mr. 10:1-12; Lc. 16:18)

¹ Andá ti ó kjuixin nixja ch'in Jesús kaín tíha, ndá sákjuixin ch'an Galilea la kjuiji ch'an Judea tóhe ti ndarío Jordán. ² La itsjé chojni chréhe sin ch'an. La ntiha kjuínchekitohe ch'an jína kaín ti chojni níhi.

³ Andá iso ti sin fariseo mé kóchjína sin, kjuanchankí sin nkehe kixin tsotsjehe sin nkexrín tsjatehe ch'in Jesús, mé ndáchro sin:

—¿Á siín kjuachaxin tsjákehe ijnko chojni ti ichjién kjónté chóntahya ijie ní? —ichro sin.

⁴ Ndá kjuátehe ch'in Jesús, ndáchro:

—¿Á kjuínchekuáxinhñara ti xroon itén Díos ndáchro kixin ti nkexro kjuích'éna kaín chojni siín chjasintajni ti xrankíxixín, la ti nkexro a mé “kjuích'éna ch'an chojnindoa la ko chojnichjin?” ⁵ la ko ndáchro xroon: “Ti chojni ndoa la tsítóhe it'é la ko ñné la tsakja ti ichjién, la yóí sin ts'óna sin éxi nkokoá chojni.” ⁶ Méxra í jehya yaá sin. Nahi. K'óna sin nkokoá chojni la Díos kjuajon kjuachaxin kixin kónkojié sin, la chrók'uitoehya kícho sin —ichro ch'an.

⁷ Ndá ti sin fariseo mé kjuanchankí sin:

—¿Ndá nkexrín kixin Moisés la k'ueṭoan kixin ts'óna ijnko xroon tsakja ti chojni ichjin ndá jína ts'itjíhi kícho sin?* —ichro ti sin fariseo.

⁸ Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Kixin jahara la imá cha aśánra, ndá xikaha Moisés kjuajon kjuachaxin kixin ts'óna ti xroon ts'itjíexín kíchuára, kjánchó ti xrankíxixín la xikahya kóhen.

⁹ Méxra ndáxrjan kixin ti nkojín nkexro tsjákehe ti ichjién kjónté kjuasinhña tjan ijie, chóntahya tjan ijnko chojni ndoa, la ti nkexro la tjasin ijie. La ko kjaxin ti

ijnko nkexro tsakja ijnko chojnichjin tsíkítsinkehe la kjaxin ijie tíha.

¹⁰ Landá ti sin k'uajiko ch'in Jesús ndáchro sin:

—Ti tjanjonko kícho sin la ícha jína chrókóteehe sin.

¹¹ Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Tsjéhya chojni tienxín ti nkehe i. Jehó ti nkexro kjuajon Díos kjuachaxin kixin tsienxín. ¹² Kixin siín chojni la tsík'okjiéxién xitjahya tsochónta ichjién. Íso sin la xrokjuahya tsakja kícho sin kixin chojni kjuích'ehe sin xikaha, la ko íso sin la takjahya kícho sin kixin tjinkaon Díos kixin jehó sin ts'ejo sin sich'ehe sin ch'an ixra. Ti sin tsjacha tsitekaon tíha la xikaha chrókuitekaon sin.

Ch'in Jesús kjuíncheño cháján

(Mr. 10:13-16; Lc. 18:15-17)

¹³ Ndá kjuikao sin iso xjan kixin ch'in Jesús tsak'etja itja la sincheño ch'an xjan. Andá ti sin k'uajiko ch'an mé kónínkakonhen sin ti nkexro kjuikao ti xjan. ¹⁴ Ndá ch'in Jesús ndáchro:

—Titohéra tsochjína xjan ti itjén la t'ínkakuénhñara xjan kixin ti kjuachaxin kuènte nkaya nkajní la yóhe éxi ti xjan i—ichro ch'an.

¹⁵ Ndá ti ó kjuixin kjuák'etja itja ch'an ti xjan la sákjui ch'an.

Ijnko ch'in ndasoá rico mé kjuinixjehe ti ch'in Jesús

(Mr. 10:17-31; Lc. 18:18-30)

¹⁶ Andá ijnko ch'in ndasoá sákjuitsjehe ti ch'in Jesús la kjuanchankí ch'an ndáchro:

—Maestro, jaha ijnko nkexro tjako jína. Xá ¿nkehe chrókjuich'eni ndá chrók'uitjani ti kjuachón nkochrín? —ichro ch'an.

¹⁷ Ndá ch'in Jesús kjuátehe, ndáchro:

—¿Nkekuènté ndáchrua kixin janhan la jína? Jehó nkokoā nkexro mé jína, tíha mé Díos. Andá ti tjinkávan tsochonta ti kjuachón nkochrín la titekávan ti nkehe k'uetōan Díos —ichro ch'in Jesús.

¹⁸ Ndá ndáchro ti ch'in ndasoá:

—¿Nkexéhe tíha?

Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Chrók'oñáhñara chojni, chrókjuacheéhyara kichuára, chrókueehyara, chrókjuich'énahyara kjuach'ia ijnko chojni, ¹⁹ chróchontehera kjuasáya ti it'ára la ko ìnára la ko chrótjuehéra kichuára éxi tjuèxianra aśánra —ichro ch'in Jesús.

²⁰ Ndá ndáchro ti ch'in ndasoá:

—Kaín tíha la kjuínchexiteyáni ndesi k'uánkíni. ¿Xá nkehe ti naḡa t'itjáña? —ichro ch'an.

²¹ Ndá ch'in Jesús ndáchro:

—Ti tjinkávan chaxín jína sìnchexiteyá la sátjia, nchekjia kaín ti nkehe chonta, la nchekitonhén ti sin nóa. Ndá kaín ti nkehe tjete mé tsochonta nkaya nkajní. Andá ti ó tsjixin, ndá tsjihá, la chrehé ti janhan —ichro ch'in Jesús.

²² Ndá ti ó kuíhin ti ch'in ndasoá xikaḡa, la imá k'uává ch'an sákjui ch'an kixin imá itsjé nkehe tjete chóna ch'an.

²³ Ndá ch'in Jesús chenka ch'an ti sin k'uajiko ch'an, ndáchro:

—Chaxín ndáxrjaḡ kixin ti chojni chóna itsjé nkehe tjete la imá ixra ts'ixenhen ti t'etoanxin Díos itjen nkaya nkajní. ²⁴ Ínaá ndáxrjaḡ kixin aḡsí xraḡya chrók'uatsínka ijnko kokamello ti tjexrja ijnko ntachika, ke ijnko nkexro chóna itsjé nkehe chrók'uixenhen ti itjen Díos t'etoan

—ichro ch'in Jesús.

²⁵ Ndá ti sin k'uajiko ch'an ti ó kuíhin sin xikaha la imá chrakon sin, la kjuanchankíhi kícho sin, ndáchro sin:

—Ti xikaha la, ¿xá nkexro tsjacha tsaá? —ichro sin.

²⁶ Ndá komá ch'in Jesús ti jehe sin la ndáchro ch'an:

—Ti chojni ó la tsjachahya sinchexiteyá tíhi. Kjánchó Díos la jína sich'e kaín nkehe, kixin Díos la kohya nkehe ixra —ichro ch'an.

²⁷ Ndá ndáchro ch'in Pedro:

—Ïnchéni, kaíni la kuítóheni kaín ti nkehe chóntani ndá chréheni ti jaha. Andá, ¿nkehe ts'ayéheni? —ichro ch'an.

²⁸ Ndá kjuátehe ch'in Jesús ndáchro:

—Chaxín ndáxrjan kixin ti ó itsi ti ñao tsonixin kaín nkehe, la ti Xjeen Díos k'óna Chojni tsjak'e ti trono la tsochónta kjuachaxin ijié la kjaxinra chrehéra ti janhan la ts'ejotjaxira teyó trono la sinchekitoexínra ijiée kaín ti sin tsík'axrjeníxin ti teyó xjeen ch'in Israel. ²⁹ La ko kaín ti nkexro kuitohe ndoe, la ko kícho o it'é o ñé o ichjién, xjeen o nontee kixin chréhe ti janhan, la antsí ts'áyéhe sin la ko kjaxin tsochónta sin ti kjuachón nkochrín.

³⁰ Andá itsjé ti sin imá tjetóan ijie, la ti ñao a la kánhño ts'etoan sin. Andá itsjé ti sin kánhño tjetóan ijie la ti ñao a la imá ts'etoan sin.

20

Kjuincheyóexin ch'in Jesús ijnko chojni ich'e xra

¹ 'Ti kjuachaxin t'etoanxin Díos mé yóhe éxi ijnko chojni chónta ixra nontee la ijnko nchítjen k'uaxrje sákjuikjeyá iso chojni tsotjá ti ito uva tsík'ona. ² Ndá ti k'uitja ch'an ti sin sich'e ixra la ikjo sin kixin nkojnko denario tsjenka ch'an ti ñao kixin ti ixra sich'e sin landá k'uetóan ch'an

kixin sátsji sin ti nontee ch'an. ³ Ndá chr'éxin éxi ijnko las nueve nchítjen ndá sákjui ch'an ndasin la k'uikon ch'an íso sin tjejó ntiha chóntahya sin ixra. ⁴ La ndáche ch'an sin: “Kjaxinra sátjira ich'era ixra ti nontana la tsjénkahara jína”, ichro ch'an. Landá jehe sin la sákjui sin. ⁵ Andá ti ìnché ti nonte la ínaá sákjui ch'an éxi chonkixin la naxa k'uitja ch'an íso sin sich'e ixra, la ti las tres kójín la xikaha ínaá k'uaxrje ch'an la xik'itja ch'an íso sin. ⁶ Andá éxi las cinco kójín la naxa sákjui ch'an ndasin ínaá la k'uitja ch'an íso chojni tjejó ntiha la kjuanchankíhi ch'an sin: “¿Nkekuènté tjejora ntihi kuenté ñao la ch'ehyara xra?”, ichro ch'an.

⁷ Ndá ndáchro sin: “Kixin ninkexro tjajonhña xra sich'eni”, ichro sin. Ndá ndáchro ti ch'in chóna nonte: “Kjaxinra sátjira ich'era xra ti nontana la tsjénkahara jína”, ichro ch'an. ⁸ Andá ti ó kóndanonte la ti ìnché ti nonte mé k'uéyehe ti ch'in t'etoan sítóhen ixra ti nonte la ndáchro: “T'eyehe kaín ti nkexro ich'e xra la tjénkehe sin. Tjankíxixían ti chojni kjuixixín k'uíxenhén xra la chr'éxin tjénkehe ti sin saoxín k'uíxenhén ti xra”, ichro ch'an.

⁹ Andá kóchjína kaín ti sin k'uíxenhén kjuích'e ixra ti las cinco kójín la nkojnko sin k'uáyéhe sin nkojnko denario.

¹⁰ Ndá kjuixin ti ó kóchjína ti sin k'uíxenhén nchítjen, la kjuenkayáxin sin kixin antsí itsjé tsjacha sin. Kjánchó kjaxin sin k'uáyéhe sin nkojnko denario ó. ¹¹ Andá ti ó kjuixin xénkehe sin la kjuankíxin kónínkaon sin la kjóna sin ìnché ti nonte, ¹² ndáchro sin: “Ti sin ikui kjuixixín la kjuích'e sin ixra nkoko hora landá kjaxin sin xénkehe sin nkokón éxi jeheni. Landá jeheni la kjuích'eni xra kuenté ñao kjónté imá sóa”, ichro sin. ¹³ Andá kjuátehe ìnché ti nonte, ndáche ijnko ti jehe sin: “Janhan la kjuít'ayahyara ninkehó. Ó kuítóexíni kixin nkojnko

denario tsjénkahara ti ñao. ¹⁴ Méxra tákjára ti chichakoanra la sátjira. Andá janhan la tsjénkahá ti nkexro k'uixenhen kjuixixín éxi kjuénkahara kixin xikaha tjínkavan. ¹⁵ Janhan chichakoná tíha la, ¿xá chontahya kjuachaxin xikaha tsjénkahá sin ní? ¿Nkekuènté tóchjinoxínhanra kixin xikaha kjuénkahá sin?”, ichro ch'an. ¹⁶ Ndá kjuixin ndáchro ch'in Jesús:

Mé xikaha ti sin kjuixixín mé saó sin ts'ejó sin, andá ti sin saó mé tsjixixín ts'ejó sin, kixin nchónhña chojni k'uéyaha, kjánchó tsjéhya sin k'uitja —ichro ch'in Jesús.

Ínaá chrónka ch'in Jesús kixin its'en

(Mr. 10:32-34; Lc. 18:31-34)

¹⁷ Ndá ti ó sákjui sin Jerusalén la ch'in Jesús k'uaxrjentáko teyó ti sin k'uajiko la ndáchro ch'an:

¹⁸ —Ijie la sátsjini Jerusalén, la ntiha mé tsotsé sin ti Xjeen Díos k'óna Chojni la tsjikénhen sin ti sin nchaťá t'etoan la ko ti sin tjako ley. Ndá jehe sin la ts'etoan sin kixin its'en ch'an. ¹⁹ Ndá tsjiko sin ch'an ti siín ti chojni jehya judío la jehe sin tsjanoá sin ch'an la ko tsjate sin ch'an la tsjak'enkani sin ch'an ntacruz, kjánchó níxin ñao la tsoxechón ch'an ínaá —ichro ch'in Jesús.

Ti nkehe kjuanchia ñné ch'in Jacobo la ko ch'in Juan

(Mr. 10:35-45)

²⁰ Andá ti ñné ch'in Jacobo la ko Juan xjeen ch'in Zebedeo, mé kjuikao tjan ti xjeen tjan, la kjuák'exín tjan tochín tjan nkayakon ch'in Jesús la chrónóehe tjan ti jehe ch'an. ²¹ Ndá ch'in Jesús kjuanchankí ndáchro:

—¿Nkehe tjinkávan?

Ndá kjuátehe tjan, ndáchro tjan:

—T'étoan kixin ti ó tsjak'e ti ts'étoanxián la yaá ti xjana

chrók'uejó sin ti tsjak'e jaha, ijnko la ti itjá chjína la ti íjnko la ti itjá ikjon —ichro tjan.

²² Ndá kjuátehe ch'in Jesús, ndáchro:

—Jahara la noahñara nkehe ti tjanchiara. ¿Á chrókjuáchara chrók'uira ti nkehe itsjá its'ia janhan ní, la ko á chrókjuáchara chrókuikitera éxi tsikitia janhan ní? —ichro ch'an.

Ndá kjuátehe sin, ndáchro sin:

—Jeén, tsjachani —ichro sin.

²³ Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Chaxín, kjónté tsjáchara its'ira ti nkehe itsjá its'ia la ko tsikitiara éxi tsikitia janhan, kjánchó janhan la xitjahya tsjájuan kjuachaxin kixin ijnkorá chrókjuak'era tjaná chjína ó tjaná ikjon kixin janhan la chontahya kjuachaxin tsjájuan tíha. Jehó T'aná itjen nkaya nkajní mé nohe ch'an nkexro tsíkjoyá ch'an ts'áyéhe tíha —ichro ch'in Jesús.

²⁴ Ndá ti ó kuíhin ti ite sin kixin xikaha tsíkjanhia ti ñé ch'in juan la ko Jacobo, la kónínkakohen sin ti yaá sin a.

²⁵ Andá ch'in Jesús k'uéyehe ch'an ti jehe sin, la ndáchro ch'an:

—Jahara ó nohara kixin ti sin t'etoan chjasintajni la imá t'etuenhen sin kaín chojni la ti sin t'etoan mé imá nchejié asén sin kixin ihyé sin. ²⁶ Kjánchó jahara la xikahya chrókjuich'era. Nahi. Ti nkojinra tjinkáonra antsí chrókuétoanra la antsí chrókjuínkĩtsara ti íso sin. ²⁷ Andá ti nkojinra tjinkáonra chrókuétoanra mé ticháxin seno chrókjuákoxinra chrókjuich'ehera ixra kichuára. ²⁸ Mé xikaha ti Xjeen Díos k'óna Chojni la kuihya kixin chojni chrókjuich'ehe ixra. Nahi. Ikui ch'an kixin sich'ehe ch'an chojni ixra la ko ts'enyákonhen ch'an itsjé chojni kixin tsaá sin —ichro ch'an.

Ch'in Jesús kjuínchekitohe jína yaá chojni t'ikonhña

(Mr. 10:46-52; Lc. 18:35-43)

²⁹ Ndá ti ó k'uaxrjexín sin Jericó la itsjé chojni chréhe ti ch'in Jesús. ³⁰ Andá chrínta ntia mé tjejtjaxin yaá chojni t'ikonhña. La ti ó kuíhin sin kixin k'uatsínka ch'in Jesús ntiha la kjuankíxin k'óyako sin k'uéya sin, ndáchro sin:

— Ìnchéni, jaha tsík'axrjeníxian David, tikonoéhéni —ichro sin.

³¹ Andá kaín ti chojni chréhe mé nínkaon sin ndáche sin ti chojni t'ikonhña kixin tsotáni sin.

Ndá ti sin t'ikonhña la antsí itsen k'uéya sin, ndáchro sin:

— Ìnchéni, jaha tsík'axrjeníxian David, tikonoéhéni —ichro sin.

³² Ndá ch'in Jesús kjuák'echónhen la k'uéyehe ti chojni t'ikonhña la kjuanchankíhi, ndáchro:

— ¿Xá nkehe tjinkáonra siṭ'ahara? —ichro ch'an.

³³ Ndá jehe sin, ndáchro sin:

— Ìnchéni, tjinkaoni chrók'uíkoni —ichro sin.

³⁴ Ndá ch'in Jesús kuikonóehe ti jehe sin la itsé ch'an ti ikon sin t'ikonhña. Ndá tuénxín k'uikon sin la chréhe sin ti jehe ch'an.

21

Ch'in Jesús k'uíxenhén Jerusalén

(Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

¹ Ndá ti ó kóchjína sin Jerusalén, kjuiji sin ti chjasin intsí it'in Betfagé itjen chjínaxón ti ijna Olivo. Ndá ch'in Jesús k'uetuehen ch'an iyó ti sin k'uajiko ch'an, ² ndáchro ch'an:

— Sátjira ti chjasin intsí itjen tóhe. La ntiha ts'itjára

ijnko kolócho tjechroé la ko ijnko kolóchóxjan.

Tjasintankehéra va, la tsjikuanara va ntihi. ³ Andá ti nkojín nkexro tsjanchankí nkekuènté tjasintankehéra va la ndáchrora kixin Ìnchéni ticháxihin va, kjánchó chr'éxin la ó tsjikaáni va, ichrora” —ichro ch'in Jesús.

⁴ Mé xikaha kóhen kixin tsoxiteyá ti nkehe ndáchro ti nkexro kuéchrónka itén Díos ósé, ndáchro:

⁵ Ndáchera ti chojni chjasin Sión:

“Tsjehéra ó ikui ti Rey kuèntara.

Nkehya ch'an, la tjejen ch'an ijnko kolócho,

ijnko kolóchóxjan, xjeen ijnko kolócho tamá nkehe.”

⁶ Ndá ti yaá sin la sákjui sin la kjuínchexiteyá sin ti nkehe k'ueṭoan ch'in Jesús. ⁷ Ndá kjuikao sin ti kolócho la ko ti xjeen va la kuakitsje sin ti ika t'itsáte sin la kjuínchekamá sin va, ndá kjuák'ekjen ch'in Jesús. ⁸ Ndá itsjé chojni kuakitsje sin ti ika t'itsáte sin la kjuentoá sin tinkák'ekjínxin sin ti ntia ts'átsínkaxín ch'in Jesús. Iso sin la xraá sin kajni la ko chaon ntayoa tsíkóchríjin sin la tinkákjasin sin ti ntia ts'átsínka ch'an. ⁹ Andá kaín ti chojni sítaón ntia la ko ti chojni chréhe nóton ch'in Jesús la kjuankíxin itsje sin, ndáchro sin:

—Chjéheni kjuasáya ti nkexro k'uaxrjeníxin David. Jina ti nkexro kjuixín kjuachaxien ihnié Ìnchéni. Chjéheni kjuasáya Díos itjen nkaya nkajní —ichro sin, itsje sin.

¹⁰ Ndá ti ó k'uíxenhén ch'in Jesús Jerusalén, la kaín ti chojni tjejó ntiha kóxakonhen sin kjuanchankí sin, ndáchro sin:

—¿Xá nkexro tíhi? —ichro sin.

¹¹ Ndá íso sin kjuátehe, ndáchro:

—Ti nkexro í mé Jesús, ti nkexro chrónka itén Díos, tsíkjixín Nazaret nonte Galilea —ichro sin.

Ch'in Jesús kjuínchetjóá ti nínko

(Mr. 11:15-19; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

¹² Andá ch'in Jesús k'uixenhen ti ninko, la kuakitsje ch'an kaín ti chojni nchekjixin nkehe la ko ti chojni t'ena nkehe. La k'óxítjen ch'an ti mesa tjinkíxin sin chichaon la ko ti silla tjejokjen ti chojni nchekji kontóá. ¹³ La ndáchro ch'an:

—Ndáchro xroon itén Díos: “Ti ndona mé it'in nchia tsochjéexini Díos kjuasáya.” Andá jahara, tsíkjich'énara itjueé xíchee —ichro ch'in Jesús.

¹⁴ Ndá nkaxenhen ninko mé kóchjinehe ch'in Jesús iso chojni t'ikonhña la ko iso chojni xitjahya itji la kjuínchekitohe ch'an jína. ¹⁵ Andá ti sin nchať'á t'etoan la ko ti sin maestro tjako ley k'uikon sin kaín ti nkehe kjuakoxin ch'an la ko kuíhin sin kixin iso chájan itsje sin nkaxenhen ninko, ndáchro sin: “Chjéheni kjuasáya ti nkexro tsík'axrjeníxin ti Rey David”, ichro sin. Ndá kuíhin ti sin nchať'á xikaħa, la imá kónínkaon sin ¹⁶ la níxjehe sin ti ch'in Jesús, ndáchro sin:

—¿Á tihín ti nkehe itsje ti chájan ní? —ichro sin.

Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Jeén, kuiħan, ¿xá kjuínchekuáxinhñara ti xroon itén Díos? Ndáchro:

Jaha kjuájuan kjuachaxin kixin ti chájan la ko ti ixjan

naxa takí

mé tsotsje sin la tsjikosáyana sin

—ichro ch'in Jesús.

¹⁷ Ndá kuitohe ch'an sin, la k'uaxrjexín ch'an Jerusalén la sákjui ch'an Betania la ntiha koť'éexin ch'an.

Ch'in Jesús kónínkakonhen ijnko inta t'óna to higo

(Mr. 11:12-14, 20-26)

¹⁸ Andá ti ó kónaħo la ikjan sin Jerusalén la ti ó k'uejójá

sin ntia, la ch'in Jesús ik'uen ch'an kjinta. ¹⁹ Ndá k'uikon ch'an itjen ijnko nta t'óna to higo chrínta ntia. La sákjuitsjehe ch'an ti inta, la k'uikon ch'an kixin chontahya ninkehó ito, jehó chaon yoa ó chóna. Andá ndáche ch'an ti inta:

—Jaha nkochrín la í ts'ónahña ito.

Ndá ti inta la tuénxín xámá. ²⁰ Andá ti sin k'uajiko ch'in Jesús k'uikon sin xikaha kóhen ti inta, la chrakon sin kjuanchankí sin:

—¿Nkekuènté kixin tuénxín xámá ti inta t'óna to higo? —ichro sin.

²¹ Ndá kjuátehe ch'in Jesús, ndáchro:

—Chaxín ndáxrjan kixin ti chaxín titekáonra Díos la jehya jehó ti inta a xikaha chrókjuich'ehéra. Nahi. Kjaxin chrókjuáchara chrók'uétuehénra ti ijna i, chróndáchrora: “Sátjixian ntihi tíkjiankiá ndaño”, la xikaha chrókóhen.

²² Ti chaxín titekáonra Díos, la kaín ti nkehe tsjanchehera ch'an la ts'ayéhéra —ichro ch'in Jesús.

Ti kjuachaxin chóna ch'in Jesús

(Mr. 11:27-33; Lc. 20:1-8)

²³ Ndá ch'in Jesús k'uixenhen ch'an ti ninke ntiha. Ndá ti ó tetjako ch'an, la kóchjína iso ti sin ncha'tá t'etoan la ko iso ti sin táda judío t'etoan la kjuanchankíhi sin ch'an, ndáchro sin:

—¿Nke kjuachaxin chonta kixin xikaha ich'e ntihi? la ko, ¿nkexro tjáha ti kjuachaxin kixin xikaha ch'e? —ichro sin.

²⁴ Ndá kjuátehe ch'in Jesús, ndáchro:

—Kjaxin janhan tsjánchánkihara ijnko nkehe; ti tsjátehera, la janhan tsotjonkara nke kjuachaxin chonta kixin xikaha it'a —ichro ch'an. ²⁵ ¿Nkexro k'uetuehen ti ch'in Juan kixin tsikite ch'an chojni? ¿Á Díos ní o chojni

ó? —ichro ch'in Jesús.

Ndá jehe sin ikjo kicho sin, ndáchro sin:

—Ti tsondáchroni kixin Díos tsík'etueñhen ti ch'in Juan, ndá tsjanchankí ch'an nkekuènté kuitekakuenhñani ch'an.

²⁶ Andá ti tsondáchroni kixin chojni ó tsík'etueñhen ch'an, la chrakoni kixin kaín sin la titekaon sin kixin ch'in Juan la nixja itén Díos —ichro sin.

²⁷ Andá kjuátehe sin, ndáche sin ti ch'in Jesús:

—Noehñani nkexro tsichr'an ch'an —ichro sin.

Ndá ch'in Jesús, ndáchro:

—Kjaxin janhan tsoxrjan kahya nkexro kjuajon ti kjuachaxin kixin xikaha tjét'a —ichro ch'an.

Ch'in Jesús kjuíncheyóexin éxi yaá xjan

²⁸ Ndá ch'in Jesús ndáchro:

—¿Nkehe tjenkayáxinra? Ijnko chojni chóna yaá xjeen, la ijnko ñao níxjehe ch'an ijnko ti xjan, ndáchro ch'an:

“Xjeeni, ijie la sátjia ich'e ixra ti nonteeni la takjía to uva”, ichro ch'an. ²⁹ Ndá kjuátehe ti xjan ndáchro: “Nahi,

tjinkakonhñani itsjini ntiha”. Andá chr'éxin la kjuinkí ch'an ti nkehe kjuenkayáxin ch'an la sákjuikjich'e ch'an ti xra. ³⁰ Andá ti ch'in táda la chr'éxin sákjuitsjehe ch'an ti

íjnko xjan la kjaxin xikaha k'uetuehen ch'an la ti ixjan la kjuátehe: “Jeén, ó sátsjini”, ichro ch'an. Landá chaxínhña

ikjuí ch'an —ichro ch'in Jesús.

³¹ Ndá kjuanchankí ch'in Jesús ndáchro:

—¿Nkexéhe ti yaá xjan kjuínchexiteyáni ti nkehe k'uetuehen ti it'é?

Ndá ndáchro sin:

—Ti xjan saó —ichro sin.

Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Chaxín ndáxrjan kixin ti sin nchekjènki la ko ti

chojnichjin chón̄ta nchónhña chojni ndoa la íchá saoxín ts'ixenhen ti itjen ti kjuachaxin t'etoanxin Díos ke jahara —ichro ch'an.³² Kixin ch'in Juan Bautista mé ikui kixin tsjakohara nkexrín chrók'uejora, ndá jahara la kuitekákonnhñara ti nkehe chrónka ch'an. Andá ti sin nchekjènkì la ko ti chojnichjin chón̄ta nchónhña chojni ndoa mé kuitekaon sin. Andá jahara, kjónté k'uíkonra xikaha, la kjuitóxinhñara ti nkehe tjenkayáxinra la ko kuitekákonnhñara —ichro ch'in Jesús.

Ch'in Jesús kjuíncheyóexin éxi ti chojni ch'e xra nduáhya tjenkayáxin

(Mr. 12:1-12; Lc. 20:9-19)

³³ Ndá ch'in Jesús ndáchro:

—Tihínra ijnko nkehe sintayóaxian. Ijnko nkexro mé k'uenkaxin itsjé nta to uva ti nontee. La kjuích'énehe ch'an korra la ko ijnko tòye kixin ts'éña sin ti ito uva. La kjaxin kjuích'éna ch'an ijnko tja't'o noi kixin tsit'ótjen ch'an tsotsjehe ch'an nkuíxín.

'Anta chr'éxin kjuínchekjen ch'an ti nonte a iso ti sin ich'e xra, ndá sákjui ch'an ikjín.³⁴ Andá ti ó kjuixraká ti ñao tsotjá sin ti ito, ndá ichr'án ch'an iso ti chojni ch'ehe ch'an ixra kixin tsjikjanchehe sin ti sin t'áyakonhen ti nonte a, ti ito tonhen ch'an tokan ch'an.³⁵ Kjánchó ti sin t'áyakonhen ti nonte la itsé sin ti chojni a, la kjuate sin, ijnko la k'óñá sin a ijnko la ixro kjuatexín sin.³⁶ Andá chréxin la ti ìnché ti nonte la xíchr'án ch'an íso chojni, andá ti sin t'áyakonhen ti nonte la kjaxin xikahó kjuích'ehe sin.

³⁷ Ndá áxri kjuenkayáxin ch'an ndáchro ch'an:

—Tsochr'án ti xjana, kjá ti ó tsíkon sin kixin jehe ch'an la tsochóntehe sin kjuasáya —ichro ch'an.

³⁸ Kjánchó ti ó k'uikon ti sin t'áyakonhen ti nonte ti xjeen ch'an, la ómó kjuenkayáxin sin ndáchro sin: 'Ti ch'in i la jehe ch'an tsitoehé ch'an kaín ti nkehe i. Méxra ts'óñáni ch'an kixin jeheni tsitoekoni kaín ti nkehe kuènte ch'an', ichro sin. ³⁹ Ndá xikaha itsé sin ti nkexro a, la kuakitsjexín sin ti nonte la k'óñá sin ch'an—mé xikaha kjuíncheyóexín ch'in Jesús.

⁴⁰ Ndá kjuanchankí ch'in Jesús, ndáchro:

—Nkehe tjéncayáxinra ti ó itsi ìnché ti nonte la, ¿nkehe sich'ehe ch'an ti chojni t'ayakoenxín ti nonte?

⁴¹ Ndá kjuátehe sin, ndáchro sin:

—Kjá ti ó itsi ch'an la tsikonóehya ch'an ti chojni kjuenkayáxin ti nkehe jínahña la ts'óñá ch'an sin la tsjeyá ch'an ókjé chojni sinchekjen ch'an ti nonte. Tsjeyá ch'an ijnko chojni jína kixin tsjajon ti ito tsakja ch'an ti ó tsixraká ti ñao tsotjá sin —ichro sin.

⁴² Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Xá kjuínchekuáxinhñara ti xroon itén Díos tsíkjin sin ósé, ndáchro:

Ti ixro náxrjónhña kuítóenta ti sin ch'éna tja't'o,
mé ijie la k'óna ti ixro imá tjetoan.

Mé xikaha kjuakoxin Ìnchéni Díos,
la tíha mé ijnko kjuaxroan ijié k'uíkoni.

⁴³ Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Tjonkara kixin Díos la tsakitsjahara ti kjuachaxin kuènte ch'an, la tsochjéhe ch'an ti sin chaxín jína ch'exra. ⁴⁴ Ti nkojín nkexro tsitsínka chrítaón ti ixro i la tsokuen la ti ts'ánótjen ti ixro tsoxrata ijnko chojni la ts'óna inche —ichro ch'in Jesús.

⁴⁵ Andá ti ó kuíhin ti sin ncha't'á t'etoan la ko ti sin fariseo xikaha ndáchro ch'in Jesús, la kienxín sin kixin kaín ti ndáchro ch'an, la kjuíncheyóexín ch'an kixin ti

jehe sin. ⁴⁶ Landá tjinkaon sin chrókjuinchekjasóte sin ti ch'in Jesús, kjánchó chrakonhen sin ti chojni kixin kaín sin titekaon sin kixin chaxín ti nkehe nixja ch'in Jesús la kuènte Díos tíha.

22

Ch'in Jesús kjuíncheyóexin ijnko kia kótehe chojni

¹ Ndá ch'in Jesús kjuankíxin nixja ch'an ínaá la kjuíncheyóexin ch'an nkehe, ndáchro ch'an:

² —Ti kjuachaxin kuènte Díos mé yóhe éxi ijnko rey kjuasin ijnko kia kixin tsotehe ti xjeen. ³ La k'uetuehen ch'an ti sin ch'exín ixra kixin tsik'éyehe sin ti sin kjueyá ch'an, kjánchó jehe sin la tjinkakonhña sin tsochjína sin.

⁴ Ndá k'uetuehen ch'an íso ti sin ch'exín xra a ínaá, ndáchro ch'an: “Chenkara ti sin k'uéyaha kixin kaín ti nkehe sinieni la ó tjechónhen. Ó kuétoan ik'uen ti koxinta imá tsanka la kaín nkehe ó síchónhen. Méxra chróxrakoa sin ti siín kia”, mé xikaha k'uetoan ch'an. ⁵ Kjánchó ti sin k'uéyehe ch'an la ándosén sin. Ijnko sin la sákjui sin nontee sin, íjnko sin la sákjui sin íjnko xra chóna sin.

⁶ Andá íso sin la itsé sin ti sin kjuijik'èya la kjuate sin hasta k'óñá sin. ⁷ Ndá ti ó kuíhin ti rey xikaha la imá kónínkaon ch'an la k'uetuehen ch'an ti soldado kuènte ch'an kixin tsjik'óñá sin ti chojni kjuáaya la ko tsjaaka sin ti chjasén ti sin a. ⁸ Ndá chr'exín k'uéyehe ch'an ti sin ch'exín xra la k'uetoan ch'an ínaá, ndáchro ch'an: “Kain nkehe la ó síchónhen kixin ti nkexro tsotehe, la kaín ti sin k'uéyaha la kuitekakonhña sin la kjuíhya sin. ⁹ Méxra sátjira ti ntia ijié la t'éyehéra kaín ti nkexro tsoxétara kixin itsji sin ti kia”, ichro ch'an. ¹⁰ Mé xikaha ti sin ch'exín xra la sákjui sin la k'uéyehe sin kaín ti nkexro

t'atsínka ntia, chojni jína la ko chojni jínahña la kaón ti nchia siín kia.

¹¹ 'Andá ti ó k'uixenhen ti rey kixin tsochóxin ch'an kaín ti nkexro kujiji ti kia la k'uikon ch'an kixin ijnko ti nkexro itjen ntiha la chóntahya ti ika jína kuènte kia.

¹² Andá níxjehe ch'an, ndáchro ch'an: “Jaha, ¿nkexrín k'uixenhén ti kia i, ti tsík'ítsahya ti ika kuènte kia?”, ichro ch'an. Ndá ti nkexro a la kjuáteehya ninkehó.

¹³ Andá ti rey la k'uéyehe ti sin ch'exín xra la ndáche ch'an sin: “Nchentetora toté ch'an la ko itja ch'an la itéra ch'an ndója ti sítie, ti tsotsjánka chojni la ko sinietaón chojni ñeno.”

¹⁴ Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Nchónhña chojni k'uéyaha, kjánchó tsjéhya ti chojni tochjinehe ti janhan —mé xikaha ichro ch'in Jesús.

Nchoxon tsjenkehe sin ti gobierno, ichro ch'in Jesús

(Mr. 12:13-17; Lc. 20:20-26)

¹⁵ Ndá ti sin fariseo mé sákjui sin ókjé la nkokoa kjuenkayáxin sin nkexrín tsjachaxin sin ti ch'in Jesús kixin ách'e ichrén nkehe nduáhya tsonixja ch'an ndá tsjanchia sin ijie. ¹⁶ Ndá ichr'án sin iso ti sin ch'exín ixra la ko iso ti sin ch'ehe ixra ti ch'in Herodes la níxjehe sin ti ch'in Jesús, ndáchro sin:

—Maestro, noheni kixin ti nkehe ndáchrua la chaxín, la ko ndoá tjákua ti ntie Díos, la jehya tsjeja nkexrín tjenkayáxin chojni kixin á jína sin o nahi. ¹⁷ Chronka nkehe tjenkayáxian. ¿Á jína chrókjjenkeheni ti gobierno romano ní, o nahi? —ichro sin kjuanchankí sin.

¹⁸ Ndá ch'in Jesús ó nohe ch'an kixin nkojinxónhña tjenkayáxin sin, la ndáchro ch'an:

—Jahara nduáhya tjenkayáxinra. ¿Nkekuènté

chrókjuáchaxinrani? ¹⁹ Tjákorá ijnko ti chichaon tjenkara —ichro ch'in Jesús.

Ndá kjuakohe sin ch'in Jesús ti chichaon. ²⁰ Ndá ch'in Jesús kjuanchankí, ndáchro:

—¿Nkexro tjenkáni ti chichaon i, la ko nkexro ihnié chóna? —ichro ch'an.

²¹ Ndá jehe sin kjuátehe sin:

—Kuènte César —ichro sin.

Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Ti xikaha la chjehéra César ti nkehe kuènte, andá ti nkehe kuènte Díos la chjehéra Díos —ichro ch'in Jesús.

²² Ndá ti ó kuíhin sin xikaha la chrakon sin la komá sin ch'an, ndá sákjui sin.

Kjuanchankí sin kixin á tsoxechón chojni

(Mr. 12:18-27; Lc. 20:27-40)

²³ Andá ti ñao a, la kóchjína iso sin saduceo, jehe sin mé titekakohnña sin kixin tsoxechón ti chojni tsík'en la xikaha tjinkaon sin chrókjuáchaxin sin ch'in Jesús la ndáchro sin:

²⁴ —Maestro, tsíndáchro Moisés kixin ti its'en ijnko chojni la naxa itjen ti ichjién la tsík'ikonhña xjeen, la ti kicho ti nkexro ik'uen mé tsakja ti tjan k'án, andá ti tsochóna sin ijnko ixjan mé tíha la ts'óna éxi xjeen ti nkexro saó ik'uen. ²⁵ Ndá ntihi k'uejó yato sin nkokoa kicho sin. La ti ch'in saó mé kótehe ch'an la ik'uen ch'an. La kóchóntahya sin chájan landá ti tjan chjin mé kótehe tjan ti ch'in yóxin. ²⁶ Andá ti ch'in yóxin la kjaxin ik'uen la ti ch'in níxin a kuákja ch'an ti tjan a, la xikaha kóhen inaá. La kaín ti yato sin a kótehe ti tjan a, la kaín sin ik'uen sin. ²⁷ Andá chr'éxin la kjaxin tjan ik'uen tjan.

²⁸ Ndá ti ó tsoxechón kaín ti chojni tsík'en, ¿la nkexro

ts'óna xii tjan kixin kaín ti yato sin la kótehe tjan?
—ichro sin kjuanchankí sin.

²⁹ Ndá kjuátehe ch'in Jesús, ndáchro:

—Jahara la nduáhya tjenkayáxinra kixin noahñara nkehe ichro ti xroon itén Díos la ko chonhñara ti kjuachaxin kuènte Díos. ³⁰ Ti ó tsoxechón ti chojni tsík'en la ninkexró í tsoてehya kixin kaín ti sin tsík'en la ts'ejó sin éxi ti sin ángel kuènte Díos itjen nkaya nkajní xikaha.

³¹ Méxra kaín ti chojni tsík'en la tsoxechón, ¿á kjuinchekuaxinhñara ti nkehe ndáchro Díos ní?, kixin ntiha la ndáchro: ³² “Janhan mé ti Díos kuènte Abraham la ko Isaac la ko Jacob.” Ti Díos i, la jehya Díos kuènte chojni tsík'en. Nahi. Ti Díos i, la Díos kuènte ti chojni tjejochón —ichro ch'in Jesús.

³³ Ndá ti ó kuíhin sin nkexrín kjuako ch'an la chrakon sin.

Ch'in Jesús chrónka nkehe ti imá tjetooan

(Mr. 12:28-34)

³⁴ Ndá ti sin fariseo ti ó kuíhin sin kixin ninkehó kjuáteehya ti sin saduceo ti kjuako ch'in Jesús, la kónkotsé sin la sákjuichréhe sin ch'an. ³⁵ La ijnko ti sin maestro tjako ley mé tjinkaon ch'an chrókjuachaxin ch'an ti ch'in Jesús la kjuanchankí ch'an:

³⁶ —Maestro, ¿nkexéhe ti nkehe antsí tjetooan kuènte ti ley?

³⁷ Ndá ch'in Jesús ndáchro:

—“Chrotjuehéra Inchéni Díos kaín asánra la ko kaín kjuaxrexinkaon kuéntara.” ³⁸ Tíhi ti ley imá tjetooan la ko ti saoxín k'uetooan Díos. ³⁹ Andá ti yóxin la tóyóhe la ndáchro: “Chrotjuehéra kichuára éxi tjuèxinra asánra.”

⁴⁰ Yaá ti nkehe i mé antsí tjetooan kuènte ti ley tsík'etooan

Moisés la ko ti nkehe kjuako ti sin kuéchrónka itén Díos ósé.

¿Xá nkexro it'é ti Cristo?

(Mr. 12:35-37; Lc. 20:41-44)

⁴¹ Andá naxa nkokoá tjejó ti sin fariseo ⁴² la ch'in Jesús kjuanchankí ndáchro:

—¿Nkehe tjenkayáxinra jahara? ¿Nkexro tsík'axrjeníxin ti Cristo?

Ndá jehe sin ndáchro sin:

—Ti Cristo la tsík'axrjeníxin ti ch'in David.

⁴³ Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—¿Ndá nkexrín kixin Nchakuen Díos chrónkaxín kixin David chróndáchro kixin Ìnché ch'an ti Cristo? Ndáchro ch'in David xikihi:

⁴⁴ Ìnchéni Díos ndáche ti Ìnchéni:

“Tjak'étjaxian ti tjaná chjína,

hasta tsjixin tsjachahya kaín ti sin nínkakohan la
tsondáchro sin kixin jahua ts'étoan.”

⁴⁵ 'Andá David ndáchro kixin Ìnché ch'an ti Cristo la, ¿xá nkexrín kixin ti Cristo la chrók'óna xjeen ch'an? —ichro ch'in Jesús.

⁴⁶ Andá ninkexró kjuáteehya ti nkehe ndáchro ch'an, ndá ndesi ti ñaõ a la chrakon sin la í ninkexró kjuanchankíhya ninkehó.

23

Ch'in Jesús tjanchia ijie ti sin fariseo la ko ti sin tjako ley

(Mr. 12:38-40; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

¹ Ndá chr'éxin níxjehe ch'in Jesús ti sin k'uajiko ch'an la

ko ti chojni k'uejó ntiha, ndáchro:

²—Ti maestro tjako ti ley la ko ti sin fariseo mé nohe sin tsochronkaxín sin ti ley kjuako Moisés. ³ Méxra chrókjuinche xiteyára kaín ti nkehe t'etoan sin la ko chrókuitekáonra, kjánchó chrókuankíehyara sin kixin jehe sin la ijnko nkehe ndáchro sin la ókjé nkehe tjakoxin sin. ⁴ La ko t'etuenhen sin chojni kixin tsamá nkehe imá iye, ijnko nkehe ninkexró tjachahya tamá. Andá jehe sin la ni ijnko ndedo itja sin nchekinkíhya sin kixin chrókjuinkitsehe sin ti nkexro a. ⁵ Kaín ti nkehe ich'e sin la kixin tjinkaon sin kixin ts'ikon chojni la tsjikosáyehe ti jehe sin. Tóxrjínhiñ sin tsjak'enkáni sin totjin sin la ko itja sin ijnko xroon sínixín itén Díos, la ko tjasinkáni sin iké sin nkehe tjákini. ⁶ Jehe sin la tjinkaon sin ts'ejótjaxin sin ti silla tjetoan ti ó itji sin ijnko kia la ko tjinkaon sin ts'ejótjaxin sin ti silla saoxín tjejó nkaxenhen ninke. ⁷ La tjinkaon sin kixin chrókjuikosáyehe chojni ti jehe sin ti ó tsoxéta sin ndasin la ko tóxríhiñ sin kixin tsondáchro chojni kixin maestro sin.

⁸ 'Kjánchó jahara la titoéhyara kixin tsondáchro chojni kixin maestrora kixin jahara la nkokón kíchuára, la chontara nkoqoa maestro, mé Cristo tíha. ⁹ La chróndáchehyara nkojín nkexro it'ára ntihi chjasintajni, kixin jahara la chontara nkoqoa It'ára mé itjen nkaya nkajní. ¹⁰ Kjaxin chrókuitoéhyara kixin chróndáchro chojni kixin jahara mé imá chontara kjuachaxin, kixin jehó Cristo mé ti nkexro imá chóna kjuachaxin. ¹¹ Ti nkexro antsí tjetoan mé chrók'óna éxi ti nkexro ch'ehe ixra íso chojni. ¹² Ti nkexro tjenkayáxin kixin imá tjetoan la tsontsí. Andá ti nkexro nchenkehya la antsí tsotjetoan.

¹³ 'Méxra nóara jahara maestro tjákora ley la ko jahara fariseo. Nkojinxónhña tjenkayáxinra. T'ekjéhera ti puerta

ts'ixenxín chojni ti t'etoanxin Díos. Andá jahara la t'ixenhñara la ko tjánjonhñara kjuachaxin ts'ixenhen ti sin tjinkaon ts'ixenhen.

¹⁴ 'Nóara jahara maestro tjákora ley la ko jahara fariseo. Nkojinxónhña tjenkayáxinra. Jahara takítsjehéra ndoe ti chojni tsíkók'án andá isé níxjehéra Díos kixin xikaha ch'iyexínra chojni kixin jína ti jahara. Méxra antsí tsjasótiara kixin xikaha ich'era.

¹⁵ 'Nóara jahara maestro tjáko ley la ko jahara fariseo. Nkojinxónhña tjenkayáxinra. Jahara la sátjira nkuíxín la ko ndaño la ko nkojnko chjasin kixin tjinkaonra ts'itjára ijnko chojni tsinkachónki éxi ti tinkachónkira, andá ti ó tjachara tjachroera sin, la jehe sin antsí tsjasótexín sin ti xrohi tsánkahya nkochríxín ke jahara.

¹⁶ 'Nóara jahara kixin t'étoanra, kjánchó ntakótánra. Ndáchrora kixin ti nkojín chojni tsondáchro kixin sinchexiteyá sin nkehe la t'ákjenxin sin ti nínko la í tsicháxinhña sinchexiteyá sin. Andá ti tsondáchro sin kixin sinchexiteyá sin nkehe la ts'ákjenxin sin ti oro siín nkaxenhen nínko la ó ticháxin sinchexiteyá sin. ¹⁷ Jahara la imá lontira la ko ntakótánra. ¿Xá antsí tjetoan ti oro o ti nínko?, kixin ti nínko la kótjuáxin ti oro. ¹⁸ Kjaxin ndáchrora: “Ti nkojín chojni tsondáchro sin kixin sinchexiteyá sin nkehe la t'ákjenxin sin ti altar la ticháxinhña sinchexiteyá sin. Andá ti tsondáchro sin kixin sinchexiteyá sin nkehe la ts'ákjenxin sin ti nkehe tjokehe sin Díos chrítaón ti altar la ó ticháxin sinchexiteyá sin ti nkehe ndáchro sin.” ¹⁹ Chojni ntakótán. ¿Á imá tjetoan ti nkehe tsochjehéra Díos o á imá tjetoan ti altar?, kixin ti altar mé tótjuáxin ti nkehe tsjájonra. ²⁰ Kixin ti nkexro tsondáchro kixin sinchexiteyá nkojín nkehe la t'ákjenxin ti altar la jehya

t'ákjenxin̄ jehó ti altar ó. Nahi. Kjaxin̄ t'ákjenxin̄ kaín ti nkehe siín chrítaón ntiha. ²¹ Andá ti nkexro tsondáchro kixin sinchexiteyá nkojína nkehe la t'ákjenxin̄ ti nin̄ko la jehya t'ákjenxin̄ jehó ti nin̄ko ó. Nahi. Kjaxin̄ t'ákjenxin̄ ihnié Díos itjen ntiha. ²² Andá ti nkexro t'ákjenxin̄ nkajní la kjaxin̄ t'ákjenxin̄ ti trono kuènte Díos la ko ti nkexro tjet'etoan ntiha.

²³ 'Nóara jahara maestro tjákora ley la ko jahara fariseo. Jahara nkojinxónhña tjenkayáxinra. Chjehéra Díos ijnko ite parte kaín ti kaxroan̄ tsjiko ti nkehe inieni, ti menta, anís la ko comino. Kjánchó tahyara kuentá ti nkehe imá tjettoan kuènte ti ley: mé ti chrókjuenkayáxinra ndoá la ko chrókuikonoéhéra kíchuára la ko chrókuinkachónkira Díos. Tíhi la antsí tjettoan chrókjuinchexiteyára la ko kjaxin̄ chrók'uitjáñahñara ti íso nkehe. ²⁴ Jahara la t'étoanra kjánchó ntakótánra. Jahara la nchekánkíhira, kjónté ijnko kochjisen̄ intsí chón̄ta ti nkehe its'ira, andá t'ínkara ijnko kokamello.

²⁵ 'Nóara jahara maestro tjáko ley la ko jahara fariseo. Nkojinxónhña tjenkayáxinra. Jahara la nchetjóára chrítaón ti vaso la ko ti plato, andá ti nkaxenhen la síkaón kjuachee la ko ti nkehe nduáhya. ²⁶ Jahara chojni fariseo imá ntakótánra. Saõ nchetjóára nkaxenhen ti vaso la ko ti plato, ndá chr'éxin̄ ti chrítaón kjaxin̄.

²⁷ 'Nóara jahara maestro tjáko ley la ko chojni fariseo. Nkojinxónhña tjenkayáxinra. Jahara la éxi ijnko tòye tsíxravá chojni, imá náxrjón tsjehe ndója, andá ti nkaxenhen la síkaón huesoé chojni la ko kaín ti nkehe tjuáhya. ²⁸ Mé xikaha jahara la t'ikoni éxi chojni jína, andá nkojinxónhña tjenkayáxinra la ko jínahñara.

²⁹ 'Nóara jahara maestro tjáko ley la ko chojni fariseo. Nkojinxónhña tjenkayáxinra. Jahara la ch'énara tja't'o

náxrjón chrítaón ti tòye tsíxravá ti sin kuékjako itén Díos ósé la ko nchek'ítsara chrítaón ti tòye kuènte ti sin jína asén. ³⁰ La ndáchrora kixin ti chrók'uejora ti ñao k'uejó ti sin tsík'axrjeníxinra la chrókjuínkìtsahyara chrók'uen ti sin kjuako itén Díos. ³¹ Kjánchó tjákoxinra kixin chaxín nkokón ti nkehe nduáhya ich'era éxi kjuích'e ti sin a.

³² Méxra ijie la jahara nchekjintaxínra ti ixra náxrjónhña kjuích'e ti sin k'uaxrjeníxinra.

³³ 'Jahara tsík'axrjeníxinra konche. ¿Xa nkexrín chrókuaára ti ó itsi ti tsjasótiara? ³⁴ Méxra janhan tsochr'an chojni tsochronka itén Díos la ko chojni imá nohe la ko chojni tsjako, itsi sin. Andá jahara la ts'oñára sin la ts'ejoyánira sin ntacruz la íso sin la tsjatexínra sin nkaxenhen ti nchia xrakuexin ti sin judío la ko tsochréhera sin nkojnko chjasin kixin ts'oñára. ³⁵ Mé xikaha jahara tsamára ti ijie kixin ti sin jína k'uitji ijnié seno. Méxra tsamára ti ijie ndesi ti ijnié Abel, ti nkexro jína, la ko kaín ti íso sin hasta ik'uen Zacarías, xjeen Berequías, ti nkexro k'oñáxinra chjino ti altar itjen nkaxenhen ninko. ³⁶ Chaxín ndáxrjan kixin kaín ti ijie a, mé tsama ti chojni siín ijie.

Tsjánka ch'in Jesús

(Lc. 13:34-35)

³⁷ Ndá ch'in Jesús ndáchró:

—Jerusalén, Jerusalén, jahara t'oñára ti sin tjako itén Díos la chjehéra ixro ti sin ichr'án ch'an ikui chrókjuínkìtsara. Nchónhña veces tjínkavan chrókónkotséra la chrók'uayakohanra éxi ijnko kochíká t'áyakonhen ti xjeen chrínkí ti kañeñee, mé xikaha tjínkavan chrók'uayakohanra, kjánchó tjínkákonhñara.

³⁸ Ndá ijie la Díos la tsítóhe ti jahara. ³⁹ Ndáxrjan kixin í

ts'ikonhñara ti janhan ínaá hasta tsjixrakájña ti ñao tsondáchrora: “Imá jína ti nkexro kuixin kjuachaxien ihnié Ìnchéni”, —mé xikaha ichro ch'in Jesús.

24

Chrónka ch'in Jesús kixin ts'itjáña ti ninko

(Mr. 13:1-2; Lc. 21:5-6)

¹ Ndá ti ó k'uaxjexin ch'in Jesús ti ninko la sáchrókjui ch'an, la ti sin k'uajiko ch'an mé kóchjína sin kixin tsochónhen ch'an kixin chrótsjehe ch'an nkexrin náxrjón tsík'ona ti ninko. ² Andá ch'in Jesús ndáchró:

— ¿Tjejotsjehéra kaín tíha ní? Chaxin ndáxrjan kixin ijnko ñao la ts'oya kuenté ti ninko i. Nijnko ixro ts'ejókjenhña kícho kixin kaín la tsoxitjen —ichro ch'an.

Ti nkehe tsohen ti ñao tsjixixin

(Mr. 13:3-23; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³ Ndá chr'éxin sákjui sin chrítaón ti ijna Olivo la ch'in Jesús kjuák'etjaxin la kóchjína ti sin k'uajiko ch'an la kjuanchankí sin:

—Chronka nkesá tsohen tíha. ¿Nkexrin tsonoexini ti ó ts'inka la ko nkexrin tsonoheni ti ó itsi ti ñao tsjeje chjasintajni? —ichro sin.

⁴ Ndá kjuátehe ch'in Jesús ndáchró ch'an:

—Tóxakohanra tsjehera kixin ninkexró chrókjuit'ayahyara. ⁵ Itsi itsjé chojni sich'iyaxin nina tsondáchró: “Janhan mé ti Cristo”, tsixro sin, la sich'iyehé sin nchónhña chojni. ⁶ Kjaxin ti ó tsinhínra tsondáchró chojni kixin ó siín guerra la ko ts'ixin kjuachrakon kixin tsjajonko kícho sin la chróchrakonhñara, kixin ticháxin xikaha tsohen. Kjánchó

naxa ts'itjáñahña chjasintajni. ⁷ Ijnko nación tsjajonko íjnko nación la ko ijnko chjasin tsjajonko íjnko chjasin. La itsjé chjasin tsokjinta la ko tsoníhi chojni la ko ts'inkí nonte nkuíxín. ⁸ Mé kaín tíha la tsoxrankixixón ti kjuatjote ts'ikon chojni.

⁹ 'Andá jahara la tsotsé chojni la tsjikaánra sin ti tjejó ti sin t'etoan kixin sinchekjasótiara sin la ts'óñá sin ti jahara. La ko kaín chojni siín chjasintajni tsonínkakohanra sin kixin tinkachónkira ti janhan.

¹⁰ Andá ti ñao a, la itsjé sin tsitohe sin ti janhan, la í tsitekakohña sin, la ko tsonínkakohen kícho sin la ko ts'eka kícho sin ijie. ¹¹ La itsi itsjé chojni nduáhya tsjako la sich'iyehe sin itsjé chojni. ¹² La ts'ixin nchónhña nkehe jínahña la itsjé chojni la í tsotjueehya kícho. ¹³ Andá ti nkexro tsjacha tsitekaon ti janhan hasta tsjeje chjasintajni la tsaá. ¹⁴ Andá ti itan jína chrónka nkexrín t'etoanxin Díos mé ticháxin tsinhin kaín chojni kuenté chjasintajni, la ti ó tsjixin ndá tsjeje chjasintajni.

¹⁵ 'Andá jahara ti ó ts'ikonra kixin tsjixraká ti ñao tsjak'e sin ijnko nkehe jínahña nkaxenhen ti nínko tjóá éxi tsíkjin Daniel, (ti nkexro nchekuáxin tíhi la ticháxin tsienxín) ¹⁶ ndá ti nkexro tjejó Judea la tsinká sin sátsji sin chrítaón ijna. ¹⁷ Ti nkexro tjejó chrítaón ndoe la í ts'inkajinhña tsakja nkojín nkehe. ¹⁸ Andá ti nkexro tjejoch'e xra nontee la í tsokjanhña tsakja ti ika t'itsáte. ¹⁹ Nòa ti chojnichjin tjejoyá la ko nóa ti nkexro tjejónchekakí ixjan ti ñao a. ²⁰ Chrókjuanchehe sin Díos kixin jehya nchakuen ikin chrókóhen tíha la ko jehya ti ñao tok'éhe chojni. ²¹ Kixin ti ñao a mé ts'ixin ijnko kjuachrakon imá ijié, ijnko kjuachrakon nunca k'uixinhña ndesi xrankíxixín chjasintajni la ko ts'ixinhña inaá. ²² Ti chrók'ueñoanhña Díos kixin tjoka ts'átsínka tíha la

chrókuaáhya ninkexró. Kjánchó ts'etoan ch'an kixin tjoka ts'átsínka ti kjuachrakon ijié kixin jehe ch'an mé imá tjehe ch'an ti sin kjueyá ch'an.

²³ 'Andá ti tsondáchro chojni: “Tsjehera ntihi itjen ti Cristo”, o, “Tsjehera ntiha itjen ch'an”, la chrókuitekákonhñara. ²⁴ Kixin itsi itsjé chojni tsondáchro kixin jehe sin mé ti Cristo, la ko ti sin nduáhya tjako la tsjasin sin kjuaxroan ijié la hasta tsjacha sich'iyehé sin kaín chojni, kjónté ti sin tsíkjeyá Díos. ²⁵ Ó seno kuihínra xrjanka ti nkehe tsohen kixin tsonohara. ²⁶ Méxra ti tsondáchro chojni: “Tsjehera itjen ch'an nteje”, la ts'axrjehyara tsitsjehera. O ti tsondáchro chojni: “Tsjehera ntihi tjemá ch'an”, la chrókuitekákonhñara. ²⁷ Kixin éxi ti tjonkixín la t'ikon chojni t'inkaséña ti tjitoxin ñao la t'axrjenta hasta ti tjiatóxin ñao, mé xikaha ts'ikon chojni ti ó itsi ti Xjeen Díos k'óna Chojni. ²⁸ Kixin éxi ti itjen ijnko iko tsík'en mé ntiha tonkotsé ti kontexrjen.

Tsokjan ti Xjeen Díos k'óna Chojni

(Mr. 13:24-37; Lc. 21:25-33; 17:26-30, 34-36)

²⁹ 'Andá ti ó tsjixin ts'átsínka ti kjuachrakon ijié la ti ñao la ts'ixitié, la ti nitjó la í ts'inkaséñaxínhña. Kaín ti konotsé la ts'anótjenxin nkajní la ko kaín ti nkehe siín nkaya nkajní la tsinkí. ³⁰ Landá kaín chojni ts'ikon tsixin nkajní ti Xjeen Díos k'óna Chojni. La kaín ti chojni chjasintajni la tsochrakon sin la tsotsjánka sin ts'ikon sin kixin itsi ti Xjeen Díos k'óna Chojni, chríkjan ijnko itji, tsikao ch'an ti kjuachaxin ijié kuènte ch'an. ³¹ Ndá Díos tsochr'an ti ángel kuènte kixin ts'anoa ti trompeta kixin tsochjína kaín ti chojni tsíkjeyá Díos, tsjixin sin kanoé lado chjasintajni.

³² 'Chrokuankíhíra ti nkehe sintayóaxian kuènte ti inta t'óna to higo. Ti ó t'aña ti ntahte la ko t'ixin ti chaon yoa la nohara kixin í séhya tsokjan ichrin. ³³ Mé xikaha ti ó ts'ikonra ts'ixin kaín tíha, la tsonoaxínra kixin í séhya tsokjanInchéni. ³⁴ Chaxín tjonkara kixin kaín tíhi tsohen ti naxa t'enhña ti chojni siín ijie. ³⁵ Ti nkajní la ko chjasintajni la ts'itjáña, kjánchó ti nkehe ndáxrjan la ts'itjáñahña nkochríxín.

³⁶ 'Andá ti ñao la ko ti hora tsoxiteyá tíha, la ninkexró noehña, ni ti sin ángel tjejó nkaya nkajní, ni ti Xjeen Díos noehña, jehó ti It'é ch'an mé nohe tíha.

³⁷ 'Ti ó tsokjan ti Xjeen Díos k'óna Chojni la tsohen éxi kóhen ti ñao kuékjak'e Noé. ³⁸ Ti ñao a ti naxa titeéhya sin ìnta la jína k'uejó sin, kjónie sin la ko ik'ui sin, sítótehe sin hasta ti ó kjuixraká ti ñao k'uixenhen Noé ti ntabarco. ³⁹ Andá jehe sin la kiexínhña sin hasta ti ó k'uaniá ichrin ndá ikui yeé ìnta la k'uatjóá sin kaín sin. Mé xikaha tsohen ti ó tsokjan ti Xjeen Díos k'óna Chojni.

⁴⁰ Andá ti yaá chojni tjejoch'e ixra nonte la ijnko sin la sátsji, andá ti ijnko la tsitohe. ⁴¹ Yaá chojnichjin tjejonchetsinka noa la ijnko sátsji la ko ijnko tsitohe.

⁴² 'Méxra chrók'uejotsjehera kixin noahñara nkehora la ko nkesá ts'inka janhan. ⁴³ Kjaxin chrókónohara tíhi: ti ijnko nkexro chrókónohe nkehora ti tié chrókui ijnko nkexro chrókueéhe, la chrókjuak'etsjehe ch'an chrókjuak'enta ch'an ti ndoe ch'an ndá xrokjuahya chrók'uixenhen ti nkexro tjinkaon tseé. ⁴⁴ Méxra jahara la jína chrók'uejora kixin ti Xjeen Díos k'óna Chojni la titàya itsié.

Ti nkexro jína ich'e ixra la ko ti nkexro nahi

(Lc. 12:41-48)

⁴⁵ 'Ti nkexro chaxín jína ich'e ixra_u la ko nohe, la ti lamo la t'etuenhen kixin ts'áyakonhen ti sin tjejó ti nchia kuènte ch'an la tsjajon nkehe sinie sin chĩndi_i hora.

⁴⁶ Náxrjón chéhe_u ti nkexro ich'e ixra_u ti ó itsi ti lamo la ts'ikon kixin chaxín tjech'e ixra_u. ⁴⁷ Chaxín ndáxrja_n kixin ti lamo la tsjajon ch'an kaín ti ixra_u chón_{ta} ch'an kixin tsotsjehe ti nkexro a. ⁴⁸ Andá ti ijnko chojni ch'ehya ixra_u jína la tsjenkayáxin kixin kjá tjokahya tsokjan ti làmoé

⁴⁹ landá tsjankixin tsjajonko ti íso sin ch'exín ixra_u la ko sinieko ko its'ikao_u kaín ti chojni tsékoan. ⁵⁰ Ndá xrína_hña tsokjan ti lamo, ti ñao_u la ko hora noehña ti nkexro ch'exín ixra_u. ⁵¹ La ti nkexro a la tsjasóte kixin kjuínchexiteyáhya ti ixra_u k'uítoan, la ko ts'etoan ch'an kixin tsjasóte ti nkexro a éxi ti sin nkojinxónhña tjenkayáxin. Ndá ntiha tsotsjánka ch'an la ko sinietaón ch'an ñeno ch'an.

25

Ti ite sin tjarisoá

¹ Ndá ch'in Jesús ndáchro:

—Ti kjuachaxin kuènte Díos mé yóhe éxi ite sin tjarisoá sátsji ti tso_{te}he ijnko chojni la chuénko sin lámpara tjiá aceite la chónhen sin ti nkexro tso_{te}he. ² In'ó sin la chojni tóxakuenhña la tsíkóyaxienhña la in'ó sin la chojni tóxonhen la ó tsíkóyaxínhin sin. ³ Ti sin tóxakuenhña la kuakja sin ti lámpara kuènte sin, kjánchó tsikakjahya sin yeé aceite kixin tsikia ínaá. ⁴ Andá ti sin tóxonhen la tsíkakja sin ti ixro_u tjiá aceite la ko ti lámpara kuènte sin. ⁵ Andá ti nkexro tso_{te}he la tjokahya ikui, ndá jehe sin la imá kui_hi sin kotáchrin la tsík'ejó_u sin kaín sin. ⁶ Ndá ti ó k'áxrótjen la kuíhin sin t'éya ijnko chojni ndáchro: “Ó

ikui ti nkexro tsotehe, t'axrjera ndója tsoxétara ch'an".

⁷ Ndá kaín ti sin tjarisoá la k'uáya sin la kjuasiyóxin sin ti lámpara kuènte sin. ⁸ Andá in'ó ti sin tsíkóyaxíenhña la ndáche sin ti sin tsíkóyaxínhin: "Chjehéni intsí ti aceite kuènta kixin ó k'uànkā ti aceite tjiá lámpara kuènténi", ichro sin. ⁹ Andá ti sin tsíkóyaxínhin la ndáchro sin: "Nahi, ti tsjanjoni ti aceite la tsjachahya tsicháxihini ti xikaha. Ícha jína sáttjik'ènehé ti sin nchekji", ichro sin.

¹⁰ Ndá naxā tjihya ti sin sákjuik'ēna ti aceite la ikui ti nkexro tsótehe. La ti in'ó sin ó tsikoyaxihin tjejochónhen mé k'uixenko sin ch'an ti kia, la k'uikjehe ch'an ti puerta.

¹¹ Ndá chr'éxin ikui in'ó ti sin tjarisoá tsíkóyaxíenhña la t'inka sin puerta, ndáchro sin: "Ó ikjuini, Takitjehé ts'ixjenheni." ¹² Ndá jehe ch'an kjuátehe ch'an ndáchro ch'an: "Chaxín ndáxrjan kixin chonhña ti jahara," ichro ch'an.

¹³ Ndá ndáchro ch'in Jesús ínaá:

—Mé xikaha jahara chrók'uejotsjehera kixin noahñara nkeñaō la ko nkehora itsi ti Xjeen Díos k'óna Chojni —ichro ch'an.

Kjuincheyóexin ch'in Jesús kuènte chichaon

¹⁴ Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Ti kjuachaxin kuènte Díos mé yóhe éxi ijnko chojni sákjui ikjín, la k'uéyehe ch'an ti sin ch'exín xra, la nkojnko sin chjéhe ch'an chichaon kixin ts'áyakonhen sin.

¹⁵ 'Ijnko sin la k'uáyéhe in'ó mil chichaon, íjnko la k'uáyéhe iyó mil, íjnko la k'uáyéhe ijnko mil. Ti nkexro kjuajon ti chichaon la nohe nkexro ti tsjacha sich'e nkojnko ixra. Ndá ti ó kjuixin, la sákjui ch'an ikjín.

¹⁶ Andá ti nkexro k'uáyéhe in'ó mil chichaon la kjuích'eko ch'an ixra ti chichaon kuakja ch'an, la kjuacha ch'an íjnko

in'ó mil. ¹⁷ La kjaxin ti nkexro k'uáyéhe iyó mil chichaon la xíkjacha ch'an í yaá mil. ¹⁸ Andá ti nkexro k'uáyéhe ijnko mil chichaon la sákjui la kjuích'éna ijnko tòye la kjuavá ti chichaon kuènte ti lamo.

¹⁹ 'Andá k'uatsínka iso nánó ndá ikjan ti làmoé sin la kjuanchia kixin tsoxrentoá kuentá. ²⁰ Ndá ikjui saó ti nkexro k'uáyéhe in'ó mil la kjuajon ch'an ijnko in'ó mil, la ndáchro ch'an: “Jaha la chjehéni in'ó mil la jeheni kjuachani ijnko in'ó mil. Tákjá, ntihi itjen ti kjuachani”, ichro ch'an. ²¹ Ndá ti lamo la ndáchro: “Nchoxon. Jaha la ijnko chojni jína ich'e ixra. La jína kjuinchexiteyá, kjónté jehya ixra ijié. Méxra tsotjaha ijnko ixra antsí ijié. Ndá ijie la tjak'é tsochéheni.” ²² Ndá chr'éxin ikui ti nkexro k'uáyéhe iyó mil la ndáchro ch'an: “Jaha la k'uituehéni iyó mil la kjuachani ijnko iyó mil. Tákjá, ntihi tjejó ti chichaon”, ichro ch'an. ²³ Ndá ti lamo la ndáchro: “Nchoxon jaha la ijnko nkexro jína ich'e ixra la ó kjuinchexiteyá, kjónté jehya ijnko ixra ijié. Méxra ijie la tsotjaha ijnko ixra antsí ijié. Tjak'é ntihi tsochéheni”, ichro ch'an. ²⁴ Andá ikui ti nkexro k'uáyéhe ijnko mil la ndáchro ch'an: “Ó noheni kixin jaha la ijnko chojni imá jiehe la itjaa ti nonte jahya tènka la ko tákjá ti nkehe jahya k'uènka. ²⁵ Méxra jeheni la imá chrakoni la sákjuini la kjuakimáni ti chichaon chrínkí inche. Tákjá ti chichakoan tjinhin”, ichro ch'an. ²⁶ Andá ti lamo kjuátehe, ndáchro: “Jaha la ijnko chojni jínahña tjenkayáxin la ko séhe. Ti noha kixin janhan la itjaa ti nonte k'uènkaḥya la ko tákjá ti nkehe jehya kuéndaḥa, ²⁷ la, ḥnkekuènté chr'axenhña ijnko banco ti chichaon. Ntiha la chrókjuich'exín ixra la ti ó ikjan janhan la chrók'uayáha iso ti chichaon chrókjuacha”, ichro ti lamo. ²⁸ Ndá ndáche ch'an ti sin tjejó ntiha: “Takítsjehéra ch'an ti mil chóna

ch'an la chjehéra ti nkexro chóna ite mil, ²⁹ kixin ti nkexro chóna itsjé la antsí ts'áyéhe, andá ti nkexro chóntahya ninkehó, la kjónté ti intsí chóna, la ts'axrjehe. ³⁰ Andá ti nkexro ch'ehya ixra í, la takítsjexínra ntihi, sátsji ch'an ndója ti sítie la ntiha tsotsjánka ch'an la ko sinietaón ch'an ñeno ch'an.”

Tsitoexín ijiée kaín chojni chjasintajni

³¹ 'Ti ó tsokjan ti Xjeen Díos k'óna Chojni la tsikao ch'an ijnko kjuachaxin ijié kixin imá t'etoan ch'an la tsikao ch'an kaín ti sin ángel kuènte ch'an la tsjak'etjaxin ch'an ti trono kuènte ch'an. ³² La kaín ti chojni tsixin kaín nación mé tsochjína ti itjen ch'an, la jehe ch'an tsakitsjekjan ch'an ijnko la íjnko chojni. Exi ti nkexro t'áyakonhen kolélo takitsjekjan ti kolélo kixin ókjé ts'ixin va, la ti koténtso la ókjé. ³³ Tsjasin ch'an ti kolélo a ti itja ch'an chjína, andá ti koténtso la ti itja ch'an ikjon. ³⁴ Ndá ti Rey tsonixjehe ti nkexro tjejó ti itja chjína tsondáchro: “Xrákira jahara kixin T'aná ó kjuíncheño ti jahara t'ayéhera ti nonte kjuích'éna T'aná, ti naxa k'ónahña ti chjasintajni, ³⁵ kixin ik'uen kjinta la kjuájonra nkehe kjonié. Ik'uen ìnta la kjuájonra ìnta ik'ia, k'uájia éxi ijnko chojni kjuixin ikjín la kjuájonra nketí kok'ánaxian. ³⁶ K'uéchontahya ika la kjuájonra ika k'uítsa, kónína la kjuínkítsara ti janhan, ti kjuak'échjína la kjuasántsjehéra.” ³⁷ Andá ti sin jína la tsjanchankíná sin: “Ìnchéni, ¿nkesá k'uíkoni kixin ik'uen kjinta ndá kjuajoni nkehe kjónté? ¿Xá nkesá k'uíkoni kixin ik'uen ìnta la kjuajoni ìnta ik'uia? ³⁸ O, ¿xá nkesá k'uíkoni kixin ikjín kjuixian ndá kjuajoni nketí kok'áxian? ¿Xá nkesá k'uíkoni kixin chontahya iká la kjuajoni ika k'uítsa? ³⁹ O ¿xá nkesá k'uíkoni kixin kóniha o kjuak'échjína ndá kjuijitsjeheni?”

tsixro sin. ⁴⁰ Andá ti Rey tsondáchro: “Ti ó kjuínkítsara ijnko kíchoni, kjónté ijnko chojni imá nóa, la éxi janhan kjuínkítsara xikaha.”

⁴¹ Andá tsjixin la ti Rey t'etoan mé tsonixjehe ti nkexro tjejó ti itja ikjon tsondáchro: “Sátjira jahara tsjasótiara ti siín xrohi nunca ts'ankahya. Ti xrohi kjíchónhen tsochexín ti Jinahña la ko kaín ti ángel kuènte. ⁴² Kixin ik'uen kjinta la kjuájonhñara nkehe kjonié, ik'uen ìnta la kjuájonhñara ìnta ik'ia. ⁴³ Kjuak'é éxi ijnko nkexro tsíkjixín ikjín la kjuájonhñara nketí kok'ánaxian, kuéchontahya ika ts'ítsa la kjuájonhñara ika, ti kónína la ko ti kjuak'échjína la kjuasántsjehyara ti janhan.” ⁴⁴ Ndá jehe sin kjaxin sin tsjanchankí sin: “Ìnchéni, ¿nkesá k'uíkoni ik'uen kjinta la o ik'uen ìnta la ko kjuixian ikjín o chontahya iká la ko níha o kjuak'échjína ndá kjuinkítsahyani?”, tsixro sin. ⁴⁵ Andá ti Rey la tsjatehe tsondáchro: “Ti kjuínkítsahyara ijnko chojni nóa la éxi janhan kjuínkítsahyara xikaha.” ⁴⁶ Méxra kaín ti nkexro xikaha kjuích'e la sátsji tsjasóte nkochrín. Andá ti chojni jína la ts'áyéhe ti kjuachón nkochrín —mé xikaha ichro ch'in Jesús.

26

Kjuenkayáxin sin nkexrín ts'óñá sin ch'in Jesús

(Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

¹ Ndá ti ó kjuixin chrónka ch'in Jesús kaín tíha, la níxjehe ti sin k'uajiko ch'an, ndáchro:

² Jahara la ó nohara kixin t'itjáña iyó ñao ndá tsjasin sin ti kia pascua, ndá ti Xjeen Díos k'óna Chojni mé tsotsé sin la tsjikaán sin ti tjejó ti sin t'etoan, la tsjak'enkanı sin ch'an ijnko ntacruz —ichro ch'in Jesús.

³ Ndá ti nchaṭ'á t'etoan la ko ti sin maestro tjako ley la ko ti sin táda kuènte ti sin judío mé kónkotsé sin ndasin kuènte palacio kuènte ch'in Caifás, ti nchaṭ'á t'etoan.

⁴ Ntiha kjuenkayáxin sin nkexrín tsotsé sin ti ch'in Jesús ndá ts'óñá sin. ⁵ La iso sin ndáchro:

—Chrótséhyani ch'an ti kia ti nahi la imá tsonínkaon chojni la ts'ixin ijnko kjuanínkaon ijié —ichro sin.

Ijnko tjan kuikite aceite xraxé náxrjón ikja ch'in Jesús

(Mr. 14:3-9; Jn. 12:1-8)

⁶ Ndá ch'in Jesús kjuák'e Betania, ndoe ch'in Simón, ti nkexro kuéchónta chin lepra. ⁷ Ndá xrínaḥña kóchjína ijnko chojnichjin kjuikao ijnko ixro tsík'onaxin mármol tjiá aceite xraxé náxrjón, tjete sínkí. La naxa tjenje ch'in Jesús la kuikite tjan aceite ti ikja ch'an. ⁸ Andá ti sin k'uajiko ch'in Jesús ti k'uikon sin xikaḥa, la kónínkaon sin, ndáchro sin:

—¿Nkekuènté nchexéhen ti aceite i? ⁹ Tíhi la jína chrókóxiḥin itsjé chichaon, ndá jína chrókjuinkitsani ti sin nóa —ichro sin.

¹⁰ Ndá ch'in Jesús kuíhin ti nkehe ichro sin, la ndáchro ch'an:

—¿Nkekuènté t'antaxínhínra ti tjan i? Ó nchoxon ijnko nkehe náxrjón ti kjuích'e tjan, ¹¹ kixin ti sin nóa la nkochrín ts'ejókoara, andá janhan la nkochrínhña ts'ejóni. ¹² Méxra ti tjan i la kjuíncheka tjan aceite xraxé ti cuerpo kuèntana, mé xikaḥa kjuakoxin tjan kixin tsoxravána. ¹³ Chaxín ndáxrjan kixin ti ó tsoxráko ti itan jína tsaáxin chojni kuenté chjasintajni la kjaxin tsochronka sin kixin xikaḥa kjuích'e ti tjan i, la xikaḥa tsoxraxinkakonxín sin ti nkehe kjuích'e tjan —ichro ch'in Jesús.

Judas kjuínchekji ch'in Jesús

(Mr. 14:10-11; Lc. 22:3-6)

¹⁴ Ndá ijnko ti teyóxin ti sin k'uajiko ch'in Jesús, it'in Judas Iscariote, mé kjuinixjehe ch'an ti sin nchaṭ'á t'etoan ¹⁵ la ndáchro ch'an:

—¿Nkekjaín tsjènkara ndá tsoxrjaṅka nketí itjen ti Jesús?

Andá ti sin nchaṭ'á t'etoan la kjuajon sin treinta chichaon plata. ¹⁶ Ndá ndesi tuénxín la ti ch'in Judas la kjueyá nkexrín tsjajon ti ch'in Jesús.

Kjuixixín kjónieko sin ch'in Jesús

(Mr. 14:12-25; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1 ko. 11:23-26)

¹⁷ -Andá ti ñao xrankíxixín ti kia inie sin ti nioṭja tjikohya ti nkehe t'ánkixin ti nioṭja, la ti sin k'uajiko ch'in Jesús mé kóchjína sin la kjuanchankí sin, ndáchro:

—¿Inchéni, nketí tjinkávan sincheyaxíxini kixin sinieni ti kia pascua? —ichro sin.

¹⁸ Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Sátsjira ti chjasin ijié la tsjasánra ndoe ijnko nkexro, la ndáchrora kixin: “Ti Maestro kuènténi la í séhya tsjak'e ch'an, la k'ueṭoan ch'an kixin ijie la ndoa tsoyaxíxin kixin sinieko ch'an ti sin xriko ch'an, ti kia pascua”, mé xikaḥa tsondáchrora —ichro ch'in Jesús.

¹⁹ Ndá ti sin k'uajiko ch'in Jesús la kjuínchexiteyá sin la sákjui sin ndá ntiha kjuíncheyáxixín sin ti nkehe sinie sin ti kia pascua.

²⁰ Ndá ti ó ndá kóntó la ch'in Jesús k'uejóko teyó ti sin k'uajiko ch'an, kjónie sin. ²¹ Ndá naṅa tjejonie sin la ndáchro ch'in Jesús:

—Chaxín ndáxrjaṅ kixin ijnkora tjejora ntihi mé sinchekjira ti janhan —ichro ch'an.

²² Ndá kaín sin la imá kóxakonhen sin la k'uává sin, la kjuankíxin sin nkojnko sin kjuanchankí sin, ndáchro sin: — Ìnchéni, ¿á jeheni ní? — ichro sin.

²³ Ndá kjuátehe ch'in Jesús ndáchro: — Ti nkexro sinchekjataxín niotja ti plato tjékian mé ti nkexro sinchekjína. ²⁴ Janhan, ti Xjeen Díos k'óna Chojni, tsjasótena éxi nixja ti xroon itén Díos, kjánchó nóa ti nkexro xikaha sich'e. Ícha jína chrókókjíehya ch'an—ichro ch'in Jesús.

²⁵ Andá Judas, ti nkexro sinchekji ch'in Jesús, mé ndáchro:

— Maestro, ¿á janhan tíha ní? — ichro ch'an.

Ndá ndáchro ch'in Jesús:

— Jeén, ó jaha ndáchrua.

²⁶ Ndá naxa tjejonie sin la ch'in Jesús kuakja ch'an ti niotja, la chjéhe ch'an Díos kjuasáya. Ndá kóchrít'o ch'an la chjéhe ch'an kaín ti sin k'uajiko ch'an kixin sinie sin. La ndáchro ch'an:

— Intera, tíhi mé ti cuerpo kuéntana — ichro ch'an.

²⁷ Ndá kjuixin la kuakja ch'an ti vaso tjiá ìnté to uva la chjéhe ch'an kjuasáya Díos, ndá kjuixin la chjéhe ch'an kaín ti sin tjejoko ch'an ik'ui sin. La ndáchro ch'an:

— It'ira kaínra tíhi ²⁸ Kixin tíhi mé ti ijni kuéndana chrónkaxín ti nkehe nixin tsohen. Ti ijni ts'ítji i, la tsjacha ts'íjmáxin ijiée itsjé chojni. ²⁹ Chaxín ndáxrjan kixin i ts'íhya ìnté ti to uva i ínaá, hasta tsjixrakájña ti ñao ts'ayaha ti kjuachaxin kuènte T'aná, ndá xík'ini ìnté ti to uva a ínaá — ichro ch'in Jesús.

Chrónka ch'in Jesús kixin sinchemá ch'in Pedro

(Mr. 14:26-31; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

³⁰ Ndá ti ó kjuixin la itsje sin ijnko himno, ndá sákjui sin

ti ijna Olivo. ³¹ Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Ijie tie la kaínra tsítóhera ti janhan, kixin ndáchro ti xroon itén Díos: “Ts'oña sin ti Pastor t'áyakonhen ti kolélo la kaín va tsjichroe va.’* ³² Kjánchó ti ó tsoxechóna la sátsjia Galilea, ndá jahara la chr'éxin tsochréhéra —ichro ch'an.

³³ Ndá kjuátehe ch'in Pedro, ndáchro:

—Kjónté kaín sin tsítóha sin, la tsítóáhya janhan —ichro ch'an.

³⁴ Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Chaxín ndáxrjan kixin ijie tie, naxa tsotsjehya kochintóá, la sinchemána iy'á veces —ichro ch'an.

³⁵ Ndá ch'in Pedro ndáchro:

—Kjónté kjaxin janhan its'én la sintamáhña ti jaha—ichro ch'an.

Ndá kaín ti sin k'uajiko ch'an la xikaha ichro sin.

Ch'in Jesús kjuák'e ti Huerto Getsemaní

(Mr. 14:32-42; Lc. 22:39-46)

³⁶ Andá ch'in Jesús la ko ti sin k'uajiko ch'an mé kjuiji sin ijnko nonte it'in Getsemaní. Ndá ndáchro ch'an:

—Tihó t'ejora ndá janhan la sátsjia tsonixjaha T'aná —ichro ch'an.

³⁷ Ndá sákjuiko ch'an Pedro la ko ti yaá xjeen ch'in Zebedeo, la kjuankíxin kóxakonhen ch'an la ko imá k'uává ch'an. ³⁸ Ndá ndáche ch'an ti iy'á sin:

—Imá t'ává asená éxi its'én xikaha. Ntihó titohara, t'ejotsjehera kjaxin —ichro ch'an.

³⁹ Ndá sákjui ch'an antsíkoá kjínxin, ndá kjuák'exín ch'an toch'in ch'an la k'uisén ch'an hasta kéhe ikja ch'an nonte, la chrónóehé ch'an ti It'é ch'an itjen nkaya nkajní, ndáchro ch'an:

—It'éni, ti tjinkávan la nchekaáni kixin chrók'uihyani ti nkehe itsjá tjiá ti copa. Kjánchó jehya éxi tjinkaoni. Nahi. Exi tjinkávan jaha —ichro ch'an.

⁴⁰ Ndá ikjan ch'an ti kuitohe ti iy'á sin la k'uikon ch'an kixin ó tjejojua sin. Ndá ndáche ch'an ti ch'in Pedro:

—¿Á xitjahya chrók'uejótsjehekoarani ijnko hora ní?

⁴¹ Tjejotsjehéra la níxjehéra Díos kixin tsjinkitsa ch'an kixin ti Jinahña la chrókjuachahya chrókjuachroe ti jahara. Chaxín ti asánra la tjinkaon sich'ehe ixra Díos, kjánchó ti cuerpo kuéntara la tjachahya —ichro ch'in Jesús.

⁴² Ndá sákjui ch'an ínaá la chrónóehe ch'an It'é ch'an, ndáchro ch'an:

—Jaha It'éni, ti xitjahya tsjiin ti nkehe tsjasótexíni la tsoxiteya éxi jaha tjinkávan —ichro ch'an.

⁴³ Ndá ikjan ch'an ínaá la k'uikon ch'an kixin ínaá tjejojua ti sin k'uajiko ch'an kixin í tjeihya sin kotáchrin.

⁴⁴ Ndá kuitohe ch'an sin la sákjui ch'an ínaá, ti níxin, la jehe xikahó kjuanchehe ch'an It'é ch'an ínaá. ⁴⁵ Ndá ikjan ch'an ti kuítóhe sin la ndáchro ch'an:

—¿Á naxa tjejochrinra la t'ok'áhara ní? Tsjehéra, ó kjuixraká ti hora tsotsé sin ti Xjeen Díos k'óna Chojni la tsjikaán sin ti tjejó ti chojni chóna ijie. ⁴⁶ T'inkatjenra sátsjini kixin ó ikjui ti nkexro sinchekji ti janhan —ichro ch'an.

Itsé sin ch'in Jesús tsjak'echjína

(Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴⁷ Ndá naxa tjenixja ch'in Jesús, la kóchjína Judas, ijnko ti teyóxin sin k'uajiko ch'an kjuijiko ch'an itsjé chojni kjuijiko sin espada la ko inta, tsíchr'an ti sin nchaťá t'etoan la ko ti sin táda kuénte ti sin judío. ⁴⁸ Ndá Judas,

ti nkexro kjuínchekji ch'an, mé tsíndáchro:

—Ti nkexro tsotjaha ijnko kochíto tueen la mé tíha ti nkexro tsotsera —mé xikaha tsiketöan Judas.

⁴⁹ Ndá xikaha kóchjinehe ch'an ti ch'in Jesús la níxjehe ch'an ndáchro ch'an:

—¿Á jína itjen, Maestro?

Ndá chjehe ch'an ijnko kochíto ti tueen ch'in Jesús.

⁵⁰ Ndá kjuátehe ch'in Jesús, ndáchro ch'an:

—Amigo, nkehe k'uinkaxian, tjoka ich'e éxi kjuenkayáxian?

Ndá kóchjinehe sin ti ch'in Jesús la itsé sin.

⁵¹ Ndá ijnko ti nkexro k'uajiko ch'in Jesús mé kuakitsje ti espada kuènte, la kóchríjin ndatsjon ijnko ti sin ch'ehe ixra ti nchat'á t'etoan. ⁵² Ndá ndáchro ch'in Jesús:

—Chr'axehén tjoë ti espada méhe. Kixin kaín ti nkexro tjáayaxin espada la kjaxin xikaha ts'enxín. ⁵³ ¿Á noahña kixin janhan la jína chrónixjaha T'aná, la jehe ch'an tuénxín chróchr'an ch'an teyó ejército sin ángel ní?

⁵⁴ Kjánchó ti xikaha chrókjuít'a, la nkexrin chróxite ti nkehe nixja ti xroon itén Díos kixin ntiha la ndáchro kixin ticháxin xikaha tsohen —ichro ch'in Jesús.

⁵⁵ Ndá ch'in Jesús ndáche ti chojni ikui:

—¿Nkekuènté k'uinkakoara espada la ko inta éxi chrótsera ijnko xichee xikaha? Kaín ñao kjuak'é nkaxenhen nínko kjuákua la, ¿nkekuènté kixin ntahya tsexinhñara ti janhan? ⁵⁶ Kjánchó kaín tíhi la ticháxin tsohen kixin tsoxiteyá ti nkehe kuéchrónka ti nkexro tsíkjin ti xroon itén Díos ósé —ichro ch'an.

Ndá kaín ti sin k'uajiko ch'in Jesús la kuitohe sin ch'an, la kuinká sin.

Ch'in Jesús kjuak'e ti tjejó ti sin t'etoan

(Mr. 14:53-65; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵⁷ Ndá kaín sin itsé sin ch'in Jesús la sákjuiko sin ch'an ndoe Caifás, ti nchaṭ'á t'etoan. Mé ntiha tsíkónkotsé ti maestro tjako ley la ko ti sin t'etoan kuènte niṅko.

⁵⁸ Andá Pedro mé ikjín chrèxin ch'an, la kjuiji ch'an ndoe ti nchaṭ'á t'etoan la k'uíxenhen ch'an ti ndasin la kjuák'etjaxin ch'an ti tjejó ti sin policia kuènte niṅko kixin tsotsjehe ch'an nkexrín tsitoexin tíha.

⁵⁹ Ndá ti nchaṭ'á t'etoan, ti sin táda la ko kaín ti sin t'etoan mé kjueyá sin nkexrín ts'eka sin ijie ti ch'in Jesús kixin ndá jína tsjanchia sin ijie its'en ch'an. ⁶⁰ La kjónté itsjé chojni kjuiji ch'énehe kjuach'ia ti ch'in Jesús la k'uitjahya sin nkojín ijie kixin chrók'uenxín ch'an. Ndá xrínaḥña kjuiji yaá sin nduáhya chrónka, ⁶¹ la ndáchro:

—Kuihini ndáchro ti nkexro í: “Janhan la jína ts'oxíka ti niṅko kuènte Díos i, la níxin ñao la ó siṭ'ána inaá” —mé xikaha ichro sin.

⁶² Ndá ti nchaṭ'á t'etoan mé k'uínkatjen la kjuanchankíhi ti ch'in Jesús, ndáchro:

—¿Á tjáteéhya ninkehó ní? ¿Chaxín xikaha ndáchrua éxi ichro sin ní? —ichro ch'an.

⁶³ Kjánchó ch'in Jesús la nixjahya ch'an. Ndá ti nchaṭ'á t'etoan mé ndáchro:

—T'etoahán ijie kixin kjuachaxién ihnié ti Díos tjechón kixin tsochronka, ¿á jaha ti Cristo, ti Xjeen Díos? —ichro ch'an.

⁶⁴ Ndá kjuátehe ch'in Jesús, ndáchro:

—Ó jaha ndáchrua. Kjaxin ndáxrjan kixin ts'ikuan ti Xjeen Díos k'óna Chojni tsjak'etjaxin ti itja chjína kuènte Díos chóna kaín kjuachaxin, la ko kjaxin ts'ikonra itsi ch'an chríkjan itji tsixin ch'an nkaya nkajní —ichro ch'in Jesús.

⁶⁵ Ndá ti ó kuíhin ti nchaṭ'á t'etoan xikaha la imá kóninkaon, la kótséchje ti iké, la ndáchro:
—Ti nkexro i la k'uántaxihin Díos kixin xikaha ichro. Méxra í ticháxinña íso chojni tsochronka. Jahara la ó kuihínra nkexrín ichro ch'an. ⁶⁶ Andá jahara, ¿nkechrora? —ichro ti nchaṭ'á.

Ndá kjuátehe sin ndáchro sin:

—Chónṭa ch'an ijie la méxra its'en ch'an —ichro sin.

⁶⁷ Ndá iso sin la kuikite sin ndaté sin nkayakon ch'an, íso sin la kjuate sin ch'an, íso sin la chjéhe sin nkayakon ch'an. ⁶⁸ La ndáchro sin:

—Ti chaxín jaha ti Cristo, la tónoha nkexro kjuatia —ichro sin.

Ch'in Pedro kjuínchemá ti ch'in Jesús

(Mr. 14:66-72; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Ndá Pedro naxa tjetjaxin ch'an ti ndaşin, la ikui ijnko tjan chjin ich'e ixra ntiha, la kóchjína tjan, ndáchro tjan:
—Kjaxian xríkoá ti ch'in Jesús tsíkjixin Galilea —ichro tjan.

⁷⁰ Kjánchó ch'in Pedro la kjuínchemá ch'an ndáchro ch'an nkayakon kaín ti sin tjejó ntiha:

—Nónahña nkehe ti ndáchrua —ichro ch'an.

⁷¹ Ndá sákjui ch'an la kjuiji ch'an chjína ti puerta. La ijnko chojnichjin k'uikon ti jehe ch'an la ndáche tjan kaín sin tjejontaxín ntiha:

—Ti nkexro i la kjaxin k'uajiko ti ch'in Jesús tsíkjixin Nazaret —ichro tjan.

⁷² Ndá ch'in Pedro kjuínchemá ch'an ínaá, k'uákjenxin ch'an ihnié Díos, ndáchro ch'an:

—Chonhña ti nkexro a —ichro ch'an.

⁷³ Ndá ntsíkoá chr'éxin la ti sin k'uejontaxín ntiha la

kóchjinehe sin ti ch'in Pedro la ndáchro sin:

—Chaxín jaha la nkojín ti nkexro a kjaxin, kixin ti nixja a tjátsoanxíni —ichro sin.

⁷⁴ Ndá ch'in Pedro kójiehe ch'an la k'uákjenxin ch'an ihnié Díos, ndáchro ch'an:

—Chonhña ti nkexro a —ichro ch'an.

Ndá xrínañña itsje ijnko kochindóá. ⁷⁵ Ndá ch'in Pedro xraxinkaon ti nkehe ndáchro ch'in Jesús: “Ti naxa tsotsjehya kochindóá la sinchemána iní veces kixin chonhñana.” Ndá ch'in Pedro k'uaxrjexín ch'an ntiha la imá tsjánka la ó mero chrók'uenxín ch'an ti kjuancheníhi.

27

Kjuikaán sin ch'in Jesús ti itjen Pilato

(Mr. 15:1; Lc. 23:1-2; Jn. 18:28-32)

¹ Ndá ti ó k'uinkaséña la kaín sin nchať'á t'etoan la ko ti sin t'etoan kuènte ti sin judío mé kjuenkayáxin sin kixin its'en ti ch'in Jesús. ² Ndá kjuínchenteto sin ch'an la sákjuiko sin ti itjen ch'in Poncio Pilato, gobernador romano.

Ik'uen Judas

³ Andá Judas, ti nkexro kjuínchekji ti ch'in Jesús, k'uikon kixin ts'óñá sin ti ch'in Jesús, la imá náxrjónhña kóhen ch'an kixin jehe ch'an konchekji ch'an ti ch'in Jesús, la sákjuikenhen ch'an ti sin nchať'á t'etoan la ko ti sin táda ti treinta chichaon plata tsíkákja ch'an. ⁴ La ndáchro ch'an:

—Kjuásian ijie kixin kjuíntakjia ijnko nkexro tjóá chóntahya ijie —ichro ch'an.

Andá ti sin nchať'á kjuátehe, ndáchro:

—Janhan la nónahñana tíha. Tíha la ijie kuènta —ichro sin.

⁵ Ndá Judas ik'ué ti chichaon a nkaxenhen ti nin̄ko, ndá sákjui ch'an la k'óñá ch'an asén ch'an.

⁶ Ndá ti nchaṭ'á t'etoan la kjuejo ti chichaon la ndáchro: —Ti chichaon í la kóxixin̄ ijnié chojni la xitjahya tsochr'axenheni ti caja kuènte ofrenda —ichro sin.

⁷ Ndá nkokoá kjuenkayáxin sin la k'ueṇaxín sin ijnko nonte it'in Nontee ti ch'in Ch'éna Nchísén kixin ntiha tsoxravá ti chojni tsíkjixin̄ ikjín. ⁸ La kjuínchek'in sin ti nonte “Campo kuènte Ijni” la hasta ijie naxa xikaha it'in.

⁹ Mé xikaha xiteyá ti nkehe tsíndáchro ti profeta Jeremías: “Kuakja sin ti treinta chichaon plata, ti chichaon kjuajon ti sin israelita kuènte ti nkexro a, ¹⁰ la k'ueṇaxín sin ti nonte kuènte ti nkexro ch'éna nchísén kixin xikaha kjuínchexiteyá sin ti nkehe k'ueṭoan Ìnchéni.”

Ch'in Jesús kjuák'e nkayakon ti gobernador Pilato

(Mr. 15:2-5; Lc. 23:3-5; Jn. 18:33-38)

¹¹ Ndá sákjuiko sin ti ch'in Jesús ti itjen ti gobernador la ntiha kjuanchankíhi sin ch'an:

—¿Á jaha ti Rey kuènte ti sin judío ní? —ichro ti gobernador.

Ndá ch'in Jesús kjuátehe, ndáchro:

—Ó jaha ndáchrúa.

¹² La xikaha ti sin nchaṭ'á t'etoan la ko ti sin táda t'etoan mé kjuanchia sin ijie, kjánchó ch'in Jesús la ninkehó kjuáteehya.

¹³ Andá ch'in Pilato ndáchro:

—¿Á tienhña kaín ti nkehe ndáchro sin tjanchia sin ijie ní?—ichro ch'an.

¹⁴ Kjánchó ch'in Jesús la ninkehó kjuáteehya ch'an. La ti gobernador la imá chrakon ch'an.

Kjuanchia sin kixin its'en ch'in Jesús

(Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38--19:16)

¹⁵ Andá ti kia pascua mé ti gobernador la kuéhen takitsjexín ndoechjiso ijnko chojni tjechjína. La kaín ti chojni tónkotsé ntiha mé tjanchia nkexro ti jína ts'axrje.

¹⁶ Ndá ntiha mé tjechjína ijnko nkexro, kaín chojni chóxin kixin jehya ijnko chojni jína, mé it'in Barrabás. ¹⁷ Andá ti ó kónkotsé itsjé chojni la ch'in Pilato kjuanchankí:

—¿Nkexro tjinkáonra ts'atjánta, á Barrabás o á Jesús, ti nkexro nchek'in sin Cristo? —ichro ch'an.

¹⁸ Mé xikaha kjuanchankí ch'an kixin ó nohe ch'an kixin kjuachjinoxíhin chóna sin mé kjuanchia sin ijie.

¹⁹ Andá Pilato naxa tjetjaxin ti nchekitoexixin ijiée chojni la ti ichjin kuènte ch'an la k'uetuehen ijnko chojni tsjichrónka kixin chrókjiatéhya ch'an ninkehó ti nkehe tsohen ti nkexro jína kixin náxrjónhña k'uíkonxín tjan kotáchrién tjan kuènte ti nkexro a.

²⁰ Kjánchó ti nchať'á t'etoan la ko ti sin táda mé níxjehe kaín ti chojni tsíkóchjína kixin chrókjuanchia sin kixin chrók'uaxrje ti ch'in Barrabás, la chrók'uen ti ch'in Jesús.

²¹ Ndá ti gobernador kjuanchankí inaá, ndáchro:

—¿Nkexro ti yaá sin tjejó ntihi tjinkáonra ts'atjánta?

Ndá kjuátehe sin, ndáchro sin:

—Barrabás —ichro sin.

²² Andá ch'in Pilato mé kjuanchankí ch'an:

—¿Andá nkehe siť'aha Jesús, ti nkexro nchek'inra Cristo? —ichro ch'an.

Ndá kaín sin kjuátehe sin:

—¡Tsjak'enkání ch'an ntacruz! —ichro sin.

²³ Ndá ch'in Pilato kjuanchankí, ndáchro:

—¿Xá nke ijie kjuích'e ti nkexro i?

Ndá jehe sin la aṅtsí itsen, k'óyako sin, ndáchro sin:

—¡Tsjak'enkáni ch'an ntacruz! —ichro sin.

²⁴ Andá ti ó k'uikon ch'in Pilato kixin í tsjitóxiñhña sin ti nkehe tjenkayáxin sin, la aṅtsí k'uíxite sin, nínkaon sin; la kjuanchia ch'an ìnta, la nkayakon kaín ti sin tsíkónkotsé ntiha k'ónti ch'an itja ch'an. La ndáchro ch'an:

—Janhan la chontahya ijie ti its'en ti nkexro i. Jahara ijiára kixin xikaha tjinkáonra its'en ch'an —ichro ch'an.

²⁵ Ndá kaín sin kjuátehe sin:

—Jeheni la ko xjeeni tsamáni ti ijie ti its'en ti nkexro i —ichro sin.

²⁶ Ndá kuitohe ch'an kixin ts'axrje ti ch'in Barrabás. La k'ueṭoan ch'an kixin tsjate sin ti ch'in Jesús ndá kjuínchek'ayéhe ch'an sin kixin tsjak'enkani sin ch'an ntacruz.

²⁷ Andá ti sin soldado la sákjuiko sin ti ch'in Jesús ti palacio kuènte ti gobernador. La ntiha kónkotséxin kaín íso ti soldado romano la k'uántatjen sin ti jehe ch'an.

²⁸ Ndá kuakitsjehe sin ch'an ti ika kuènte ch'an la kjuínchek'inkáya sin ch'an ijnko ika kjátse tié. ²⁹ Ndá kjuích'énoxín sin ntach'i ijnko corona la kjuak'enkaya sin ikja ch'an la ko kjuak'enkaya sin ijnko inta vara ti itja ch'an chjína. Ndá k'uejóxin sin toch'in sin nkayakon ch'an la kjuanoá sin ch'an, ndáchro sin:

—Nkochrín tsjak'é tsétuenhén ti sin judío —ichro sin.

³⁰ La kuikjajin sin ndaté sin nkayakon ch'an la kuakja sin ti inta tjexraá ch'an la chjéhe sin ti ikja ch'an. ³¹ Ndá ti ó kjuixin kjuanoá sin ch'an la kuakitsjehe sin ch'an ti ika kjátse tié la kjuínchek'inkáya sin ch'an ti iké ch'an xráxín.

Ndá sákjuiko sin ch'an kixin tsjak'enkani ch'an ntacruz.

Kjuák'enkáni ch'in Jesús ntacruz

(Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)

³² Andá k'uaxrjexín sin ntiha la xéta sin ijnko nkexro tsíkjixín chjasin Cirene, mé it'in Simón. La k'uetuehen sin kixin tsama ch'an ti ntacruz tsjak'enkáni ch'in Jesús.

³³ Ndá kjuiji sin ijnko nketí it'in Gólgota, mé ti ngivee sin la t'axrjexín Hueso Ikja Chojni Tsik'en. ³⁴ Ndá ntiha chjéhe sin ch'in Jesús xranvino tsíkjiko xroan itsjá, kjánchó jehe ch'an la k'uihya ch'an.

³⁵ Ndá ti sin soldado ti ó kjuixin kjuak'enkani sin ch'an ti ntacruz, la kjuích'exín sin suerte ti iké ch'an kixin tsonohe sin nkexro tsakja. Mé xikaha xiteyá ti nkehe nixja ti sin kuéchrónka itén Díos ósé, ndáchro: “Kjuích'exín sin suerte ti kaná.” ³⁶ Ndá ntiha k'uejótjixin ti sin soldado kixin ts'áyakonhen sin ch'an. ³⁷ Ndá ikja ti ntacruz la kjuak'enkani sin ijnko nta ndáchro: “Tíhi mé Jesús, Rey kuènte ti sin judío.”

³⁸ Kjaxin ntiha k'uejóyáni sin ntacruz yaá sin chee, ijnko la itja ch'an chjína la íjnko la itja ch'an ikjon. ³⁹ Ndá kaín ti sin t'atsínka ntiha mé kjuanoá sin ch'an, tinkátjía sin ikja sin ⁴⁰ la ndáchro sin:

—Jaha ndáchrua kixin chrók'óxíka ti nínko la iní ñao ó chrókjuich'énaxián inaá, ichrua. Ti chaxín jaha ti Xjeen Díos la jahua t'inkajinxián ti ntacruz méhe—ichro sin.

⁴¹ La xikaha kjaxin ndáchro ti sin nchať'á t'etoan, ti sin maestro tjako ti ley la ko ti sin fariseo, kjuanoá sin ch'an la ndáchro sin:

⁴² —Kjuinchekaá ch'an ókjé chojni, ndá jehe ch'an la xitjahya sinchekaá ch'an asén ch'an. Ti chaxín jehe ch'an ti Rey kuènte Israel la jehó ch'an ts'inkajinxin ch'an ti

ntacruz, ndá kjaxini tsitekaoni ti jehe ch'an. ⁴³ Jehe ch'an la ndáchro ch'an kixin Díos tjinkitsa ti jehe ch'an; ti chaxín tjehe Díos ti jehe ch'an la sinchekaá ti jehe ch'an kixin tsíndáchro ch'an kixin jehe ch'an mé Xjeen Díos —ichro sin.

⁴⁴ La kjaxin ti xíchee tjejóyáni ntacruz k'uántaxíhin sin ti jehe ch'an.

Ik'uen ch'in Jesús

(Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

⁴⁵ Ndá ndesi chonkixin la ko hasta las tres kójín mé k'uixin tie kuènte chjasintajni. ⁴⁶ Ndá éxi las tres kójín la ch'in Jesús itsen k'uéya ch'an, ndáchro ch'an:

—Elí, Elí, ¿lama sabactani? —mé tíha t'axrjexín : It'éni, It'éni, ¿nkekuènté kuítóhéni jehóni?*

⁴⁷ Ndá iso ti sin tjejontaxín ntiha kuíhin xikaha, la ndáchro sin:

—Ti nkexro a la t'eyehe ti profeta Elías —ichro sin.

⁴⁸ Ndá ijnko ti sin tjejó ntiha la kuinká ch'an sákjuikakja ijnko ikachjon la chr'ankí ch'an ti vinagre, la kjuak'echóntehe ch'an ijnko inta kjíjin ndá kjuínchechrin ch'an kixin chrók'ui ti ch'in Jesús.

⁴⁹ Ndá iso sin ndáchro sin:

—Títóhéra. Tsotsjeheni á itsi Elías sinchekaá ti jehe ch'an —ichro sin.

⁵⁰ Ndá ch'in Jesús ínaá itsen k'uéya ch'an, ndá ik'uen ch'an. ⁵¹ Ndá tuénxín ti hora a la k'uichje ti ika tjenkákuènxín nkaxenhen ninko, k'óna yaá ndesi noi la ko hasta nonte. La kuinkí nonte la xítjehe itjo. ⁵² La ko xitjehe ti tòye tsíxravá chojni la xechón itsjé ti sin kuékinkáchónki Díos. ⁵³ La k'uaxrjexín sin ti tsixravá sin, la ti ó xechón ch'in Jesús la k'uixenhen sin ti chjasin tjóá,

Jerusalén la ntiha itsjé chojni xéta sin.

⁵⁴ Ndá ti capitán la ko ti sin k'uejó ntiha, t'áyakonhen ch'in Jesús, ti ó k'uikon sin kuinkí nonte la kaín ti nkehe kóhen la imá chrakon sin, la ndáchro sin:

—Chaxín ti nkexro í la Xjeen Díos.

⁵⁵ Kjaxin ikjín k'uejó itsjé chojnichjin, tjejotsjehe sin. Jehe sin mé kuékinkáchréhe sin ch'in Jesús, kjuixin sin ndesi Galilea kixin k'uekjuinkitsa sin ch'an. ⁵⁶ Ntiha kjuák'e kjaxin ti tjan María Magdalena, ti tjan María, ìñé ch'in Jacobo la ko José la ko ìñé ti xjeen ch'in Zebedeo.

Ti xravá ch'in Jesús

(Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)

⁵⁷ Ndá ti ó ndá kóntó mé ikui ijnko nkexro it'in José, ijnko nkexro chóna itsjé chichaon tsíkjin Arimatea. Jehe ch'an kjaxin kuéchréhe ch'an ti ch'in Jesús. ⁵⁸ Jehe ch'an mé kjuitsjehe ch'an ti ch'in Pilato la kjuanchia ch'an ti cuerpo kuènte ch'in Jesús. Ndá ch'in Pilato mé kjuajon kjuachaxin kixin ts'ijin ti cuerpo. ⁵⁹ Ndá ch'in José mé kuakjijin ti cuerpo la kjuínchek'ísímá ijnko ika tjóá. ⁶⁰ La kjuák'e ch'an ijnko tòye nin kuènte ch'an tsíkjich'éna ch'an seno. Ndá k'uekjèxin ch'an ijnko ixro ijié ndója ti itjo, ndá sákjui ch'an. ⁶¹ Mé ntiha kjaxin k'uejótjaxin ti tjan María Magdalena la ko ti ijnko tjan María chok'èxin itjen ti tòye.

Ti sin soldado k'uayakonhen ti tòye xravá ch'in Jesús

⁶² Ndá ti ñao chr'èxin ti ó kjuixin kjuasiyóxin sin nkehe kuènte ti ñao tok'éhe chojni, la ti sin ncha'tá t'etoan la ko ti sin fariseo mé kuitsjehe sin ti ch'in Pilato ⁶³ landá ndáchro sin:

—Xraxinkaoni kixin ti naxa kjuák'echón ti nkexro kjuích'ia la ndáchro kixin nixin ñao la tsoxechón ch'an,

tsíchro ch'an. ⁶⁴ Méxra₂ tétuēnhén ti sin soldado kixin ts'áyakonhen sin ti tòye₂ tsoxitjajia ti níxin ñao. Ti nahi, la sítie itsi ti sin k'uajiko ch'an la tseé sin ti cuerpo kuènte ch'an la chr'éxi₂ tsondáchro sin kixin ó tsíxechón ti nkexro a, tsixro sin sich'ia sin. Ndá xikaha₂ antsí taó tsohen ke ti saoxén — ichro ti sin kuitsjehe ch'in Pilato.

⁶⁵ Ndá ti ch'in Pilato, la ndáchro:

—Ntihi tjejó iso soldado. Sátjikoara sin ts'áyakonhen sin ti tòye₂ éxi tjinkáonra —ichro ch'an.

⁶⁶ Ndá sákjuí sin la kjuák'e sin ijnko sello chrítaón ti ixro₂ tekjeexin ti tòye₂ la kuitohe sin ti sin soldado ntiha kixin ts'áyakonhen sin.

28

Xechón ch'in Jesús

(Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ Andá ti ó k'uatsínka ti ñao tok'éhe chojni. Chjína ts'inkaséña, ti ñao xrankíxixín semana, la ti tjan María Magdalena la ko ti ijnko tjan María mé sákjuitsjehe sin ti tsíkji₂xravá ch'in Jesús. ² Ndá xrínañña imá kuinkí nonte kixin ijnko ángel kuènte Ìnchéni mé k'uinkajixi₂ nkaya nkajní la ikui ti tsíxravá ch'in Jesús la kjuakji₂in ti ixro₂ tje₂kjèxin ti tòye₂, la kjuák'ekjen ch'an chrítaón ti ixro₂ a. ³ Ti ángel mé imá tjáki₂ni tsjehe éxi ijnko xrohi la ti iké ch'an la imá tjóá tsjehe éxi chrínta. ⁴ Ndá ti ó k'uikon ti sin soldado xikaha₂ la xrànka₂ sin, chrakon sin la kotih₂in sin éxi ik'uen sin xikaha₂ k'uejó sin. ⁵ Ndá ti ángel mé ndáche ti chojnichjin:

—Chrakonññara. Nóna kixin xritjéyára ti ch'in Jesús ti nkexro kjuák'enkáni ntacruz. ⁶ Í kohya ch'an ntihi, ó xechón ch'an inaá éxi chrónka ch'an seno. Xrákira

tsjehéra ti tsíkjak'e sin ch'an, í kohya ch'an. ⁷ Méxra sátjira tjoka la chenkará ti sin k'uajiko ch'an: “Ti nkexro la ó xechón. La ó kjuitónxin ch'an ntia sátsji ch'an Galilea. Ntiha ts'ikonra ch'an”, ichrora. Mé kaín tíha k'uítoana tsotjonkara —ichro ti ángel.

⁸ Ndá ti chojnichjin la tjoka sákjuixin sin ti tsíxravá ch'in Jesús, la chrakon sin, kjánchó chéhe sin, la sákjuichenka sin ti sin k'uajiko ch'in Jesús. ⁹ Ndá xrínañña titàya xéta sin ti ch'in Jesús la níxjehe sin ch'an. Ndá jehe sin la kóchjína sin la kjóa sin toté ch'an la kjuikosáyehe sin ch'an. ¹⁰ Ndá ch'in Jesús, ndáchro: —Chrakonñhara, sátjira chenkará ti sin kíchoni kixin sátsji sin Galilea, ntiha ts'ikon sin ti janhan —ichro ch'in Jesús.

Ti nkehe chrónka ti sin soldado

¹¹ Ndá ti ó satsikji ti chojnichjin, la iso ti sin soldado k'uayakonhen ti tsíxravá ch'in Jesús mé sákjui sin ti chjasin Jerusalén la chenka sin ti ncha'tá t'etoan kaín ti nkehe kóhen ti k'uejó sin ntiha. ¹² Ndá ti sin ncha'tá t'etoan la níxjehe sin ti sin táda la nkokoa kjuenkayáxin sin la chjéhe sin itsjé chichaon ti sin soldado, ¹³ la ndáchro sin:

—Chronkara kixin ti ó tie naxa tjejochrinra la ikui ti sin k'uajiko ch'in Jesús, la kueé sin ti cuerpo kuènte ch'an, ichrora. ¹⁴ Andá ti tsonohe ti gobernador ti nkehe kóhen, la jeheni tsonixjeheni ch'an kixin tsonínkakuanñhara ch'an —ichro ti sin ncha'tá.

¹⁵ Ndá ti sin soldado la kuakja ti chichaon la sákjui sin la xikaha kjuích'e sin éxi k'uítuenhen sin. La xikaha chrónka ti sin judío hasta ijie ñao.

Ti nkehe k'uetuehen ch'in Jesús ti sin k'uajiko

(Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁶ Andá ti tejnko sin k'uajiko ch'in Jesús mé sákjui sin Galilea ti ijna tsík'etoan ch'in Jesús. ¹⁷ Ndá ti ó k'uikon sin ch'an la kjuikosáyehe sin ch'an, kjónté iso sin la kjuenkayáxin kixin á chaxín jehe ch'an o nahi. ¹⁸ Ndá ch'in Jesús kóchjinehe ti jehe sin la ndáchro:

—Díos kjuajon kaín kjuachaxin nkaya nkajní la ko chjasintajni. ¹⁹ Méxra sátjira kaín nación la tjákohéra chojni kixin tsitekaon sin ti janhan. Tíkítexínra sin kjuachaxíen ihnié It'éni, ihnié ti Xjeen ch'an la ko ti Nchakuen Díos. ²⁰ Tjákohéra sin kixin sinchexiteyá sin kaín ti nkehe kuétuahanra. Ndá janhan la tsjak'é ts'ejoni nkochrín hasta tsjeje chjasintajni —ichro ch'in Jesús.
Mé xikaha tsohen.